

Het Bruuijsel

Vogelwacht Uden

Meer dan alleen vogels kijken

- Voorzitter** : Jan-Willem Hermans
Broekmorgen 28 - 5401 PK Uden
Tel.: 0413-269804 E-mail: jwhermans@kpnmail.nl
- Secretaris** : José Escher
Kruisstraat 13 - 5388 CH Nistelrode
Tel.: 0412-650180 E-mail: secretariaat@vogelwachtuden.nl
- Penningmeester** : Anita van den Acker
Raam 523 - 5403 TM Uden
Tel.: 0413-253151
- Bestuursleden** : Peter van de Braak, Jacques Raats en John Opdam
- Bankrelatie** : ABN-AMRO Uden, IBAN rekeningnr.: NL93 ABNA 0609 9682 54

Het Bruijsel • nummer 2 • juni 2016

- Redactieleden** : Martien van Dooren, John Hermans, Jan-Willem Hermans,
Dick Slaa en Peter Noy
- Typewerk + correctie:** Tineke Huijs
Plantsoen 30, Heesch
Tel.: 0412-451911
E-mail: tenphuijs@home.nl
- Eindredactie + kopij** : Peter Noy
Eikenwal 186 - 5403 KD Uden
Tel.: 0413-251691
E-mail: pknoy@hetnet.nl
- Drukwerk + omslag** : Graphiset B.V. te Uden.
- Samenstelling** : Graphiset B.V. te Uden.
- Verspreiding** : Lies Schoenmakers (coördinatie), Dorien en Theo Versteegden e.v.a.

QR code website:

Het Bruijsel verschijnt 4x per jaar in een oplage van 300 exemplaren (incl. links)

- Clubgebouw** : De Groenhoeve
Artillerieweg 3, Uden (bij Kinderboerderij)
Tel.: 0413-250047
- Website Vogelwacht** : www.vogelwachtuden.nl **E-mail:** info@vogelwachtuden.nl

We zien niet graag dat iemand gedeeltes van dit blad gebruikt, voordat we daar toestemming voor hebben gegeven.
Men dient dan wel het Bruijsel als bron te vermelden.

Inhoudsopgave

Colofon.....	Redactie	01
Inhoudsopgave.....	Redactie	02
Van de Redactie... ..	Redactie	03
Mededelingen Bestuur	José Escher	04
Hemelvaartexcursie Texel, inleiding	Peter Noy	05
Hemelvaartexcursie Texel, donderdag 5 mei 2016.....	Jeroen Vonk	06
Hemelvaartexcursie Texel, vrijdag 6 mei 2016.....	John Hermans	07
Hemelvaartexcursie Texel, zaterdag 7 mei 2016.....	Martien van Dooren	08
Hemelvaartexcursie Texel, zondag 8 mei 2016.....	Tonny Vlamings	10
Vogelwaarnemingen Texel 2016	Peter Noy	12
Verslag Piepcursus, voorjaar 2016	Katja Kleinveld	13
Beachvlag Vogelwacht.....	Jan-Willem Hermans	13
Vogel in de Maashorst... ‘de Waterral’	Jan-Willem Hermans	14
Excursie Starrevaart en Hoek van Holland	Bart Gras	15
Met GPS tracker op zoek naar Wisenten	Peter Noy	18
Succes Slechtvalken op Petruskerk Uden	Martien van Dooren	19
Reis naar Bonaire.....	Liesbeth Verkaar	20
Drukbezochte publiekswandeling in de Maashorst	Peter Noy	22
Bijzondere Waarnemingen	Peter van de Braak	23
Big Day 2016 in de Maashorst	Jan-Willem Hermans	24
Uitgelicht... ‘Reigers’	Dick Slaa	25
Excursie naar de Meinweg	Marga Verduin	30
Wetenswaardigheden... ..	John Hermans	31
Exmoor pony’s Maashorst in gevaar door voeren.....	ARK Natuurontwikkeling	36
Impressie Big Day.....	Martien van Dooren	37
In gesprek met... ‘Isidro Rendon’	Marlies Noy	38
Excursie Groote Peel: net over de grens	Bart Gras	41
De Zearend in Nederland.....	Dick Slaa	42
JeugdVogelwacht... ‘Eidooier’	Peter van de Braak	46
JeugdVogelwacht op bezoek bij boerenerven.....	Redactie	48
Geelgorstelingen Maashorst voorjaar 2016.....	Arend Vermaat	49
Vogelreis naar IJsland	Peter Noy	52
De Wijstgronden, een bijzonder natuurverschijnsel	IVN Uden	56
Natuurfeest bij Natuurcentrum De Maashorst.....	Peter Noy	57
Activiteiten werkgroepen Vogelwacht Uden e.o.....	Redactie	58
Wat doet Vogelwacht Uden?.....	Redactie	60
Vogelwacht - Winkel	Koos Doorten	61
Advertenties.....	Redactie	62

Let op: Sluitingsdatum KOPIJ voor het volgende Bruujssel is op 1 september 2016

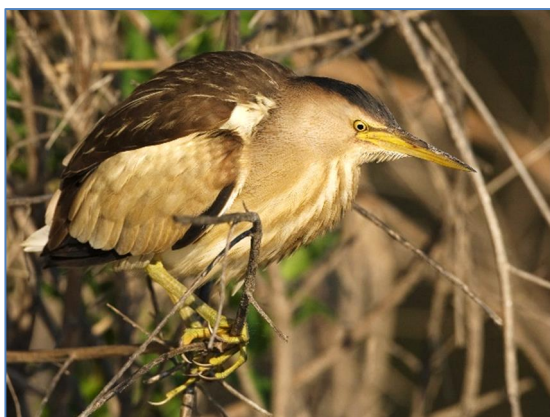
Van de Redactie...

Reiger, echt een Nederlandse naam voor een vogelfamilie, die bij het Nederlandse landschap past. Iedereen kent de Blauwe Reiger, maar in de 1963 waren er maar 3.500 paren. Dat kleine aantal was toen een gevolg van waterverontreiniging, vervolging en strenge winters. De omstandigheden nu zijn heel anders en deze reiger heeft zich daaraan aangepast. Of om het in evolutietermen te zeggen: hij heeft genetische eigenschappen, die prima passen bij de huidige omstandigheden, waardoor hij zich goed kan handhaven en voortplanten. Opvallend, dat zijn naaste soortgenoot de Purperreiger zo veel schaarser is. Die is kennelijk in aanleg veel selectiever als het om leef- en voedselgebied gaat. Terwijl de Grote Zilverreiger aan een grote opmars bezig is. Die komt pas in Nederland jaarlijks voor vanaf 1975. De 'blauwe' en de 'grote' zie je nu veel en vaak in het open landschap. Dat is anders met een aantal zeldzame en verborgen levende reigers zoals: Kwak, Roerdomp, Woudaap. Hun naam heeft al iets geheimzinnigs. Leerzaam die nieuwe rubriek 'Uitgelicht', alle reigers dit keer op een rijtje.

Dit nummer gaat nog over twee andere watervogels, waarvan de een zijn aanwezigheid niet verbergt en de ander juist wel. De Zeearend is op meerdere plekken in Nederland nu goed te zien. Vanaf zijn terugkeer in 2014 als eenling en wintergast is hij nu op meer plekken een broedvogel geworden. De andere watervogel is de Waterral met zijn grote voeten en zijn kenmerkende knorren en gillen. Hij is in april van dit jaar waargenomen langs de Udense Dreef. Een soort om de komende jaren in de gaten te houden in de Maashorst. De reislust van VWU-ers bracht hen dit keer in groepsverband naar Texel, de Starrevaart, de Meinweg en de Groote Peel. Texel blijft een geliefd reisdoel, zeker als de meerdaagse vogelreis helemaal voor je georganiseerd wordt. Ook Bonaire is in dit nummer een reisdoel van twee VWU-ers, die oude bekenden daar opzochten en hun ogen goed de kost gaven. Het verslag van een vogelreis naar IJsland geeft een inkijkje in de ongerepte natuur en beschrijft dat het, voor zowel vogels als vogelaars, daar goed toeven is.

De toekomst van Vogelwacht Uden is afhankelijk van het enthousiasme van jonge en van nieuwe leden. Dat enthousiasme spat uit het verhaal over de activiteiten van de JeugdVogelwacht. Ze gaan samen op pad en zien de Steenuil en de Alpenwatersalamander. Ze inspecteren nestkasten van Roodborst en Boomklever. De groep groeit, er zijn nu 25 jeugdleden, prachtig toch!? De leek zal de natuurwaarde van de Maashorst misschien op dit moment in verband brengen met de Wisent, maar de vogelkenner is zeker zo blij met de Bijzondere waarnemingen en met de Wetenswaardigheden in dit nummer. Een schat aan waarnemingen en inzichten. Op de jaarlijkse Big Day wordt er gestreden om de waarneming van de meeste soorten in de Maashorst op één dag tussen 7.00 en 14.00 uur. De winnende groep spotte 83 soorten. Maar de verliezende groep met 73 waarnemingen, spotte Bosruiter en Blauwborst. Wie had zo niet willen verliezen? Vers van de pers is het verslag van de Geelgorzentelling in dit Bruujssel opgenomen.

Woudaap (foto Marc Gottenbos)

Nog een nieuwtje is de nieuwe beachvlag. De oude vlag viel steeds om en de nieuwe beachvlag is windproof en gaat fier wapperen als er buiten iets te doen is. Te zien bij de vele VWU activiteiten!

Veel leesplezier!

Mededelingen Bestuur

Beste Vogelwachters,

Er is de laatste maanden veel gebeurd in de Maashorst, de Wisenten, Exmoor pony's en Taurossen zijn gearriveerd. Een aantal van ons heeft tijdens een proefexcursie al mee kunnen lopen in het afgezette gebied. En helaas is ondertussen ook al gebleken dat niet iedereen snapt hoe je met wilde dieren om moet gaan. Dus heeft ARK Natuurontwikkeling een persbericht uitgebracht waarin uitgelegd wordt wat de gevaren zijn van voeren. Dit persbericht is eerder al verspreid onder onze leden.

Excursies

We hebben het al vaker aangekaart, de dagexcursies en de Maashorst-wandelingen kennen een zeer wisselvallige opkomst. Als bestuur en organisatie kunnen we er niet de vinger op leggen hoe dit nu komt. Is het de bestemming, het tijdstip, de tijdsduur. Graag ontvangen we tips over locaties en of verbeterpunten zodat we een wat stabielere opkomst kunnen verwachten. Ondertussen kijken we terug op twee geslaagde meerdaagse excursies. De voorjaarsexcursie naar Texel (26 deelnemers) en de buitenlandexcursie naar Hongarije (24 deelnemers). Verderop in dit Bruujssel staat het uitgebreide verslag van de excursie naar Texel. Het reisverslag over Hongarije staat in het Bruujssel wat in september wordt uitgebracht. En wanneer u dit leest kunt u zich inschrijven voor de herfstexcursie naar Terschelling. Informatie hierover is via de e-mail naar de leden verzonden.

De app groep

We hebben als vereniging een appgroep die bedoeld is om elkaar te informeren over wetenswaardigheden over vogels, bijvoorbeeld waarnemingen. In de loop van de tijd is deze app groep een medium geworden voor allerlei informatie. En in het kader van meer dan alleen vogels kijken is dat ook prima. Wel merken we dat er steeds meer leden zijn die deze app liever zouden reserveren voor alleen vogelnieuws. De komende ledenvergadering zullen we aan de leden voorleggen of het tijd wordt om net als in Oss een tweede app groep op te richten met alleen informatie over vogels.

De kersenboomgaard en het natuurfeest

Op zondag 3 juli viert de kersenboomgaard haar 20-jarig jubileum. Als het weer een beetje meewerkt belooft dit weer een gezellige en informatieve dag te worden. Op zondag 17 juli wordt er een natuurfeest georganiseerd bij Natuurcentrum De Maashorst. De natuurverenigingen IVN, VWU, sVLU, SBB, ARK, Free Nature etc. doen mee aan deze dag. Meer informatie zal te zijner tijd worden rondgestuurd. Maar houd ook de krant in de gaten want er zal zeker aandacht aan worden besteed in de lokale pers.

Nieuwe leden

De volgende nieuwe leden worden van harte welkom geheten in onze vereniging:

Lia Stevens uit Ravenstein, André Broekmans uit Vinkel, Frans Janssen en Richard Bosveld uit Uden. We hopen jullie allemaal regelmatig bij één van onze activiteiten te ontmoeten.

WELKOM

Namens het bestuur wens ik iedereen een zonnige zomer toe en alvast een prettige vakantie met veel vogelplezier.

José Escher

Hemelvaartexcursie naar Texel (5 t/m 8 mei 2016)

Inleiding (door Peter Noy)

De 23e voorjaarsexcursie alweer, wat gaat de tijd toch snel. Vorig hebben we tijdens het Hemelvaartweekend een bezoek gebracht aan de Biesbosch inclusief de provincie Zeeland. Dit voorjaar hadden we een deel van de Stayokay Den Burg (Texel) afgehuurd. Het aantal deelnemers stond op 26, wat iets minder is dan voorgaande jaren. Een voordeel hiervan is dat je bij een kleinere groep wat flexibeler bent met het bezoeken van de vogelkijkpunten. Hoewel het fietsen in grotere groepen nog wat problemen (veiligheid) gaf. Daar moet de volgende keer extra aandacht aan worden besteed! We hebben alle dagen uitstekend weer gehad, iedereen heeft genoten van het wandelen, fietsen en het bezoeken van de diverse vogelgebieden.

Stayokay Den Burg (Texel)

Vogelwacht Uden komt sinds jaren bij dit uitstekende hostel. Het gebouw is vrij nieuw en van alle gemakken voorzien. Een nadeel is de grote glazen pui in de eetzaal, waardoor het aan de einde van de middag erg warm wordt in het restaurant. Dit is opgelost door de volgende dag een ander gedeelte van het restaurant te reserveren. Door het mooie weer konden we regelmatig gebruik maken van het buitenterras, waar het goed toeven was. Donderdagavond kon de groep gebruik maken van de videoruimte waar John Hermans een mooie diaprojectie hield over IJsland. We werden op zaterdagavond verrast door een muziekbandje, dat in het bargeedeelte van de Stayokay het publiek vermaakte met goede (luister)muziek. Iedereen genoot daar zichtbaar van. De verrassing kwam op Moederdag; alle moeders werden verblijd met een luxe ontbijtbuffet.

Natuurgebieden

Er was ruim voldoende tijd ingebouwd om de verschillende natuurgebieden op Texel te bezoeken. Zowel met de auto als de fiets hebben we gedurende vier dagen diverse interessante vogelgebieden op het eiland bezocht. Gebieden als het Ottersaat, Dijkmanshuizen, Minkewaal, Wagejot, de Petten, de Geul, de Slufter, de Mokbaai en Utopia, we hebben ze allemaal bezocht. Er zijn in totaal 115 verschillende vogelsoorten gespot waaronder de Lepelaar, Zwarte Ooievaar, Bruine Kiekendief, Middelste Zaagbek, Zomertortel etc. Mooi was ook de grote groep Regenwulpen die nog druk aan het foerageren was voordat ze verder trekken richting noordelijke broedgebieden.

De 26 deelnemers aan deze voorjaarsexcursie

Francien Arts, Jan van Bergen, Cinta Bharos, Tiny van Boekel, Vera Brounts, Simone van de Burgt, Harrie Clemens, Martien van Dooren, Francien en Tiny van den Elsen, Dieny Fleuren, Petra Henraat, John Hermans, Lenie van Heusden, Sjan en Peter Noy, Harrie Rooijackers, Toos Snijders, Theo van der Velden, Liesbeth Verkaar, Hermien en Lambert Verkuijlen, Tonny en Peter Vlamings en Marie-Louise en Jeroen Vonk. Helaas was Marlies Noy verhinderd.

Het waren weer vier prachtige dagen, waarbij men veel kon bijpraten. En uiteraard ook veel vogels (115 soorten) en andere mooie natuur gezien.

Voor het volgend jaar (25 t/m 28 mei 2017), zijn dertig plaatsen gereserveerd voor de 24e Hemelvaartexcursie naar het mooie Zeeland (Stayokay Domburg).

Graag tot dan! ☺
Peter Noy

Donderdag 5 mei 2016 (door Jeroen Vonk)

Die dag die ook de warmste van het jaar tot nu toe was, trokken wij als vogels naar het noorden. De route leidde naar het Wad. De één gaat daar op zoek naar een volle maag en soms met de bedoeling nog verder te trekken. De ander houdt het als eindbestemming en gaat kijken naar al wat vliegt. Als ganzen in elkaars slipstream reden we in twee rijtjes zo'n tweehonderd kilometer noordwaarts, het voedselrijke Texel als doel. De soms voor 'dom' gehouden ganzen weten op hun geïntegreerde navigatie feilloos de juiste route te nemen. Voor sommigen onder ons was dat, zelfs met TomTom en tot op de minuut uitgewerkte route van Peter nog een hele opgave. Misschien er zelf toch te veel doorheen gekwaakt tijdens de uitleg? De boot wacht niet, maar de volgende weer wel zodat we met ietsje vertraging toch 'compleet' (helaas moest Marlies verstek laten gaan) bij de Stayokay in Texel aan de koffie met lokale koek zaten. En ja hoor, voor een paar gelukvogels zat al meteen op het parkeerterrein op vijftien meter afstand een Putter op zijn gemak de show te stelen. Een goed voorteken.

Lepelaar (foto Lambert Verkuilen)

De middag gebruikten we om per auto in ganzenpas naar enkele uitkijkpunten aan de waddenkant te gaan. Dat leverde naast veel te scoren vogelsoorten ook veel verbrande koppen op want de zon verborg zich weinig. Ter ere van Hemelvaart keken we ook eens extra naar boven en zagen we tussen de condens sporen van vliegtuigen eenden, Lepelaars, kiekendieven, sterns, meeuwen, ganzen, Visdiefjes en nog veel meer gevederd spul dat niet elke minder geroutineerde vogelaar meteen thuis kan brengen. Ter ere van Bevrijdingsdag, waarvoor op Texel enthousiast gevlagd werd, keken we bevrijd en onbespied rond. En ook de sterns, Visdiefjes en Kokmeeuwen waanden zich blijkbaar onbespied want er waren continu parende stelletjes te zien. De kuikens die ik een paar jaar eerder rond deze tijd in de kolonies zag waren nu nog in de maak. Ter ere van onze korte vakantie genoten we van het prachtige weer en elkaars gezelschap. En met af en toe een blik door andermans telescoop kwamen ook wat meer bijzondere soorten als Zwartkopmeeuw en een Noordse Stern binnen bereik.

Aan het eind van de middag belandden we zelfs in 'Utopia', ofwel het gewenste/gedroomde land. Een paar vrijwilligers van Natuurmonumenten Nederland bivakkeerde daar in een aangepaste schaftkeet. Overdag wat uitleg en toelichting geven en dan 's avonds 'alleen op de wereld' met alleen maar vogels om je heen. Dan doet Utopia zijn naam eer aan. Op de verre achtergrond deden enkele plastic kiekendieven verwoede pogingen om druk fladderend los te komen van de staak waaraan ze vastzaten met als bedoeling het verjagen van de ganzen van het pas ingezaaide bouwland. Intussen gaf de klok aan dat het ook voor ons tijd was om te gaan foerageren. Bij de Stayokay wachtte ons frites met hamburger. Bij de maaltijd afsluitende koffie noteerden we tachtig verschillende soorten. En dat voor een half dagje waarnemen. De avond werd verder gevuld met een fotopresentatie door John en dat gaat dan weer wat verder dan het Wad!

Schaftkeet van Natuurmonumenten (foto Martien van Dooren)

Jeroen Vonk

Vrijdag 6 mei 2016 (door John Hermans)

Vandaag stond er een fietstocht gepland langs de verschillende natuurgebiedjes langs de wadkant van Texel. Fietsend richting Oudeschild kwamen we langs het fietspad in een sloot een jagende Blauwe Reiger tegen. We stonden er met zijn allen maar enkele meters af maar de Blauwe Reiger was zo gefocust op het jagen dat onze opwinding geheel aan de Blauwe Reiger voorbijging. Mooi zagen we zo het behoedzame lopen en dan die nek uitstrekken en ineens uithalen. Verschillende keren konden we zien dat de Blauwe Reiger een klein visje binnenhaalde. Via Oudeschild kwamen we uit bij het eerste natuurgebiedje: Het Ottersaat. Ottersaat is een zoute kwelplas met enkele eilandjes waar op gebroed wordt. Het meest in het oog springend zijn de Visdiefjes en Kokmeeuwen die hier in behoorlijke aantallen broeden. Daartussen broeden nog een aantal Kluten en Tureluurs. Ook zagen we nog steeds vrij veel Rotganzen. Tot half mei verblijven ze op de Waddeneilanden om daarna nog helemaal de tocht te maken naar Taymir in Noord-Siberië.

Blauwe Reiger (foto Lambert Verkuilen)

Een aantal van ons zagen op donderdag hier twee Zwartkopmeeuwen wegvliegen. Ze lijken enigszins op een Kokmeeuw maar hebben nauwelijks zwart in de vleugels en van dichtbij valt de zwarte kop op terwijl een Kokmeeuw meer een bruine kop heeft. Een mooie waarneming want de soort is nog steeds zeldzaam in Nederland. Je vindt ze meer langs de mediterrane kust. Helaas zagen we ze op vrijdag niet dus dit geeft aan dat het meer doortrekkers zijn dan broedvogels. Verder zagen we hier nog een Kanoet en enkele Bontbekplevieren. Iets verder zaten in het gras nog een grote groep Rosse Grutto's en Regenwulpen bij elkaar. Ook deze soorten moeten nog naar het hoge noorden om daar te broeden. Opmerkelijk bij de Rosse Grutto's zo in het voorjaar is dat je een aantal exemplaren ziet die nog een licht verenkled hebben en je ziet een aantal vogels die al behoorlijk roodbruin gekleurd zijn. De licht gekleurde exemplaren zijn de vrouwtjes en de roodbruin gekleurde de mannetjes. Bij onze Grutto zie je dat de mannetjes en vrouwtjes beide meer gekleurd zijn zodat je, als je zo'n gemengde groep ziet, al meteen weet dat het hier om Rosse Grutto's gaat.

Kluut (foto John Hermans)

Achter Ottersaat ligt Dijkmanshuizen. Dit is vooral een mooi gebiedje voor allerlei steltlopers. We zagen dan ook al snel Bosruiters, Grutto's, Kieviten, een Kempphaan, Oeverlopers, enkele Zwarte Ruiters met een mannetje wat al geheel zwart gekleurd was (zomerkleed), Bonte Strandlopers en twee Kleine Strandlopers. Een mooie gelegenheid om de verschillende steltlopers te leren kennen. Daarna zijn we richting Oosterend gefietst om een terrasje te pikken want het was al vroeg in de middag. Net voordat we Oosterend binnen reden zagen een aantal van ons een overvliegende Zomertortel. Voor enkele jaren geleden zag je de Zomertortel ook nog

bij ons maar sinds twee jaar broedt er geen paar meer in de Maashorst. Ook op Texel hebben we maar enkele Zomertortels gezien. Helaas is het nog steeds zo dat ze in de Middellandse Zeelanden massaal worden geschoten waardoor wij er nauwelijks meer zien.

Na de koffie met gebak vlug doorgereden naar Utopia. Voor enkele jaren geleden heeft Natuurmonumenten hier een plasdras gebied gecreëerd waar inmiddels duizenden broedparen Grote Stern aanwezig zijn. Kijk maar naar Beleefdelente. De beelden van de Grote Stern komen van Utopia af. Telkens zagen we Grote Sterns langs vliegen met een vis in de snavel en overal hoor je de rauwe roep van de Grote Stern. Tussen al deze Grote Sterns pikte Tiny er vrij snel nog een Noordse Stern tussenuit. De Noordse Stern heeft hier in Nederland de meest zuidelijke verspreiding. De soort broedt tot in het Noordpoolgebied. Gedurende twee tot drie maanden zijn ze hier en de rest van de tijd zijn ze onderweg. Ze overwinteren helemaal in het Zuidpoolgebied. Een Nederlandse Noordse Stern heeft maar liefst 90.000 kilometer gevlogen in 273 dagen. Dat is een gemiddelde van maar liefst 329 kilometer per dag! Dat is voor mij wat vogels kijken tot iets speciaal maakt. Als je bij Utopia over de dijk kijkt zie je buitendijks de Schorren liggen. Hier broeden vooral veel Lepelaars. Ik zag er minimaal tachtig, maar heel ver weg. Opvallend was ineens een grote groep van duizenden Rosse Grutto's. Dit geeft aan dat de meeste van deze vogels nu nog moeten vertrekken om in het Noorden te gaan broeden. Vanaf half mei verlaten ze Nederland. Pas in juni komen ze in het broedgebied aan waarna ze snel eieren leggen en hun jongen grootbrengen om daarna weer terug naar Nederland te vliegen. Hierbij zijn onze wadden zo belangrijk dat als ze er niet waren er enkele soorten zouden uitsterven zoals de Rosse Grutto. Bij de Schorren had Peter het er nog over dat er nog geen Slechtvalk gezien was waarna ik zei dat ze allemaal zitten te broeden en dat je ze nu moeilijk of niet zou zien. Toch maar eventjes de paaltjes afkijken en warempel een Slechtvalk zat op een paaltje loerend om verzwakte vogels te kunnen onderscheppen. Met de telescoop hebben we deze Slechtvalk goed kunnen zien ondanks de 'ondulatie' (luchtrilling).

Vanuit de Schorren zijn we richting de Slufter gefietst waar we langs de kanten vrij veel Gele Kwikstaarten zagen. Ook een enkele Veldleuwerik liet zich horen. Ook op Texel hoor je deze soort nog maar op enkele plaatsen terwijl je ze vroeger overal hoorde. Bij de doorgangen naar de Slufter zijn we maar vlug doorgefietst want tijdens deze tijd lijkt het wel of iedereen naar de Slufter moet; veel te druk voor ons. Ter hoogte van de Slufter langs het fietspad zijn we wel even gestopt bij een klein plasje. Hier zat een paartje Zomertalingen en de Wintertaling zat er langs zodat we goed het verschil hebben kunnen waarnemen. Via de bossen richting Den Burg fietsend kwamen we ergens een ijscokar tegen. Toch maar even gestopt en twee heerlijke ijsjes naar binnen gewerkt. In de bossen hadden we nog enkele typische bossoorten zoals de Grote Bonte Specht, de Boompieper, Fitis, Tjiftjaf, Tuinfluiter en Zwartkop. Net buiten de bossen zat een Ooievaar in het veld. Volgens mij een niet alledaagse verschijning op Texel. Alles bij elkaar een aantal leuke soorten en vooral mooi weer zodat het fietsen aangenaam was.

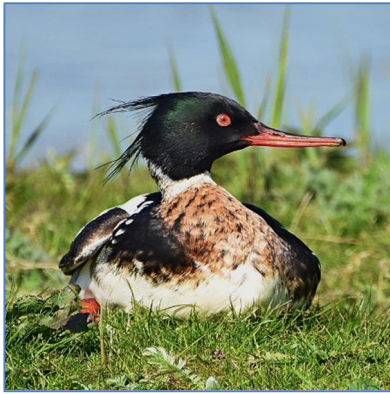

*De ijscoman doet goede zaken
(foto Martien van Dooren)*

John Hermans

Zaterdag 7 mei 2016 (door Martien van Dooren)

Al vroeg op, want het weer zou opnieuw prachtig worden. Veel zon, veel graden, geen regen en geen wind. Prachtige omstandigheden om te gaan fietsen. En dat deden de meesten dan ook. De Thijsseroute langs de mooiste natuurplekjes op Texel.

Middelste Zaagbek
(foto Martien van Dooren)

buurt van de Oorsprongweg. Een zandweggetje tussen de akkerlanden door ingereden en daar een tijdje met de telescoop alles afgezocht, maar geen succes. Wel diverse Bruine Kiekendieven gezien en in het struweel bij de boerderijen diverse kleine zangvogels gehoord zoals Zwartkop, Tuinfluiter, Fitis en Tjiftjaf.

Modder halende Huiszwaluw
(foto Martien van Dooren)

vuurtorenweg ging het verder richting de Robbenjager. Daar aangekomen zagen we een hele groep vogelaars op een klein heuveltje staan. Daar was waarschijnlijk iets te zien. Het waren Dutch Birders, die hun jaarlijks weekendje uit op Texel hadden. Zij bleken heel in de verte in hun telescopen een Zwarte Ooievaar te hebben. John zette zijn telescoop ook op en had hem al snel te pakken. Maar het was ook in de telescoop maar een puntje. Gelukkig kwam hij onze kant op zeilen en uiteindelijk was hij met de verrekijker en zelfs het blote oog goed te zien. Dat was wel een aparte waarneming. Gauw een foto gemaakt als bewijsplaatje.

Omdat het al een flink stuk na de middag was, besloten we naar het zuiden te gaan, want we wilden ook nog naar de Petten, de Mokbaai en de Horsmeertjes. Daar aangekomen was bij de Petten en de Mokbaai niet veel te zien, maar bij de Horsmeertjes deden we wel enkele mooie waarnemingen. Om te beginnen de Zomertortel. In het begin vlogen er steeds twee zenuwachtig achter elkaar aan in het rond. Maar op een gegeven moment ging er een rustig in een boom vlak bij ons zitten, zodat we er mooie foto's van konden maken.

Zomertortel (foto Martien van Dooren)

Nog maar nauwelijks bij het water aangekomen begon er een Nachtegaal luidkeels te zingen en uiteindelijk liet hij zich ook goed zien voor een foto. Dat ging goed, laten we dan ook maar de Blauwborst gaan zoeken dachten we. Maar dat viel tegen, we kregen hem niet te horen, laat staan te zien. We kwamen ook verschillende mensen tegen die ons vroegen of wij hem hadden gezien, maar we moesten hen teleurstellen. Op het einde van de pad kwamen we bij een uitkijkpunt waar we over het meer konden kijken. Daar kregen we heel in de verte nog een Geoorde Fuut te zien, ook geen alledaagse bezienswaardigheid in Nederland. Op de terugweg naar de auto zat er nog heel mooi een Braamsluiper in het topje van een boom te zingen. Omdat de klok inmiddels rond vijf uur aangaf, gingen we weer richting Stayokay in Den Burg, want rond half zes kwam de fietsenverhuurder de fietsen weer ophalen bij ons verblijf. Bij terugkomst bleek dat de fietsers ook een prachtige dag hadden gehad. Iedereen tevreden en zoals elke dag nog een lekker diner in het vooruitzicht om half zeven. Daarna nog een kopje koffie, een afsluitende avondwandeling en tot slot nog een drankje in de bar. Vandaag zonder livemuziek.

Martien van Dooren

Zondag 8 mei 20165 (door Tonny Vlamings)

Zondagochtend 8 mei, de laatste dag van de voorjaarsexcursie op Texel! Een heerlijke warme ochtend, die uitnodigde om voor het ontbijt erop uit te trekken. Merels, Kauwen, Winterkoning en Roodborst lieten zich horen. De Grote Mantelmeeuwen zaten bij de schapen in de wei. Een haas vluchtte voor ons uit. Om acht uur stond het ontbijt voor ons klaar, in het teken van Moederdag, wentelteefjes en bananenbrood als extra. Na het ontbijt, de ontruiming van de kamers en het inrichten van de auto's, was er de traditionele fotosessie, waar alle aanwezigen op hun zondags beste lach opstaan! Peter Noy en zijn lieve Sjan werden voor al hun inspanningen hartelijk bedankt. Voordat eenieder per auto op route gaat vandaag, worden de medewerkers van de Stayokay door Peter en Sjan verrast met een bosje bloemen en een bedankkaart van alle vogelaars, die de afgelopen dagen volop hebben genoten van de geweldige service die geboden wordt door de Stayokay.

Nu op weg naar de eerste kijkhut. De plek waar de auto's gestationeerd werden was bij een boerderij waar Boerenzwaluwen en Huiszwaluwen rondfladderden. Via weilanden bereiken wij de hut, maar bijna iedereen blijft buiten de hut om de omgeving af te speuren naar vogels, die zich willen laten zien. Wij hebben geluk en spotten, een Groenpootruiter, een Oeverlopertje, een prachtexemplaar van een jonge Lepelaar, te herkennen aan de zwarte stippen op het uiteinde van zijn vleugels (en zijn lepeltje is nog een kleuterlepel?). De Bruine Kiekendief liet zich op de oever van een sloot bewonderen.

*Jonge Lepelaar heeft
zwarte vleugelpunten
(foto Martien van Dooren)*

Bij de inham van Cocksdorp werden Zeehonden, Steenlopertjes, een hele kolonie Rosse Grutto's, Scholeksters, Slobeenden en Kuifeendjes gespot. Jammer genoeg was het eb, anders had er meer slijk gelegen en dan hadden we meer 'klein spul' kunnen spotten. Koffie met appeltaart of iets anders op een terrasje in Cocksdorp, bakkend in de zon. Rond één uur rijden wij richting Noord-Texel.

John neemt via de portofoon afscheid en gaat richting boot naar Den Helder. Ten noorden van Texel is het beginnend eb, in de Duindoorn zien wij een prachtige Kneu, Bergeenden, Grauwe Ganzen en Kluten. Op weg naar de Vuurtoren bekijken wij in de kijkhut op Renvogelveld nog wat watervogels, maar geen nieuwe soorten meer, de deelnemers zijn verzadigd en willen heel graag weer richting Uden. Wij besluiten niet meer naar de Slufter te gaan, maar nog even wat nieuws in te winnen op de telpost van Texel: daar hoorden wij van de spotter dat er Zwarte Wouw, Roodpootvalk, Boomvalk en een Visarend waren waargenomen.

Met een voldaan gevoel en nog nagenietend van al die prachtige wadvogels vertrekken wij met de boot van halfvier naar het vaste land en komen wij 's avonds rond acht uur weer veilig thuis aan.

Dankbaar voor al het mooie en Peter Noy heeft dat toch maar weer geïnitieerd.
Bedankt, Peter en Sjan.

Tonny Vlamings

Vogelwaarnemingen Texel 2016 (Peter Noy)

Aalscholver	Huismus	Rosse Grutto
Bergeend	Huiszwaluw	Rotgans
Blauwe Reiger	Kanoet	Scholekster
Boerenzwaluw	Kauw	Slechtvalk
Bontbekplevier	Kemphaan	Slobeend
Bonte Strandloper	Kievit	Smient
Boompieper	Kleine Karekiet	Sperwer
Bosrietzanger	Kleine Mantelmeeuw	Spreeuw
Bosruiter	Kleine Strandloper	Steenloper
Braamsluiper	Kleine Zilverreiger	Stormmeeuw
Brandgans	Kluut	Tafeleend
Bruine Kiekendief	Kneu	Tapuit
Buizerd	Knobbelzwaan	Tjiftjaf
Canadese Gans	Koekoek	Torenvalk
Driesteenstrandloper	Kokmeeuw	Tuinfluit
Dwergmeeuw	Koolmees	Tureluur
Eider	Kraai	Turkse Tortel
Ekster	Krakeend	Veldleeuwerik
Fazant	Kuifeend	Vink
Fitis	Lepelaar	Visarend
Fuut	Meerkoet	Visdiefje
Gele Kwikstaart	Merel	Vlaamse Gaai
Geoorde Fuut	Middelste Zaagbek	Waterhoen
Gierzwaluw	Nachtegaal	Wilde eend
Goudhaantje	Nijlgans	Witte Kwikstaart
Goudplevier	Oeverloper	Winterkoning
Grasmus	Oeverzwaluw	Wintertaling
Graspieper	Ooievaar	Wulp
Grauwe Gans	Ortolaan	Zanglijster
Groenling	Paap	Zilvermeeuw
Groenpootruiter	Pimpelmees	Zilverplevier
Grote Bonte Specht	Putter	Zomertaling
Grote Mantelmeeuw	Regenwulp	Zomertortel
Grote Stern	Rietgors	Zwarte Ooievaar
Grutto	Rietzanger	Zwarte Ruit
Havik	Ringmus	Zwarte Wouw
Heggenmus	Roodborst	Zwartkop
Holenduif	Roodborsttapuit	Zwartkopmeeuw
Houtduif		

Verslag Piepcursus, voorjaar 2016

-Buiten zijn is nooit meer hetzelfde - het leven na de Piepcursusø

Na de interessante en leerzame basisvogelcursus die mijn vriend Sander en ik afgelopen najaar bij Vogelwacht Uden hebben gevolgd, hadden we ons begin dit jaar opgegeven voor de Piepcursus. Op deze manier hoopten we dat we ook op geluid wat meer vogels van elkaar konden onderscheiden, omdat veel vogels vooral te horen (en niet altijd te zien) zijn. Tijdens de eerste les leerden we waarom vogels zingen en wat voor soort roepjes er zijn. Ondanks dat we nu weten waarom vogels roepen, richtte de cursus zich voornamelijk op zang, omdat de roepjes nog meer op elkaar lijken dan de zang. Voor de deelnemers van de Piepcursus was het al een hele uitdaging om de zang van vogels uit elkaar te houden. Spelenderwijs hebben we gedurende de cursus meer en meer vogelgeluiden geleerd, die wij tot onze eigen verbazing steeds beter uit elkaar konden houden. Ook hebben we het gebruik van www.waarneming.nl en sonogrammen geleerd. Om zelf wat meer gevoel voor vogelgeluiden te krijgen, hebben we als huiswerk eigen opnames van vogelzang moeten maken.

Uiteindelijk hebben we in de vijf theorielessen 22 vogelgeluiden leren kennen. Deze vogelgeluiden hebben we in twee excursies ‘in de praktijk’ kunnen brengen. Dat was een flinke uitdaging omdat de vogels dwars door elkaar heen zingen en helaas niet zijn afgericht om om de beurt te gaan zingen. Desondanks hebben we veel geleerd en kunnen we toch diverse vogelgeluiden onderscheiden. Belangrijk is in ieder geval om te blijven oefenen en te blijven luisteren naar de vogelgeluiden. Voor mij als buitensporter is dat niet zo’n probleem: ik ben dagelijks buiten te vinden en na het volgen van de Piepcursus is het voor mij onmogelijk om niet naar de vogelgeluiden te luisteren. Tijdens trainingen roep ik regelmatig naar mijn trainingsmaatjes welke vogels er allemaal aan het fluiten zijn. Buiten zijn is na het volgen van de piepcursus nooit meer hetzelfde! Het was een zeer leerzame cursus die met veel enthousiasme door Bart Gras werd gegeven. Dit smaakt naar meer!

Katja Kleinveld (cursist)

Beachvlag Vogelwacht

Sinds kort is Vogelwacht Uden twee beachvlaggen rijker. We hebben mooie vlaggen en daarnaast hebben we nog twee banners, waarop mooie foto’s en uitleg staat over Vogelwacht Uden. Deze banners zijn prima geschikt voor binnengebruik. Maar buiten vallen deze vaak om en beschadiging ligt op de loer. Om ook bij sterke wind reclame te maken voor onze club, hebben we Mignon van den Wittenboer gevraagd om een ontwerp te maken voor een beachvlag.

Dit ontwerp is inmiddels omgezet in twee vlaggen die we kunnen inzetten bij al onze publieksactiviteiten. De vlaggen zijn in een mum van tijd opgezet, pin in de grond en stokken met vlag aanbrengen. De vlaggen en benodigdheden liggen in de Groenhoeve en zijn door leden te gebruiken, wel netjes na gebruik terugbrengen.

Jan-Willem Hermans

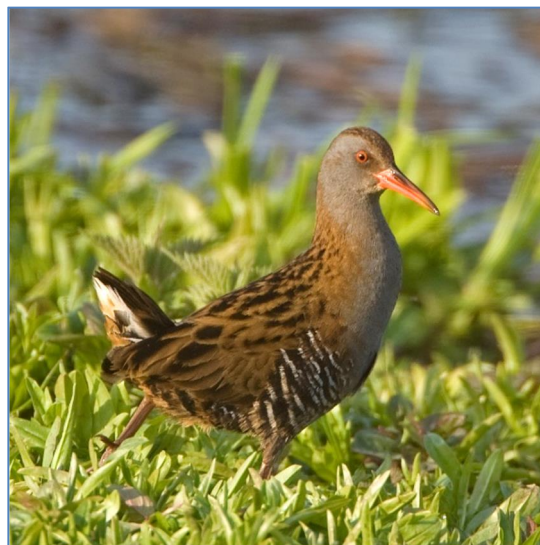
Vogel in de Maashorst... 'de Waterral'

Begin april hebben we diverse waarnemingen gehad van de Waterral in het natte vennetje langs de Udense Dreef. Deze verborgen levende vogel wordt vaker gehoord dan gezien. Het is een echte rietbewoner en gaat helemaal op in het riet. De Latijnse naam is *Rallus aquaticus* en betekent zoveel als sputteraar die aan het water leeft. De vogel valt op door zijn sputterende, snerpende, knorrende en gillende geluiden (een soort gillende big), vandaar ook zijn bijnamen waterschriek (schreeuwer) en moerasvarken. In Limburg wordt de Waterral ook Petrusvogel genoemd aan z'n manier waarop hij over de bladeren van lelie en plomp loopt, zoals Petrus over de golven liep.

De Waterral heeft een lange, rode snavel en leigrijze onderdelen met zwarte dwarsbanden op de flanken. De bovendelen van het mannetje zijn opvallend zwart gestreept, de wijfjes hebben een valer bovenkleed. De lengte is zo'n 28 centimeter en de kuikens zijn, zoals bij de meeste rallen, zwart van kleur. Met zijn lange poten en tenen kan hij over drijfplanten lopen en het bijzondere slanke postuur stelt hem in staat snel tussen de dicht tegen elkaar groeiende stengels van de planten in zijn biotoop door te sluipen. Dit betekent ook dat hij in elke richting van en naar zijn nest kan gaan zonder sporen achter te laten. Het nest is een grote, slordige kom van verdorpe bladeren van oeverplanten. De vogel camoufleert het door omringende rietstengels omlaag te trekken. In april en juli (twee broedsels) worden de zes tot twaalf eieren gelegd die roomkleurig wit zijn, met vele kleine en enkele grote, blauwachtig grijze en roestbruine vlekken. Na drie weken komen de donsjongen te voorschijn, pas na zeven tot acht weken zijn de kuikens onder de hoede van hun ouders.

Vroeger was de Waterral een algemene broedvogel in Brabant met zijn vele moerassen, echter door verdroging is deze soort hard achteruit gegaan. Waarschijnlijk betroffen de waarnemingen toch nog vogels op trek, alhoewel ze begin april ook al aan het broeden zijn. Door de vernatting in de Maashorst moeten we deze soort goed in de gaten gaan houden. De totale Nederlandse broedpopulatie werd in 2000 geschat op 2.500 tot 3.200 exemplaren volgens SOVON. De aantallen fluctueren enorm afhankelijk van een strenge of zachte winter. De laatste jaren is een toename te zien. Hopelijk mag dit ook gelden voor de waarnemingen in de Maashorst.

Jan-Willem Hermans

Waterral (foto Marc Gottenbos)

Excursie Starrevaart en Hoek van Holland: 'oost goes west'

–Verrassend vogelen in natuurgebied en stadsgebied op zondag 28 februari 2016–

B: Starrevaart zeg je?

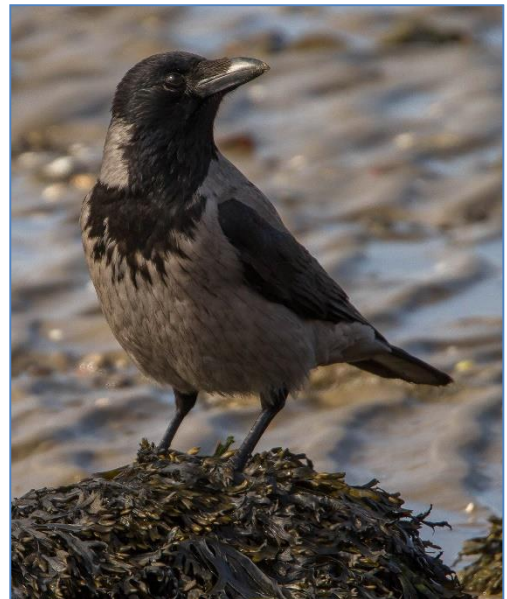
P: Ja, Vogelplas Starrevaart. Het ligt ten noordoosten van Leidschendam.

B: En dan naar Hoek van Holland

P: Ja, Bonte Kraai, Huiskraai en de Pier is ook leuk

B: Oké. Ik zeg doen.

Op zondag 28 februari sta ik om kwart voor zeven bij Peter van de Braak aan de deur, zodat we mee kunnen met de excursie. Bij het openen van de deur ziet Luna, de hond van Peter zijn kans op een eigen excursie. Hij schiet naar buiten de ruigte in met Rietgorzen, Ringmussen en Putters. Eigenwijs kijkt hij beurtelings naar Peter en dan naar mij. Pak me dan als je kan, zie je hem denken. Telkens als we hem naderen schiet hij weg. Dat spel duurt zeker zeven minuten. Dan komt een andere hondeneigenaar zijn hond uitlaten in het gebied. Luna kan zijn hondennieuwsgierigheid niet bedwingen en schiet op de honden af. Dat is het moment dat we hem kunnen pakken. Peter tilt Luna naar huis en we kunnen vertrekken. We bellen door dat we wat later zijn.

Bonte Kraai

Om iets na achten gaat oost naar west. We zetten koers naar de Starrevaart om deze excursie te starten. De vertrouwde bakjes zorgen voor een gestroomlijnde communicatie en voorkomen dat we onderweg elkaar kwijtraken. Bij Leidschendam aangekomen is het een klein stukje naar de vogelplas Starrevaart. Het is een waterrijk gebied gelegen aan de A4. We parkeren op een parkeerplaats aan de Kniplaan. De vogelplas Starrevaart ligt aan de westkant van deze weg. Direct komen de Grauwe Ganzen over gevlogen alsof ze weg willen wijzen naar het vogelrijke watertje. Langs de vogelplas Starrevaart ligt een pad, het duinwaterpad. Door met een overstap over het hek te klimmen kun je dicht bij het riet van de plas blijven en hoef je niet over het fantasieloze fietspad. Op de plas sieren o.a. Brilduikers, Dodaars, Kuifeenden en Tafeleenden het wateroppervlak. Door het verkeer op de A4 is het lastiger om je op geluiden te concentreren. De Waterral maakt daar natuurlijk een uitzondering op. Knalhard laat hij zijn biggenschreeuw horen. We zetten richting de vogelhut die aan de uiterste westoever ligt, ongeveer in het midden. In de vogelhut hebben alle VWU'ers (Vogelwacht Uden, red.) een mooi plekje bij een van de kijkgaten bemachtigd. Gezamenlijk turen we de plas af. Onderwijl uitwisselend wat er gezien wordt. Daar op de steiger voor de hut Stormmeeuwen, Aalscholwers, Zilvermeeuwen, Kokmeeuwen en Kleine Mantelmeeuwen. Rechts in de hut wordt aandachtig gekeken naar een miniem eilandje met mooie slikrandjes. Wulpen, Scholeksters, Kieviten wordt er geroepen. We staan alle kanten al een tiental minuten te bekijken. We weten dat er hier Zwarte Ibissen gezien zijn in de afgelopen dagen, maar we hebben ze nog niet in de kijker. Dan roept ineens Isidro: "daar zitten ze". Bij het minieme eilandje aan de zuidoost kant van de hut foerageren drie Zwarte Ibissen. Ze waren nog niemand opgevallen tussen de vele Scholeksters en Wulpen die er ook zitten. Bizar eigenlijk. De vogel die vooral in de moerasachtige gebieden van Zuid-Europa hun thuisbasis hebben zijn naar het noorden gekomen om hier bij temperaturen even boven het vriespunt de harten van vele vogelaars te verwarmen.

Als je goed kijkt zie je dat ze niet helemaal egaal zwart zijn, maar een bruinachtige gloed bij nek, borst en hals hebben. Een imposante omlaag gebogen snavel geeft ze qua silhouet een wulpachtig uiterlijk. Even later vliegen ze met zijn drieën weg.

Daarop verlaten wij ook de hut om de auto's weer op te zoeken. We willen immers ook nog naar Hoek van Holland. Dat is een heel ander verhaal. Eigenlijk geen plaats die je direct zou verbinden met vogels kijken. We komen aan in Hoek van Holland en blijken met onze neus in de boter te vallen. Er is vandaag een grote vlooiemarkt. Dat wordt ploeteren om een parkeerplaats te vinden. We moeten toch echt in de buurt van de pier zijn. Uiteindelijk lukt het om een plekje te vinden en mengen we ons met verrekijkers omhangen en telescopen op de nek onzichtbaar onder het vlooiemarkt publiek. Naast de vishandel en restaurants zit een onopvallend klein stukje strand, met basalt keien omrand. Daar zit rustig een Bonte Kraai te foerageren. Er worden foto's genomen en met de telescopen wordt de Bonte Kraai nog een stukje dichterbij getoverd. Een ober van het nabijgelegen restaurant komt nieuwsgierig aangelopen. "Waar kijken jullie naar?" vraagt hij belangstellend. "Daar, naar die kraai met grijs en zwart". "Ah, die zit hier al een week of twee. Kijk hij komt soms zo dichtbij, dat je met je smartphone een foto kunt maken". Trots laat hij een eigengemaakte foto zien waarop de Bonte Kraai tot elk detail te zien is. Leuk om te zien dat de interesse voor vogels soms breder verspreid is dan we soms denken.

We besluiten de pier op te lopen. Er staat een gure wind. Met elke stap die we de pier op zetten lijkt de windkracht nog iets meer aan te trekken. Bij sommigen biggelen de tranen al over de wangen. Stiekem vind ik dat afzien tijdens het vogelen wel mooi. Het draagt bij aan de heroïek van de hobby. Dan gaat ons hart sneller kloppen als iemand de eerste Paarse Strandlopers ontdekt op de steenblokken, die de pier beschermen tegen de golven. Deze jongens zijn hier wel in hun element. Het is immers de meest noordelijk broedende strandloper van Europa. Ze zijn nog lang niet op hun eindbestemming en zullen over enige dagen weer vertrokken zijn.

Misschien hebben ze zelfs in Nederland overwinterd, maar hoe dan ook ze zullen niet lang meer blijven in Hoek van Holland. Dus we treffen het. Vele wandelaars op de pier blijven even staan rond onze groep die door telescopen naar de Paarse Strandlopers kijken. Ze nemen het aanbod om even door de scoop te kijken gretig aan. VWU meer dan alleen vogels kijken krijgt zo een andere dimensie.

Huis kraai

Als we van de pier terugkomen gaan we de restaurants nog aan een nader onderzoek onderwerpen. Sommigen halen er een gebakken visje, maar het duurt niet lang tot we een van onze doelsoorten in het oog krijgen op het dak van een restaurant. Een gedrongen kraai met een vreemd hoge kruin, een zware snavel en een grijsachtige kop (waardoor hij nogal eens met de kauw wordt verward). Ook is hij wat gedrongener dan de Zwarte Kraai. Het is een Huis kraai. Alleen in Hoek van Holland leven sinds 1994 Huis kraaien. Ze zijn hier als 'ship-assist' gekomen, een paartje is met een schip meegekomen en heeft zich hier toen gevestigd. De populatie telde in 2008 al 27 exemplaren. In 2013 verleende de Raad van State toestemming voor het afschieten van de Huis kraaien, op basis van het advies van het Team Invasieve Exoten van het ministerie van LNV. De Hoekenezen zijn hier in meerderheid echter op tegen. De slimste exemplaren van de Huis kraaien zijn tot nu toe aan de jager ontkomen.

De vogels worden op waarneming.nl ook niet meer doorgegeven, maar onder embargo gezet. Vogels kunnen af en toe de gemoederen flink bezighouden.

We besluiten dat we niet rechtstreeks naar Uden terugreizen, maar even van de A15 afgaan bij Barendrecht. We gaan een kijkje nemen op de Gaatkensplas. Hier zit al jaren iedere winter een mannetje Buffelkopeend. Als we aankomen en langs de aanwezige vissers lopen vragen ze al “jullie komen zeker naar die eend kijken”. De Buffelkopeend is een lokale beroemdheid. De eend wordt al gauw gevonden tussen de grote aantallen Kuifeenden op de plas. Zijn witte achterhoofd en kopvorm verraden hem op grote afstand. Dit is ook een mooie soort om deze excursie om vier uur af te sluiten. We kunnen tevreden de terugreis aanvaarden met een mooie 56 waargenomen soorten voor deze dag. Voor de volledigheid nog even de soortenlijst van de excursie (56 waargenomen soorten).

Soortenlijst van excursie Starrevaart en Hoek van Holland (28 februari 2016)		
Aalscholver	Huismus	Sperwer
Bergeend	Kauw	Spreeuw
Blauwe Reiger	Kievit	Steenloper
Bonte Kraai*	Kleine Mantelmeeuw	Stormmeeuw
Brandgans	Knobbelzwaan	Tafeleend
Brilduiker	Kokmeeuw	Torenvalk
Buffelkopeend**	Kolgans	Tureluur
Buizerd	Koolmees	Turkse Tortel
Dodaars	Krakeend	Waterhoen
Ekster	Kuifeend	Waterral
Fuut	Meerkoet	Wilde Eend
Grauwe Gans	Merel	Winterkoning
Grote Bonte Specht	Nonnetje	Wintertaling
Grote Canadese Gans	Paarse Strandloper	Wulp
Grote Mantelmeeuw	Roek	Zilvermeeuw
Grote Zilverreiger	Scholekster	Zwarte Ibis*
Grutto	Slechtvalk	Zwarte Kraai
Holenduif	Slobeend	Huiskraai (exoot)
Houtduif	Smient	

Tekst: Bart Gras

Foto's: Peter van de Braak

Paarse Strandloper

Met GPS tracker op zoek naar Wisenten

Tweede Pinksterdag trok de eerste groep ‘proefkonijnen’ het wengebied van de Wisenten binnen. De woensdagmiddag erna werd de tweede van in totaal tien proefexcursies gehouden. Het tweehonderd hectare groot wengebied ligt in het hart van natuurgebied de Maashorst en is sinds dit voorjaar het domein van een kudde Wisenten, Taurossen en Exmoor pony’s. Na een korte introductie bij Natuurcentrum de Maashorst door Leo Linnartz van ARK Natuurontwikkeling ging de groep met behulp van een GPS ontvanger op zoek naar de elf Wisenten. De opgedane ervaringen tijdens de excursies worden gebruikt voor het onderzoek dat de Universiteit van Utrecht in opdracht van ARK uitvoert naar de combinatie van recreatie en Wisenten. Later dit voorjaar worden ook nog proefexcursies gehouden voor ruiters, menners, fietsers en mountainbikers.

Wisenten in de Maashorst

Het doel van deze proefexcursies is om de reactie van de Wisenten op de aanwezigheid van publiek te meten. Per wandeling gaan, naast een ervaren excursieleider, ook een of twee vrijwilligers mee. Na afloop van de tien proefexcursies zijn de twaalf Maashorst-Rangers klaargestoomd om publieksexcursies in het gebied te gaan leiden. Deze worden door Natuurcentrum de Maashorst georganiseerd. Volgens Leo Linnartz groeit de kudde Wisenten de komende jaren tot ca. 45 dieren. Zij zorgen ervoor dat, door hun manier van begrazen, het begrazingsgebied open blijft, waardoor de biodiversiteit verder wordt vergroot. “Je merkt nu, sinds het vertrek van de Schotse Hooglanders en schapen, dat er veel meer bloemen in het gebied staan. De schapen

aten immers alle bloemknoppen op. Het wemelt van de Margrietten en Akkerhoornbloemen. Een schitterend gezicht”, vertelt Linnartz enthousiast.

GPS tracker

Met behulp van een GPS tracker wordt iedere vier uur gekeken waar de kudde zich precies bevindt. Na anderhalf uur lopen konden de deelnemers een glimp van de kudde opvangen. Vlakbij de Zevenhuizerweg aan de rand van een weiland zochten de dieren dekking van het bos. Doordat er in een aanpalend weiland een tweetal tractoren bezig was om gras te schudden, gedroeg de kudde zich afwachtend en nerveus en waren de Wisenten minder mooi in beeld te krijgen. “Kijk, die grote stier dat is ‘Shogun’ en is afkomstig uit Duitsland. Door hun gedrag te observeren en te filmen krijgen we straks een compleet beeld van de interactie tussen de Wisenten en het publiek. De ervaring met andere kuddes leert dat Wisenten en recreatie goed samen gaan. Aan de hand van het onderzoek wordt nagegaan of dat in de Maashorst ook zo is”, aldus Linnartz. Inschrijven voor de publieksexcursies naar de Wisenten is vanaf medio juni voor iedereen mogelijk via www.natuurcentrumdemaashorst.nl.

Leo Linnartz van ARK Natuurontwikkeling

Peter Noy

Succes Slechtvalken op Petruskerk Uden

Nadat in 2012 en 2013 geconstateerd was dat er een koppeltje Slechtvalken op de torens van de Petruskerk in Uden aanwezig was ontstond de hoop dat ze er ook zouden gaan broeden. Dat zou voor het eerst sinds misschien wel honderd jaar zijn. Om ze daarbij een beetje te helpen is in december 2013, met toestemming van de parochie, als kerstcadeau voor ze een kast boven in de toren geplaatst. Een hele operatie via allerlei trappen en luiken. Maar zouden ze ook gaan broeden? Het eerste jaar gebeurde er niets, maar dat

was ingecalculeerd, het was nog een erg jong koppel. Het tweede jaar dat ze aanwezig waren gebeurde er een klein drama. Een van de twee Slechtvalken raakte zwaar gewond door een ongeval of een gevecht met een andere slechtvalk en moest naar het opvangcentrum in Someren worden gebracht. Vrij snel daarna werd er weer een tweede Slechtvalk rond de torens van de kerk gesignaleerd en het klikte blijkbaar erg goed tussen die twee en de gerevalideerde andere Slechtvalk werd daarom elders losgelaten. Het werd voorjaar 2016 en de twee Slechtvalken werden parend op de koepel van de kerk gezien. Zou het dan toch? Een eerste controle door Chris van Lieshout en Jan van den Tillaart was meteen raak, vier eieren. Begin mei werd door de Vogelwacht Uden een volgende controle uitgevoerd zowel in Veghel op de fabriek van Agrifirm als op de Petruskerk in Uden. Twee geweldige resultaten. In Veghel drie jongen net uit het ei en in Uden zelfs vier jongen, al circa twee weken uit het ei.

Nu moest er een afspraak gemaakt worden voor het ringmoment. In Uden al vrij snel, want Slechtvalken moeten voordat ze drie weken oud zijn geringd worden. Peter van Geneijgen werd daarvoor gevraagd en hij kon op 12 mei nog net voordat de buitenlandexcursie naar Hongarije van de Vogelwacht zou plaats vinden. Tegen de avond werd de toren via de reeds vermelde trappen en luiken weer beklommen en we troffen er vier grote, gezonde jongen aan in de kast met volle kroppen. Om half zeven werden we nog even opgeschrikt door het luiden van de kerkklokken die vlak onder ons hingen, een oorverdovend lawaai. Ook de ouder Slechtvalken, die buiten waren gesloten vlogen luid kèkkerend rond de toren. Peter klaarde zijn werk vakkundig in anderhalf uur. Gewicht, pootdikte, teenlengte en veren. Alles werd gemeten en opgeschreven in een schriftje. Nu maar hopen dat de jongen snel uitvliegen en een eigen territorium gaan opbouwen. Kijk voor foto's op: <http://myalbum.com/album/D5CKcPEDhNdl>.

Tekst en foto's:
Martien van Dooren

Martien van Dooren (l) en ringer Peter van Geneijgen (r)

Reis naar Bonaire

Waarom zo ver?

Van 8 tot en met 23 maart zijn Ramon en ik naar Bonaire geweest. ‘Waarom zo ver?’ zal je je misschien afvragen. Dat zit zo. Een kleine veertig jaar geleden hadden we burens waar we erg leuk mee omgingen. We kregen beide kinderen en die groeiden samen op en we kwamen veel bij elkaar over de vloer. Dat ging dertien jaar zo door. Toen verhuisden ze naar Almelo, maar het contact bleef. Tweeëntwintig jaar geleden gingen ze emigreren naar Bonaire om daar een bedrijf op te zetten. Al die tijd is het contact gebleven en als ze in Nederland waren, zagen we ze meestal. Ik heb vaak genoeg gezegd dat ik er best eens

Flamingo's

naar toe zou willen, maar het kwam er nooit van. Nu kregen we voor onze veertigjarige bruiloft een vliegticket naar Bonaire aangeboden van de hele familie. Dat was natuurlijk een enorme verrassing. En ook erg leuk om onze vrienden nu eindelijk eens in hun woonomgeving te zien. De overgang was groot; overdag 31 en 's nachts 29° Celsius. Toen we uit Nederland vertrokken voor het nog!

Natureiland

Van de drie ABC-eilanden in de Nederlandse Antillen is Bonaire het echte natureiland. Het heeft een woestijnklimaat en ligt vrij dicht bij de evenaar ten noorden van Venezuela. Het is ontstaan uit een vulkaan en dat zie je nog op veel plekken. Op de stranden ligt veel lavagesteente met al zijn grillige en scherpe vormen. Voor zandstranden moet je niet naar Bonaire gaan, dan kun je beter naar Aruba of Curaçao. Wel vind je hier schitterende rotspartijen, waar de woeste oceaan tegenaan beukt, prachtig om te zien. De zuidkant is wat rustiger, omdat daar het eiland klein- Bonaire voor de kust de golfslag wat breekt. Hier vind je dan ook de hotels en de snorkel- en duikactiviteiten. Want daar is Bonaire beroemd om, je kunt er fantastisch duiken en snorkelen. Het is alsof je in een aquarium zwemt. De vogels die hier naartoe komen, kunnen vooral goed vliegen, omdat de afstanden naar het vaste land erg groot zijn. Er loopt een trekroute van vogels van Noord- naar Zuid-Amerika. Je vindt hier dus een mengeling van standvogels, migranten en toevallige gasten op het eiland. Wat ons als eerste opviel, was dat de vogels zo gemakkelijk te benaderen waren. Ze vlogen lang niet zo snel weg als we gewend zijn. Dat was erg bijzonder. Je kon de vogels hierdoor dus goed bekijken.

Prachtige tuin

Onze vrienden hebben een resort opgezet met negen mooie vakantiehuisjes en die hebben ze van de grond af aan zelf opgebouwd. Ze hebben er ook een prachtige tuin bij gemaakt voor de gasten met veel boeddha's. In hun logo staat dan ook “where east meets west” (www.bamboobalibonaire.com). In die tuin komen veel vogels. Dat komt vooral omdat ze de planten veel water geven en water is schaars in een woestijnklimaat. Veel bloeiende bomen: bananenbomen, mangobomen, palmbomen en dat trekt vogels aan. Erg mooi zijn de piepkleine Kolibries. De rode en de groene komen hier voor en zijn slechts acht tot tien centimeter.

Je kon ze van een meter afstand bekijken hoe ze nectar uit een bloem haalden. Schitterend. 's Morgens werden we gewekt door de Caribische Spotlijster. Je zou hem kunnen vergelijken met onze Merel, hij komt veel voor en zingt prachtig. Hij is wel veel grijzer dan onze Merel en met een forse kromme snavel. Ze broeden in cactussen en doornige struiken. Nog een vogeltje dat erg veel voorkwam was het Suikerdiefje. Een prachtig beestje met een donkergrijze kop en rug, een knalgele borst en een witte oogstreep. Net als bij ons de musjes, eten ze de restjes van de terrastafeltjes en liefst zoete dingen, zoals de naam al doet vermoeden. Onze vrienden wonen niet in een huis, maar in een open hut met een dak van palmladeren. In de lampen die daar hangen, kwamen de Suikerdiefjes met nestmateriaal aanvliegen en maakten gewoon een nestje in hun woonkamer. Over de grond liepen Hagedisjes en jonge Leguanen. Het idee, dat je gewoon open woont, voor ons is dat moeilijk voor te stellen. Maar het is er altijd warm, ze kennen bijna geen seizoenen.

Troepiaal

We stonden altijd om kwart voor zeven op, bij zonsopkomst, want dat was de beste tijd van de dag. De meeste activiteiten hebben we 's morgens gedaan. Tussen twaalf en drie was het altijd zo heet, dat je vanzelf rustig aan deed en de schaduw opzocht. Een vogel die we ook vaak bij zonsopkomst hoorden zingen was de Troepiaal. Er is een oranje en een gele Troepiaal. Forse vogels met felle kleuren en veel zwart. Ze komen brutaal over en hebben een ver dragende zang en een volle melodieuze roep. Toen ik die voor het eerst hoorde, stond ik helemaal verbaasd, zo hard als die kunnen zingen. De gele heeft wel iets weg van een Wielewaal, maar dan wat groter. Ze maken opvallende geweven cilinders als nest, die van de uiteinden van de takken afhangen. We hebben fietsen gehoord en hebben mooie tochten gemaakt. Vreemd genoeg wordt er niet veel gefietst op Bonaire en dan meestal nog alleen door de toeristen. De wegen zijn ronduit slecht te noemen. Ze zijn vanaf 2010 een Nederlandse gemeente en sindsdien is er wel wat verbeterd, maar aan de wegen is nog veel te doen.

Zee- en andere vogels

Bonaire is een eiland en wordt aan alle kanten door zee omgeven. Je vindt er dan ook veel zeevogels. We hebben veel Lachmeeuwen gezien, ze hebben een zwarte kop en een witte ring om de ogen. Ze heten natuurlijk niet voor niets zo, ze maken echt een lachend geluid. Op ieder paaltje aan de kust zat wel een Koningsstern, maar ook wel Visdieven, Grote Sterns en Dwergsterns. Langs de stranden liepen veel Steenloperjes gewoon tussen de strandbedjes door, pikkend naar insecten en ander voedsel. Boven zee vlogen vaak Fregatvogels, het silhouet is onmiskenbaar: groot en donker met lange geknikte vleugels en een sterk gevorkte staart. Ook de

Bruine Gent

Visarend komt hier voor en we hebben hem verschillende keren gezien. Dat is niet zo gek natuurlijk met al die vis. Verder zagen we rond de bebouwing veel verschillende soorten duifjes. De kleinste was het Musduifje, echt een schattig vogeltje. Heel bijzonder waren ook de papegaaien die hier in het wild rondvliegen, het zijn de Geelvleugelamazones. De mensen van Bonaire noemen ze Lora. Bonaire is ook bekend om zijn zoutwinning. De zoutmeren of salines zijn prachtig om te zien. Het water verdampst in de hete zon en het zout blijft achter.

Het wordt vooral geëxporteerd naar de Verenigde Staten. In die zoutmeren komen heel veel Flamingo's voor. Ze zijn echt knalroze/oranje. Ze eten vooral Garnalen die in de zoutmeren leven. Tijdens een fietstocht hebben we ze zien baltsen op vrij korte afstand (vijftien meter), dat was een mooie ervaring. Het zijn al zulke sierlijke vogels met hun enorm lange poten, maar als ze gaan baltsen zijn ze nog mooier. Hier zagen we ook de Zwart-witte Bonte IJsvogel bidden en duiken. We hebben ook een mooie boottocht gemaakt en toen zagen we de Bruine Pelikanen duiken naar vis, spectaculair was dat. Wat een grote beesten en wat kunnen ze mooi duiken met hun enorme vleugels. Nadat ze een vis gevangen hebben, laten ze het water uit de snavel lopen en gooien de kop naar achteren, hap slik en weg vis. Een hele aparte vogel was de Bruine Gent (in het Engels Brown Booby ha ha). Hij zat op een boei en liet zich mooi bekijken.

Privé gids

Onze vrienden maakten veel tijd vrij voor ons en lieten ons alle mooie plekjes van het eiland zien. Zo hadden we dus een privé gids. Over het algemeen kwamen er nog veel reigerachtige soorten voor op het eiland. Het gaat te ver om ze allemaal op te noemen, maar zo heb ik een korte samenvatting gegeven van de vogels die we op Bonaire zagen. We hebben genoten van deze reis en hopen nog eens terug te gaan. Voor de vogels, vissen, andere natuur en voor onze vrienden natuurlijk.

Liesbeth Verkaar

Drukbezochte publiekswandeling in de Maashorst

NISTELRODE - Zondag 3 april hebben zestig deelnemers genoten van een prachtige voorjaarswandeling in natuurgebied de Maashorst. Onder aanvoering en deskundige leiding van gidsen van Vogelwacht Uden werden de eerste voorjaarsvogels gespot. Naast het jubelende gezang van de Veldleeuwerik en Boomleeuwerik, werden bij de telpost Brobbelbies-Noord ruim twintig Kleine Plevieren gespot. 's Morgens werd door John Hermans nog een Kraanvogel gesignaleerd bij het Palmven. In totaal zijn die ochtend ruim vijftig vogelsoorten gedetermineerd. De volgende publiekswandeling en laatste van dit jaar is op zondag 23 oktober a.s. Kijk voor een fotoreportage op [Myalbum.com](http://myalbum.com) of zet de volgende URL (hyperlink) in je adresbalk:

<http://myalbum.com/album/9YMigSVZQVBs>.

Drukbezochte publiekswandeling

Bijzondere Waarnemingen

Hier de bijzondere waarnemingen van begin februari 2016 tot begin juni 2016. De voorjaartrek heeft ons diverse leuke soorten gebracht. Dit seizoen zijn er vele Zwarte Wouwen en Rode Wouwen overgekomen, tot wel zes stuks op een dag. Voor het eerst is er een broedgeval van de Bergeend ontdekt. Deze zat bij Reek in een nieuw ontwikkeld plasje.

Een erg mooie ontdekking was wel de Grote Karekiet die een hele dag bij de Kleuter heeft gezeten. Hij liet zich deze dag al op afstand erg goed horen en soms prachtig zien! Mooie ontdekking Jan!

Nu op naar de zomer, waarbij we natuurlijk hopen dat er weer een mooie soort als de Grijze Wouw langskomt!

Wil je op de hoogte blijven, kijk regelmatig op onze website www.vogelwachtuden.nl.

Peter van de Braak (Inventarisatiewerkgroep), T: 0413-253586 E: petervandebraak@gmail.com

Datum	Aantal	Soort	Locatie	Waarnemer
01-02-2016	3	Bokje	Maashorst - Begrazingsgebied	Chris van Lieshout
05-03-2016	1	Baardman	De Aa - Beekdal	Theo van Oort
09-03-2016	1	Rode Wouw	Maashorst - Begrazingsgebied	J. Walg
15-03-2016	2	Grote Zaagbek	Erp/Keldonk - Aadal	Martien van Dooren
03-04-2016	1	Visarend	Maashorst - Begrazingsgebied	Gerard van Aalst
15-04-2016	1	Engelse Kwikstaart	Dinther - Waterzuivering	Teun van Kessel
18-04-2016	1	Zeearend	Vorstenbosch - Grote Heide	Teun van Kessel
19-04-2016	1	Nachtegaal	Uden - Loopkant/Liessent	Jan Verhoeven
20-04-2016	10	Bosruiter	Maashorst - Begrazingsgebied	Henk van den Acker
21-04-2016	1	Zwarte Wouw	Maashorst - Slabroekse Heide	Teun van Kessel
30-04-2016	1	Lepelaar	Maashorst - Munse Heide	Simone Schraven
30-04-2016	1	Zeearend	Maashorst - 3 Vennen	Sacha Schmalgemeijer
09-05-2016	1	Roodpootvalk	Maashorst - Begrazingsgebied	Gerard van Aalst
11-05-2016	1	Grote Karekiet	Uden - De Kleuter	Jan Verhoeven
18-05-2016	2	Wielewaal	Maashorst - Munse Heide	Gerard van Aalst
02-06-2016	11	Bergeend	Reek	Bart Gras

***Grote Karekiet
ontdekt door Jan Verhoeven***

Big Day 2016 in de Maashorst

We zouden toch bijna vergeten zijn om de Big Day dit jaar te organiseren. Op onverklaarbare wijze is deze activiteit niet op de jaaragenda gekomen. Gelukkig is dit toch tijdig onderkend en hebben we op zaterdag 30 april 2016 deze ‘wedstrijd’ georganiseerd. Voor degenen die nog niet in het vogelaarsjargon zitten, hierbij een kleine uitleg van de Big Day. Elk jaar wordt begin mei een dag geprikt om de Maashorst te voet te bekijken, met als bedoeling zoveel mogelijk soorten waar te nemen. Begin mei is er nog volop vogeltrek, dus ook deze vogels tellen mee. Overvliegende trekkers naar noordelijke oorden zijn natuurlijk zeer gewenst. Op zaterdagmorgen om 7.00 uur stonden een aantal leden gereed bij onze telpost in de Brobbelbies. Al gauw werd besloten om een vrouwen- en een mannengroep te maken. De vrouwengroep bestond uit José Esscher, Annetje Elfrink, Simone Schraven en Ria de Vent. De mannengroep moest het doen met Isidro Rendon, Martien van Dooren, John Hermans en Jan-Willem Hermans. De mannen hadden een telescoop bij zich en zagen al snel een Zwarte Specht, de vrouwen ontbeerden dit apparaat, met als gevolg dat deze dus uiteindelijk niet op hun lijst stond. Eerlijk is eerlijk, de vrouwen hebben in het begin van de wedstrijd enkele leuke waarnemingen gezien, zoals een Blauwborst en een overvliegende Lepelaar. Deze is door de mannen gemist. Om een kans te maken om deze wedstrijd te winnen, is het zaak om alle biotopen van de Maashorst aan te doen. Om 14.00 uur stopt de strijd en dient iedereen weer bij de telpost aanwezig te zijn. Dus het is ook een beetje uitkijken hoe en wanneer je bepaalde gebieden gaat bekijken. Wij besloten om via de Drie Vennen naar de Hofmansplassen te gaan en toen richting Brobbelbies en wisentengebied. Hoe dichterbij de eindsprint is het ook zaak om te kijken welke soorten we nog misten en waar we deze eventueel tegen zouden komen, kortom niet alleen fysiek een zware opgave maar ook geestelijk. Om twee uur waren de twee groepen netjes op tijd bij de telpost en kon het vergelijken beginnen. De mannen hadden maar liefst 83 soorten op hun lijstje staan, de vrouwen bleven steken bij 73 soorten. Wat Martien deed zeggen dat het ‘mar-tien’ verschil was!! Koos had nog gezorgd voor wat koeken en koffie, zodat nog even werd doorgepraat wat en waar we soorten gemist of gezien hebben.

Voor de statistieken volgt hier de lijst van de mannen: Aalscholver, Appelvink, Beflijster, Boerenzwaluw, Bonte Vliegenvanger, Boomklever, Boomkruiper, Boomleeuwerik, Boompieper, Buizerd, Canadese Gans, Dodaars, Ekster, Fazant, Fitis, Fuut, Gaai, Geelgors, Gekraagde Roodstaart, Gele Kwikstaart, Gierzwaluw, Goudhaan, Goudvink, Grasmus, Graspieper, Grauwe Gans, Groene Specht, Groenling, Grote Bonte Specht, Grote Lijster, Havik, Heggenmus, Holenduif, Houtduif, Huismus, Huiszwaluw, Kauw, Kievit, Kleine Bonte Specht, Kleine Mantelmeeuw, Kleine Plevier, Kneu, Knobbelzwaan, Koolmees, Kramsvogel, Kuifeend, Kuifmees, Matkop, Meerkoet, Merel, Paapje, Patrijs, Pimpelmees, Putter, Raaf, Ringmus, Roodborst, Roodborsttapuit, Scholekster, Slechtvalk, Sperwer, Spreeuw, Staartmees, Steenuil, Tapuit, Tjiftjaf, Torenvalk, Tuinfluiter, Veldleeuwerik, Vink, Waterhoen, Wilde Eend, Winterkoning, Witte Kwikstaart, Zanglijster, Zwarte Kraai, Zwarte Mees, Zwarte Roodstaart en Zwartkop.

De vrouwen misten hier een aantal van, maar hadden wel Blauwborst, Blauwe Reiger, Bosuil en Lepelaar. Vreemd dat beide groepen de Turkse Tortel niet gezien hadden. Een totaalscore van maar liefst 87 soorten. Wat hebben we toch een machtig natuurgebied!! Zijn er soorten bij je nog nooit gezien hebt? Zorg dan dat je er volgend jaar bij bent! Het is een spannende en leerzame happening!

Jan-Willem Hermans

Nog even alles doorpraten

Uitgelicht... 'Reigers'

Binnen de reigerfamilie Ardeidae onderscheiden we acht groepen vogels, waaronder reigers, Zilverreigers, Kwakken, Roerdompen en Woudapen. Sommige zijn heel bekend, andere minder, maar de familiekenmerken zijn bij alle vogels aanwezig. Het zijn fascinerende dieren waarop in het verleden intensief gejaagd werd. De familie Ardeidae telt in totaal bijna zeventig soorten reigerachtigen en maakt deel uit van de orde Ciconiiformes waartoe ook de Ooievaars en de Lepelaars behoren. Het zijn allemaal waadvogels met zeer lange poten. Reigerachtigen zijn middelgrote tot grote waadvogels, met een lengte van 27 tot 140 cm. Ze hebben een smalle, dolkvormige snavel, een korte staart en een S-vormige gebogen hals die door zestien tot negentien halswervels wordt gesteund. De zesde halswervel is sterk verlengd en veroorzaakt het eigenaardige knikje in de hals. In tegenstelling tot Ooievaars en Kraanvogels die met een gestrekte hals vliegen, trekken de reigerachtigen onder het vliegen hun hals in. De meeste reigerachtigen leven op natte plaatsen en maken daar jacht op vissen, amfibieën en ongewervelde waterdieren, maar eten ook wel reptielen, vogeltjes en kleine zoogdieren. Ze kennen verschillende methoden om hun prooi te grijpen. Meestal gaan ze onbeweeglijk in het water of op de oever staan loeren op een prooi. Vaak houden ze daarbij de romp horizontaal om dicht bij de prooi te zijn. Anderen stappen langzaam door het ondiepe water en grijpen dan links en rechts prooien die ze tegen komen. De buit wordt altijd in een keer, zonder kauwen opgeslokt. Onverteerbare delen als haren en veren worden later in de vorm van een braakbal opgebraakt.

Blauwe Reiger

In de voortplantingstijd zijn reigerachtigen op hun mooist, met bijzondere sierveren en felgekleurde snavels en poten. Hun baltsgedrag loopt uiteen, maar in het algemeen worden drie hoofdtypen onderscheiden: 1. de partners staan tegenover elkaar, strekken de hals, wijzen met de snavel omhoog en pronken met hun sierveren; 2. het mannetje heft zijn vleugels op, zet de rugveren overeind en prikt zijn partner met de snavel; 3. het mannetje vliegt op en draait met trage wiekslagen rondjes om het nest. Diverse reigerachtigen waren aan het begin van de 20^e eeuw op uitsterven na dood. De dieren werden afgeslacht voor de mooie sierveren die bij sommige soorten in de baltsstijd op de rug of aan de hals verschijnen. Van handel in veren hebben reigers tegenwoordig gelukkig niet veel meer te vrezen. Nu staan ze bloot aan diverse nieuwe gevaren waaronder de aantasting en vernietiging van moerasgebieden, aan ontbossing en verstoring door het toerisme; allemaal zaken waardoor de dieren beroofd worden van voedingsbronnen en broedgelegenheid. Verder kan door vervuiling van het water met giftige stoffen een ophoping van de gifstoffen in het lichaam plaatsvinden waardoor ze op den duur kunnen sterven. Afhankelijk van het weer zijn de populaties reigerachtigen aan forse schommelingen onderhevig. In perioden met zachte winters breiden ze hun areaal vaak flink uit maar in barre winters, zoals die van 1962-1963 in West-Europa, komt soms ruim de helft van alle dieren om.

Blauwe Reiger

De Blauwe Reiger is een van de grootste en de meest algemene reiger in ons land. De slanke elegante gestalte van deze grote waadvogel is, sinds hij wettelijk bescherming geniet, weer regelmatig te zien in water- en visrijke gebieden. Hij nestelt meestal in gezelschap van soortgenoten, in reigerkolonies maar jagen doet hij graag in zijn eentje.

Hun nest bouwen ze graag in hoge bomen, maar daarvoor kiezen ze per streek verschillende soorten uit. De Blauwe Reiger heeft een voorkeur voor waterrijke gebieden, zowel in het binnenland als aan de kust. Bij ons is hij vooral in het lage polderland te vinden. Hij heeft grote, grijs-en-zwarte vleugels met een spanwijdte van bijna twee meter. Het verenkleed is overwegend grijs, afgezien van de witte, zwartgevlekte hals en het voorhoofd, dat althans bij volwassen dieren ook wit is. Ook de borst is wit met zwarte vlekken en van de nek hangt een meer of minder lange, zwarte kuif omlaag. Het jeugdkleed is grijsbruin met donkere tekening.

Purperreiger

De Purperreiger is een schaarse broedvogel, vooral in het Groene Hart (Zouweboezem, Nieuwkoopse Plassen, Kamerikse Nessen, Breukeleveense Plassen) en De Wieden. Anders dan de Blauwe Reiger is de Purperreiger een zomergast, die in het najaar wegtrekt naar zijn wintergebieden in de Sahel. De Purperreiger is veel afhankelijker van riet dan de Blauwe Reiger. Hij is vaak moeilijk op te sporen als hij bewegingloos aan de rand van het riet staat. De Purperreiger is duidelijk kleiner, slanker en 'slungeliger' dan de Blauwe Reiger. In rust heeft hij een opvallend dunne, slangenachtige hals, evenals een opvallend lange dolkachtige snavel, die naadloos lijkt over te gaan in de vrij kleine kop; de snavel is veel langer dan die van de Blauwe Reiger. De Purperreiger is goed te herkennen aan zijn effen zwarte kruin en opvallende roodbruine nek, met een lange dunne zwarte streep die zich uitstrekt van onder het oog tot de bocht van de vleugel. De bovendelen zijn donkerder, leigrijzer dan bij de Blauwe Reiger. Er is een donkerpaars veld in de vleugelbocht en de buik en de dijnen zijn ook donkerpaars. De lange, gele snavel en de gele poten versterken de kleurrijke indruk in de vlucht.

Kleine Zilverreiger

De Kleine Zilverreiger was met de Grote Zilverreiger en de Koereiger voorheen slechts een dwaalgast in Nederland. De Kleine Zilverreiger broedde hier voor het eerst in 1994 en broedt nu met zo'n 80 tot 85 paren, waarvan meer dan de helft bij het Quakjeswater op Voorne (ZH). De Kleine Zilverreiger voelt zich in een breed scala van wetland habitats thuis, zowel zoet als zout water. Hij foerageert in ondiep water, hetzij door te loeren of energetisch bewegende prooien na te jagen. Hij nestelt in bomen, vaak in kolonies van Blauwe Reigers. Het is een middelgrote, slanke en elegante reiger en heeft ongeveer tweederde van de grootte van de Grote Zilverreiger. De vrij lange zwarte poten steken in de vlucht ruim achter de staart uit, waarbij de felgele voeten opvallend zijn (grijsgroen bij juveniel). In de late winter, lente en zomer hangen twee lange pluimen van de nek af en heeft hij lange pluimen die hangen van borst, rug en schouders. De snavel is zwart, soms met grijs of roze langs de ondersnavelbasis.

*Kleine Zilverreiger
met gele voeten*

Grote Zilverreiger

Het is een zeer grote zilverreiger vergelijkbaar in grootte met de Blauwe Reiger. De Grote Zilverreiger broedt in Nederland met tweemaal zo veel paren als de Kleine Zilverreiger, met de meeste in de Oostvaardersplassen. Ondanks het verschil in grootte zijn de Grote- en de Kleine Zilverreiger gemakkelijk met elkaar te verwarren, vooral op afstand en/of wanneer een directe groottevergelijking niet mogelijk is. Hij heeft een lange slanke, dolkachtige snavel en lange poten maar het beste structurele kenmerk is de opvallend lange, dunne, slangenachtige nek.

In de zomer mist de Grote Zilverreiger de koppluimen van de Kleine, maar hij heeft lange pluizige schouderveren, die vaak over de staart hangen. De snavel is diepzwart, met een contrasterende blauwgrijze of groengele teugel en ook de poten zijn zwart met inbegrip van de voeten. Voor een korte periode in de paartijd wordt de snavel intens zwart en de poten lichtrood. Tegen het einde van de zomer begint de snavelbasis oranje tot sleutelbloemgeel te kleuren, geleidelijk in omvang toenemend, zodat de snavel volledig oranjegeel is in het najaar, en deze kleur behoudt hij de hele winter. In tegenstelling tot de Kleine Zilverreiger loopt de snavelopening door tot iets voorbij het oog.

Koereiger

Terwijl de meeste reigerachtigen in moerassen leven en vissen of kikkers eten, leven Koereigers meer op graslanden, waar ze achter het vee aan lopen en de grond naar insecten afzoeken. Ze zijn vooral verzot op sprinkhanen, krekels, vliegen en spinnen. Hij heeft dit gedrag aangenomen om te kunnen profiteren van de verspreiding van de veeteelt en is nu een van 's-werelds meest succesvolle vogels. De Europese broedpopulatie wordt op 70.000 tot 90.000 paren geschat. Spanje levert hierin het leeuwenaandeel. Uit Nederland zijn alleen incidentele broedgevallen bekend. Hij is iets kleiner dan de Kleine Zilverreiger en heeft een kortere, dikkere snavel, een kortere nek, een compacter lichaam en kortere poten. De bevedering van de kin loopt door over de basis van de ondersnavel en hij heeft een vrij rafelige voorkruin. Vliegende Koereigers zijn vaak verrassend moeilijk te onderscheiden van Kleine Zilverreigers. In broedtijd is de Koereiger gemakkelijk te herkennen door zijn lichtoranje kruin, borst en onderrug. Hij mist de lange koppluimen van de Kleine Zilverreiger, maar heeft kortere afhangende veren op de achterkop en ook langere, beige pluimen op de mantel, die over de staart afhangen. Het meest opvallende verschil is echter de relatief korte, dikke, lichtoranje of gele snavel, die zichtbaar is op enige afstand, zelfs in de vlucht.

Koereiger

Roerdomp

De Roerdomp is een schuwe, nogal zwijgzame waadvogel die een eenzaam leven leidt in moerassen. Door zijn bruine veren valt hij weinig op in zijn rietrijke omgeving, zeker in de 'paalhouding' die hij dikwijls aanneemt met opgeheven kop. Het is een lokale broedvogel, met momenteel ca. 250 paren, vooral in moerasgebieden (Biesbosch, Oostvaardersplassen, Weerribben en nattere plekken in de veenweidegebieden). Hij is wijder verspreid in de winter (vooral november tot maart) wanneer de aantallen worden aangevuld met trekvogels uit het oosten, vooral bij koud weer. Ze broeden in de uitgestrekte rietvelden. Ze zijn het gemakkelijkst te vinden door de lage verdragende misthoornachtige roep van het mannetje, die in de late winter en in het voorjaar niet alleen overdag maar ook gedurende de nacht tijdens het hoogtepunt van hun activiteit te horen is. Ze worden meestal laagvliegend boven rietvelden gezien. In het late voorjaar wanneer het vrouwtje jongen heeft en regelmatig foerageervluchten maakt zijn ze het gemakkelijkst te zien. De Roerdomp is een grote, uilachtige reiger, warm bruinbeige van kleur, met een dicht ingewikkeld patroon van zwart. De belangrijkste kenmerken zijn de zwarte kruin, de zwarte snorstreep die onder en achter het oog doorloopt, brede zwartbruine strepen op de voorhals en borst en de uilachtige bandering over de warm oranjebruine hand- en armpennen. Hij heeft een vaal geelgroene snavel en dito poten met voeten die tot ver achter de staart uitsteken.

Kwak

De Kwak is een middelgrote reiger van gedrongen postuur. Het is een schaarse broedvogel meestal in en rond enkele dierentuinen (Artis in Amsterdam, Avifauna in Alphen a/d Rijn en Blijdorp in Rotterdam). De totale Nederlandse populatie telt niet meer dan 35 à 40. In tegenstelling tot de Roerdomp is de Kwak geen rietveldenspecialist, maar in plaats daarvan is hij meestal te vinden als hij rust in bomen, vooral wilgen en elzen, langs de randen van meren en moerassen. Hij is vooral in het donker actief wanneer andere reigers gaan rusten. De eerste aanwijzing van zijn aanwezigheid kan zijn luide, lage cok-roep zijn, die sterk doet denken aan de Raaf. De Kwak is nogal gedrongen en compact waarbij de kop nekloos overgaat in het lichaam als hij rust. Hij heeft een dikke puntige snavel. De adulte vogel heeft een zwarte kruin, mantel en schouders en lichtgrijze vleugels en is daardoor gemakkelijk te herkennen. De juvenielen zijn bruin en meer roerdompachtig. Ze zijn echter duidelijk kleiner en compacter dan de Roerdomp. Het verenkleed is chocoladebruin en de bovendelen uitbundig beige-wit gevlekt.

Woudaap

De Woudaap is de kleinste vertegenwoordiger van de reigerfamilie Ardeidae in West-Europa. Hij wordt gemiddeld niet groter dan 35cm (grootte van een Meerkoet). Hij lijkt op de Roerdomp en vooral op de Kwak, maar onderscheidt zich door het roomwitte veld op de vleugel. Door de voortgaande ontwatering en drooglegging van moerasgebieden dreigt deze mooie waadvogel in West-Europa uit te sterven. Woudapen leven uitsluitend in moerasgebieden, met name in rietmoerassen, die dan ook nog aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen: ze moeten onder water staan en er moeten ook struiken groeien. Je vindt ze zowel aan oevers van rivieren en plassen als in veenmoerassen en wilgenvloedbossen. Woudapen klauteren acrobatisch door het riet. Dankzij hun soepele gewrichten, krachtige pootspieren en elastische pezen kunnen ze zich gemakkelijk in het riet verplaatsen. Vlak boven het water stappen ze wijdbeens over van halm naar halm. Zowel de mannetjes als de vrouwtjes hebben een geelgroene snavel, geelgroene poten en een gele oog iris. Aan de vrij korte poten zitten lange tenen. Bij het mannetje steken de zwarte kruin en rug sterk af bij de beige onderdelen en het roomkleurige vleugelveld. Het vrouwtje vertoont minder scherpe kleurcontrasten. Ze heeft een streperig donkerbruine rug en vuilbeige, eveneens gestreepte onderdelen. Jonge dieren lijken op volwassen vrouwtjes, maar hebben een geheel lichtbruin, sterker gestreept verenkleed. Voelt een Woudaap zich bedreigd, dan neemt hij een verticale 'paalhouding' aan.

Ralreiger

De Ralreiger is een dwaalgast in Nederland met name in de lente. Hij broedt in Zuid-Europa in kleine kolonies, vaak met andere reigers, aan met riet, struikgewas en bomen omzoomde moerassen, poelen en rivieren. Jaagt staand op waterplanten of in dichte beschutting op vis, kikkers en insecten. De Ralreiger is vrij klein; in zit geelbruin maar bij het opvliegen door helderwitte vleugels plotseling veranderend in een grotendeels witte reiger. Adult zomer: zijden van kop en hals bijna ongestreept beige geelwit met verlengde sierveren op het achterhoofd. De mantel bleek okerbruin met een lichte purperzweem en de snavel blauwachtig met zwarte punt en de poten geelachtig roze.

Dick Slaa (tekst),
Vera Slaa (foto's)

Bron: 1. Vogeldeterminatie- Keith Vinicombe, Alan Harris, Laurel Tucker.
2. ANWB Vogelgids voor Europa- Lars Svensson
3. Vogels van onze streken- Editions Atlas

Soort / Grootte	Habitat / Typering	Verenkleed	Poten	Kop / Snavel
Blauwe Reiger 84-102 cm	Waterkant/parken, algemene jaarvogel	Middelgrijs boven, wit onder	Grijsgele tot groengrijze poten	Dolkvormige snavel, grijsgeel tot groenig
Purperreiger 70-90 cm	Ondiepe meren/moerassen, zomergast 04-09	Mantel bruingrijs, kop-hals roodbruin	Groengele poten	Smalle lange snavel, dunne kop / vlak voorhoofd
Grote Zilverreiger 85-100 cm	Grote ondiepe meren, Broedvogel/jaarvogel	Grote geheel witte reiger	Zwarte poten en tenen, gelige 'dij'	Lange rechte oranjegele dolksnavel, zwart in broedtijd
Kleine Zilverreiger 55-65 cm	Ondiepe meren/rivieren, zomergast 05-09	Middelgrote witte reiger	Zwarte poten, helder gele tenen	Snavel zwart, sierven achterhoofd in broedtijd
Koereiger 45-52 cm	Droge habitat/grasland, zwerfende zomergast	Kleine witte reiger	Geelgrijze poten, paartijd: roodachtig	Snavel geel/roodachtig in de broedtijd, vaal oranje kruin
Roerdomp 69-81 cm	Rietvelden, Jaarvogel/overwintelaar	Compacte geelbruine reiger	Lichtgroene korte poten, lange tenen	Grijsgele dolksnavel/zwarte kruin, zwarte snorstreep
Kwak 58-65 cm	Moerassen/rivieroevers, schaarse zomergast 04-10	Zwarte mantel, grijze vleugels	Dofgele poten, paartijd: roze- rood	Korte dikke zwarte snavel, zwarte kruin, rode oogiris
Woudaap 23-28 cm	Rietvelden, incidentele broedvogel 05-09	Beige/wit, zwarte bovendelen	Geelgroene korte poten, lange tenen	Lange gelige puntige snavel, zwarte kruin
Ralreiger 40-49 cm	Ondiep water, Dwaalgast/zeldzaam	Zit: geelbruin, opvliegend: helder witte vleugels	Geelgroene poten, paartijd: koraalrood	Geelgroene snavel met donkere punt

Kwak (foto Marc Gottenbos)

Excursie naar de Meinweg

Zondag 20 maart vertrokken we met vijf auto's vanaf de Groenhoeve richting Limburg naar Nationaal Park De Meinweg. Dit natuurgebied heeft een omvang van ca. 18 km² en ligt ten oosten van Roermond. De Meinweg is een uniek terrassenlandschap met steile overgangen tussen de terrassen. Geologisch gezien is dit voor Nederland uiterst bijzonder. De terrassen zijn in de loop van tienduizenden jaren ontstaan door inschuringen van de Maas en verschuivingen in de aardkorst langs de drie breuklijnen die door het gebied lopen. Eén van deze breuklijnen is de bekende Peelrandbreuk. Dwars op de terrassen voeren twee beken (de Roode Beek en de Boschbeek) het water af van het bovenste plateau naar de Roer. In het Meinweggebied zorgen bossen, heide, vennen en beekdalen voor een gevarieerd landschap. Binnen Limburg is De Meinweg het enige gebied waar de adder nog voorkomt en beschermd wordt. In april vindt er een adderexcursie plaats onder leiding van een gids van SBB (Staatsbosbeheer, red). Deze zondag was de temperatuur te laag om een adder te kunnen zien, zeker zonder gids. Dus hielden wij ons maar bezig met de vogels en andere fauna, welke soms letterlijk op ons pad kwam.

***Grote Bonte Specht en
Koolmees, onder een Sijs***

Na een voorspoedige rit kwamen wij in het gebied aan en pikten op een parkeerplaats Annetje uit Deurne op. Toen was de groep compleet en konden wij ons gereed maken om de wandeling te starten. Meteen kwam er een flinke plensbui uit de hemel gevallen, die gelukkig van korte duur was. Verder hebben we de hele morgen droog weer gehad met af en toe zon, prima vogelweer. De vogels zongen dan ook uit volle borst. Al vrij snel horen en zien we de Glanskop. Bij ons in Brabant kennen we de, qua uiterlijk sterk gelijkende, Matkop. Leuk was dat we twee keer een Raaf zagen overvliegen, een soort die gelukkig toeneemt. Er vluchtte een Ree op afstand het bos in, maar echt spectaculair was het wegrennen van twee Wilde Zwijnen, die zich aanvankelijk verstopt hielden en opeens besloten ons pad te kruisen. Dit bezorgde de groep een 'wauw' moment! Tijdens de wandeling door bos en open heidevlaktes stonden we af en toe stil om te kijken en/of te luisteren naar de Boomklever, Boomkruiper, Boomleeuwerik, Buizerd, Gaai, Goudhaan, Groene Specht, Groenling, Grote Bonte Specht, Grote Lijster, Holenduif, Houtduif, Kleine Bonte Specht, Koolmees, Kramsvogel, Kruisbek, Kuifmees, Pimpelmees, Roodborst, Sijs, Sperwer, Staartmees, Vink, Winterkoning, Zanglijster, Zwarte Kraai, Zwarte Mees en Zwarte Specht. Opeens zat er een Bruine Kikker op ons pad, als versteend door de lage temperatuur. In de loop van de morgen komen we in een heidegebied met vennen, waar de Klapekster zich goed liet zien en ook zagen we de Dodaars,

Grauwe Gans, Rietgors, Roodborsttapuit, Wilde Eend, Wintertaling en de Torenvalk. Enkelen onder ons hebben dankzij Isidro Rendon de blauwe Heikikker heel mooi kunnen zien.

Met al deze indrukken in ons hoofd liepen we weer terug naar de uitgang waar we met een voldaan gevoel weer in de auto stapten om huiswaarts te keren. Al met al kunnen we stellen dat het de moeite waard was om dit unieke gebied te bezoeken.

Marga Verduin

Wetenswaardigheden... door John Hermans

Wilde vogels horen in de vrije natuur!

Eens in de zoveel tijd is het weer raak: het nieuws dat wilde vogels massaal uit de natuur worden geroofd. Puur voor de handel, om te houden als huisdieren. Dit keer zijn het de Landelijke Inspectie Dienst voor dierenbescherming en Stichting Papegaai die de alarmbel laten luiden. De handel in vogels is een lucratieve business. Hoe meer bijzonder de soort, hoe meer geld er wordt neergelegd. Volgens de wet is het toegestaan om vogels te houden, mits deze in gevangenschap geboren zijn. In de praktijk wordt hier mee gesjoemeld en worden kuikens en eieren uit het wild geroofd. Vogelbescherming veroordeelt deze activiteiten.

Vogels op marktplaats

Een kijkje op Marktplaats leert al snel dat je voor niet al te veel geld een vogel als huisdier kunt aanschaffen. Een Kerkuil voor twintig euro, eieren van het Baardmannetje tegen elk aannemelijk bod en Goudvinken waar je op kunt bieden. Volgens de wet is het allemaal toegestaan, mits de vogels voorzien zijn van een gesloten pootring. Roofvogels en uilen dienen ook over de juiste papieren te beschikken. En daar gaat het vaak mis.

De wet is goed, controle faalt

Ook al zit de wet goed in elkaar, in de praktijk valt er makkelijk te sjoemelen. Controle vindt nauwelijks plaats en waarschijnlijk wordt er op grote schaal met de pootringen en papieren gefraudeerd. Ook al valt niet hard te maken wat de omvang is van de illegale vogelhandel, er zijn genoeg aanwijzingen. Ook in de huidige nieuwsuitingen werden vogels op vogelbeurzen aangetroffen zonder de juiste pootringen. Elk jaar lopen er rovers tegen de lamp en treffen natuurbeschermers lege nesten aan. Onderzoek van Vogelbescherming uit 2011 liet zien dat het aantal aanvragen voor de Cites-papieren in tien jaar tijd is vertienvoudigd, wat aangeeft dat het houden van vogels als huisdier steeds populairder wordt. Daarom drie redenen waarom het houden van wilde vogels als huisdier geen goed idee is.

Roofvogelshow, grrr ☹

1. Welzijn

In gevangenschap kunnen vogels hun natuurlijke gedrag niet vertonen. Ze krijgen nauwelijks de kans om te vliegen, mogen niet op eigen prooi jagen, hebben niet de vrijheid een partner te kiezen en een nest te bouwen om jongen groot te brengen. Ook zitten ze voor het overgrote deel van de tijd in een te klein hok of met een kort touw vast aan een blok.

2. Faunavervalsing

Het komt geregeld voor dat een in gevangenschap gefokte vogel de vrijheid kiest en ontsnapt. Denk aan de 'terror oehoe' in Purmerend. Een deel van de ontsnapte vogels wordt niet terug gevangen. Deze vogels gedragen zich anders dan hun wilde soortgenoten. Ze komen bijvoorbeeld dichterbij mensen en voeren soms schijnaanvallen uit op hen. Ook komt het voor dat uitheemse uilen en valken gaan paren met inheemse soorten. Dit leidt tot faunavervalsing.

3. Vogels horen vrij te zijn

Vogels horen thuis in de vrije natuur. In Nederland zijn ze overal in het wild te bewonderen. Van hartje stad tot op het platteland, in bossen en langs de snelweg. Het is spannend en fascinerend, en je leert er meer van dan kijken naar een vogel in gevangenschap die verplicht een kunstje opvoert in ruil voor eten.

Vogelbescherming Nederland spreekt zich ook, samen met de Werkgroep Roofvogels Nederland en de gezamenlijke uilenwerkgroepen, uit tegen het houden van roofvogel- en uilenshows. Want dit soort shows werkt de vraag naar uilen en roofvogels als huisdier in de hand. Meer informatie is te lezen in het rapport 'Roofvogels en Uilen niet voor de show'. Daarnaast lobbyt Vogelbescherming om roofvogels en uilen op de negatieflijst voor huisdieren te krijgen. Wil je zelf actie ondernemen? Onderteken dan de petitie van Stichting Papegaai voor een verbod op vogelmarkten.

Uit: Persbericht Vogelbescherming Nederland, 18 mei 2016

Onderzoek achteruitgang Wilde Eend toespitsen op kuikenfase

De Wilde Eend was begin dit jaar volop in het nieuws: de soort gaat namelijk in aantal achteruit. Wat is er aan de hand met de Wilde Eend? Uit een voorstudie van Sovon Vogelonderzoek Nederland in samenwerking met het Vogeltrekstation blijken klimaatverandering en jachtdruk niet de boosdoeners te zijn. De resultaten wijzen eerder richting een nog onbekende oorzaak die mogelijk speelt in de kwetsbare kuikenfase. De Wilde Eend is niet weg te denken uit het Nederlandse landschap. Toch gaat het niet goed met deze algemene eendensoort. De soort is nog steeds zeer wijd verbreid en talrijk, maar sinds 1990 zijn de aantallen broedvogels met ca. 30% afgenomen. Om inzicht te krijgen in de mogelijke oorzaken van de achteruitgang heeft Sovon een studie uitgevoerd, in opdracht van het ministerie van EZ en BIJ12, waarin de bestaande kennis is gebundeld.

Vergelijking andere landen

De afname van de broedpopulatie heeft zich in vrijwel alle landschappen voorgedaan. Alleen in stedelijk gebied lijkt de stand de afgelopen tien jaar stabiel. De aantallen gaan bovendien niet achteruit in onze buurlanden. Op Europees niveau laat de broedpopulatie zelfs een matige toename zien. Afnemende winteraantallen zijn daarentegen ook geconstateerd in buurlanden en op de schaal van de hele trekroute: de zogenaamde Noordwest-Europese Flyway. Opmerkelijk is verder dat niet alle soorten eenden in Nederland achteruit gaan. De Krakeend is een soort die ecologisch nauw verwant is aan de Wilde Eend, maar in Nederland juist is toegenomen.

Jacht en klimaatverandering

Sovon concludeert op basis van alle beschikbare kennis dat de afname in Nederland niet te verklaren is door klimaatverandering of een verandering in het uitkomstsucces van eieren. Op basis van terugmeldingen van geringde eenden berekende het Vogeltrekstation van het NIOO dat de sterfte van volgroeide eenden zelfs is afgenomen. Waarschijnlijk is dat een gevolg van de afgenomen jachtdruk.

Wilde Eend met kuikens (foto Marc Gottenbos)

Kuikenfase

Het probleem voor de Nederlandse Wilde Eenden zit hem dus waarschijnlijk niet in afnemend nestsucces of een lagere kans op overleving. Dit maakt het volgens Sovon aannemelijk dat de mogelijke oorzaken van de achteruitgang liggen in de kwetsbare kuikenfase. Problemen in deze periode hangen wellicht samen met veranderend voedselaanbod (al dan niet in samenhang met veranderend landgebruik) of een toegenomen predatiedruk door roofdieren. Dit vraagt om nader onderzoek.

Vervolgonderzoek

“We moeten dus meer te weten zien te komen over wat er met de kuikens gebeurt”, zegt Hans Schekkerman, onderzoeker bij Sovon. Uit Nederland zijn geen gegevens voorhanden waarmee de beide genoemde hypothesen kunnen worden getoetst. Nader onderzoek zou zich dan ook moeten richten op de kuikenperiode, zo adviseert Sovon op basis van deze voorstudie.

Uit: Nieuwsbrief SOVON, 17 mei 2016

Goed nieuws: provincie trekt afschot Smienten in na bezwaar Vogelbescherming

De provincie Zuid-Holland heeft de ontheffing voor het doden van Smienten ingetrokken. Zuid-Holland komt tot dit besluit nadat Vogelbescherming naar de rechter stapte om dit aan te vechten. Eerder heeft de rechter ook de ontheffing van Noord-Holland geschorst. Vogelbescherming roept de provincies op komend najaar niet opnieuw over te gaan tot het doden van deze eenden. Afgelopen winter stapte Vogelbescherming naar de rechtbank deze ontheffing te laten schorsen. De rechter stelde Vogelbescherming in het gelijk, waarna een voorlopige voorziening volgde. Zuid-Holland trekt nu zelf de ontheffing ook in, omdat de onderbouwing ontbreekt.

Smient (foto Marc Gottenbos)

Uit tellingen van Sovon Vogelonderzoek blijkt dat het aantal Smienten in Zuid-Holland al jaren achteruit gaat. Die trend zien we ook landelijk en internationaal. De belangrijkste reden voor deze afname is dat er minder jongen opgroeien. Vogelbescherming roept de provincies op komend najaar niet opnieuw over te gaan tot het doden van deze eenden.

Uit: Nieuwsbericht Vogelbescherming, 19 april 2016

Jaar van de Kievit

Het gaat niet goed met een van de bekendste weidevogels, de Kievit. Vanaf halverwege de jaren 90 neemt het aantal broedende Kieviten in ons land in rap tempo af. In de periode 2005-2014 zelfs met bijna 5% per jaar.

Daarom is 2016 door Sovon en Vogelbescherming Nederland uitgeroepen tot het Jaar van de Kievit. Tot in de jaren tachtig nam de broedpopulatie van de Kievit in Nederland toe, maar daar is rond 1990 duidelijk een verandering in gekomen. In 2013 was nog ongeveer de helft van de broedaantallen van 1990 aanwezig. De laatste schatting van het aantal broedparen ligt tussen de 160.000 - 240.000 (Weidevogelbalans 2013).

Waarom neemt de Kievit tegenwoordig met bijna 5% per jaar af? Er zijn sterke aanwijzingen dat steevast te weinig Kieviten hun eerste weken overleven. Daarom doen we in dit jaar onderzoek naar de overleving van kuikens. Daarbij kijken we ook naar het effect van bepaalde maatregelen op de overlevingskansen. Bij onze analyse betrekken we daarnaast historische gegevens over het broedsucces. De kennis die we daarmee opdoen is onmisbaar bij het treffen van de juiste maatregelen om de Kievit weer een kans te geven.

Kievit (foto John Hermans)

Onderzoeksvragen Kievit:

- Wat is de kuikenoverleving van de Kievit?
- Hoe is deze op bouwland (met name maïs) en op kruidenrijk of kruidenarm grasland?
- Hoe effectief zijn de beschermingsmaatregelen (bijv. randenbeheer op bouwland en kruidenrijk grasland) voor kievitkuikens?
- Kan het vastgestelde gedrag van Kieviten (broedcodes) tijdens BMP-tellingen als maat dienen voor het reproductiesucces?
- Wat is de ontwikkeling in het aantal eieren dat per succesvol legsel uitkomt en verschilt dit per gewastype?

Uit: Nieuwsbericht Jaar van de Kievit, SOVON

De Matkop houdt van jong, nat loofbos

Wie hoort nog het nasale, zeurderige mèèè-mèèè-mèèè van de Matkop? Als je 'ik' kunt zeggen bof je, want in grote delen van Nederland ontbreekt hij als broedvogel. De aantallen zijn tussen 1990 en 2012 gehalveerd. Kunnen we iets doen om de Matkop te beschermen? Van de twee 'zwartkopmezen' staat de Matkop als enige op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels. In tegenstelling tot de Glanskop is de Matkop sterk achteruitgegaan: in de achterliggende 25 jaar met 50% gedecimeerd. Helaas is er geen goede studie naar de ecologie en demografie van deze soort in Nederland. Met kennis uit Engels onderzoek weten we echter wel in welke richting we de oorzaken van de achteruitgang moeten zoeken. Zo kunnen we zelfs voorzichtig een paar aanbevelingen voor bescherming en beheer doen.

Leefwijze

Matkoppen zijn nergens talrijk. Hun territoria zijn veel groter dan van andere mezensoorten, waardoor ze grotere oppervlakten aaneengesloten bos nodig hebben. Een dichtheid van tien paar per 100 ha is bij Matkoppen al hoog. Buiten het broedseizoen vormen ze kleine groepjes van drie tot vijf exemplaren, die in een home range van ongeveer vijftien, tot soms wel 30 à 35 ha rondtrekken en regelmatig aanhaken bij andere groepen mezen.

Het valt op dat Matkoppen snel door hun gebied trekken. In wilgenbossen in Flevoland foerageren ze gemiddeld op een lager niveau dan andere mezensoorten: vooral tussen 1 à 2 meter hoogte. Ook hangen ze minder aan twijgen en zoeken ze vaker voedsel op stammen en op dikkere takken, doorgaans tegen de stam aan.

Pimpelmezen bijvoorbeeld foerageren in hetzelfde bos veel hoger in de bomen en veel vaker in twijgen. Koolmezen nemen een tussenpositie in wat foerageerstations betreft. Zo heeft elke soort zijn niche.

Ecologie

De ecologie van de Matkop verschilt in veel opzichten van die van andere mezen. Zo hakt hij zelf zijn holtes uit; de verwante Glanskop doet dat niet, de Kuifmees als enige andere ook. De Matkop kan echter alleen vermolmd hout aan, van soorten met zacht hout, zoals Els, Berk, Wilg en Vlier.

De Matkop is een uitgesproken standvogel, met een geringe dispersiecapaciteit. Dit kenmerk deelt hij met Glanskop en Kuifmees. Geschikte habitat die ver buiten een kerngebied ligt wordt daarom niet snel bezet. Dit betekent ook dat als een Matkop eenmaal ergens uit een geïsoleerd gebied is verdwenen, hij slechts sporadisch zal terugkeren.

Leefgebied

Het optimale leefgebied van de Matkop bestaat uit jong, laag bos met een hoog aandeel aan loofhout, een goed ontwikkelde struiklaag, veel strompen dood hout en een hoge grondwaterspiegel: tot boven het maaiveld. Denk aan moerasbos - elzen- en berkenbroek - spontaan opgeschoten wilgenbos en aangeplante populierenbossen. Dit leefgebied vinden we vooral in Laag-Nederland, op veen- en kleigrond. In de keuze voor jong bos is de Matkop uniek; andere mezensoorten verschijnen pas als een bos wat ouder is. Matkoppen kunnen jonge bosstadia bezetten omdat ze zelf hun nestholten uithakken. De keuze voor jong bos maakt de Matkop echter gevoelig voor successie van het bos. Naarmate een bos ouder wordt, raakt het geschikter voor andere mezen. Een mooi voorbeeld is het moerasbos in het Naardermeer. In dit deels oudere en droger wordende bos is de Matkop op zijn retour en komen nu ook Glanskoppen voor. Andere mezen zijn ook concurrentiekrachtiger. Hierdoor kunnen bijvoorbeeld Pimpelmezen pas uitgehakte holten van Matkoppen inpikken.

Oorzaken achteruitgang

Een ander effect van het verouderen van bos is dat de Grote Bonte Specht sterk zal toenemen. Volgens een recente Engelse studie is dat een belangrijke predator van nestjongen van de Matkop. Grote Bonte Spechten zijn de afgelopen dertig jaar in aantal verdubbeld.

In structuurarme naald- en loofbossen op arme zandgrond zijn ook Matkoppen te vinden. Qua oppervlakte is dat een groot gebied, en bevinden zich er bij elkaar opgeteld in absolute aantallen veel Matkoppen. Maar de dichtheid is er wel lager dan in vochtig jong loofbos en ook de achteruitgang is er het sterkst geweest. Grote delen van dit - schijnbaar suboptimale - leefgebied zijn ondertussen zelfs nagenoeg verlaten door Matkoppen. Het is gissen wat hiervan de oorzaak is. Vermoedelijk speelt hier het ouder worden van bos een rol waardoor het leefgebied van Matkoppen minder geschikt wordt. Een proces dat juist gunstig heeft uitgewerkt op de stand van veel andere soorten bosvogels in Nederland. Maar hoe het mechanisme achter de achteruitgang van de Matkop precies werkt, weten we niet.

In hoeverre klimaatverandering bij de Matkop, een overwegend boreale (noordelijke) soort, uitwerkt in de huidige dynamiek van het aantalsverloop en de verspreiding van de Matkop is niet duidelijk. Modellen voorspellen een inkrimping van het verspreidingsgebied van de Matkop in West-Europa naar het noordoosten en naar de hoger gelegen delen. Nederland zou zelfs nagenoeg verlaten worden. Zo bezien past de achteruitgang van de soort perfect in deze voorspelling.

Matkop (foto Mark van Els)

Geslacht leefgebied voor Matkop

Begrazing kan bij hoge dichtheden slecht uitpakken, zoals in de Oostvaardersplassen. Daar is geschikt leefgebied voor de Matkop - wilgenbos en vlierstruweel - over grote oppervlakten geheel verdwenen. Elders in Flevoland - Horsterwold, Hulkesteinse Bos - blijkt vernatting van grote delen bos erg gunstig voor de Matkop te zijn. Daar zijn de dichtheden erg hoog.

Om de Matkop tegemoet te komen kunnen we dus het beste zorgen dat er grote oppervlakten jonge, vochtige of zelfs natte bossen beschikbaar zijn. Spontane wilgenbossen, elzen- en berkenbroekbossen, maar ook aangeplante populierenbossen. Het vereist denken in termen van cyclisch beheer en dynamiek: toelaten dat er af en toe delen spontaan volgroeien met Wilg, Berk en Els.

Uit: Nieuwsbrief Vogelbescherming, 9 maart 2016

Opmerking: Ook in de Maashorst zien we dezelfde sterke achteruitgang zoals in dit artikel is beschreven.

Exmoor pony's Maashorst in gevaar door voeren

Uden / Landerd - In de Maashorst grazen Taurossen, Exmoor pony's en Wisenten. Het blijkt dat sommige bezoekers de Exmoor pony's voeren. Dit kan rampzalig zijn voor de dieren. Dieren gaan hierdoor opdringerig gedrag vertonen wat tot gevolg kan hebben dat de pony's naar de slacht moeten.

De Taurossen, Wisenten en Exmoor pony's zijn voor veel bezoekers een belangrijke reden om de Maashorst te bezoeken. Sommige bezoekers komen in de verleiding om de dieren te aaien of te voeren. Hoewel dit onschuldig lijkt kan dit desastreuze gevolgen hebben.

Exmoor pony's
(foto Martien van Dooren)

Paarden en runderen worden door aaien en voeren opdringerig en gaan ongewenst gedrag vertonen, ook naar nietsvermoedende recreanten. Bij Wisenten kan dit eveneens gebeuren. Soms is het weggooiën van schillen al genoeg om dieren naar mensen toe te lokken. De dieren leren op deze manier dat bij mensen voer te halen valt. Vervolgens kunnen ze, in een poging om eten te bemachtigen, bij mensen aan kleren of rugzakken gaan trekken. Dieren met zulk gedrag zijn niet meer geschikt voor vrij toegankelijke natuurgebieden. Deze dieren moeten uit het natuurgebied weggehaald worden en kunnen nergens anders meer terecht. Nederland kent immers vooral opengestelde natuurgebieden. Weghalen betekent dan dus ook dat het dier in kwestie gedood of geslacht moeten worden. Niemand wil dat, maar in zo'n geval kan het helaas niet anders.

In de Maashorst is genoeg gevarieerd voedsel aanwezig in de vorm van mals gras tot ruige boombast en sappige twijgen. De grazers kunnen voldoende voedingsstoffen vinden. Iets extra's voeren of achterlaten is dan ook niet nodig. Daarom een dringende oproep van ARK Natuurontwikkeling aan het publiek om niet te voeren. Voeren helpt de grazers niet, maar verpest het voor ze.

Bron: ARK Natuurontwikkeling

Impressie Big Day

Om dit jaar op een zondag in de eerste weken van mei de jaarlijkse Big Day te plannen, dat bleek niet mee te vallen. Als dan als noodmaatregel op het allerlaatste moment dit toch wel mooie en traditionele evenement voor zaterdag 30 april wordt aangekondigd, dan is te verklaren waarom de opkomst niet zo hoog was. Maar toch hebben zich die zaterdag acht dapperen gemeld voor de strijd. De weersvooruitzichten waren goed. Wie ziet en/of hoort de meeste vogels in de Maashorst tussen 07.00 uur en 14.00 uur? Drie van de vier winnaars van vorig jaar waren ook nu weer present om hun eeuwige roemtitel van de vorige editie te verdedigen. John Hermans, Isidro Rendon en Martien van Dooren. Hun groep werd dit jaar gecompleteerd door Jan-Willem Hermans. Wie waren dan de vier tegenstanders? Het toeval wilde dat er ook vier vrouwen zich gemeld hadden. Jose Escher, Annetje Elfrink, Simone Schraven en Ria de Vent. Zij vonden het leuk om met elkaar op pad te gaan en de strijd met de mannen aan te binden. Het weer was goed, de vogels lieten zich van hun beste kant horen en zien en zo rond de middag stond de teller bij de mannen toch al op zo'n dikke zeventig. Geen spectaculaire soorten zoals vorig jaar met de Bergeend, enkele Wespddieven en een Zwarte Wouw. De vrouwen lieten, toen ze de mannen half cours tegenkwamen, wel even fijntjes weten dat ze een paar zeer heel bijzondere soorten hadden gespot. Ze zouden toch zeker niet gaan winnen? Het zette ons er wel toe aan om niet te lang te pauzeren bij het Natuurcentrum. We besloten om niet rechtstreeks naar de telpost terug te gaan via de Zevenbergseweg, maar om een omweg te maken via de Bus, omdat daar vaak Ringmussen zitten. Als extraatje kregen we er daar ook nog een Aalscholver bij. Met uiteindelijk een totaal aantal van 83 waarnemingen gingen we redelijk gerust terug naar het beginpunt. Daar wachtte Koos ons op met koffie en een lekker stuk cake en werd ons vermoeden dat 83 stuks voldoende zou moeten zijn voor de overwinning bevestigd door de andere groep. Maar zoals altijd bij de Vogelwacht Uden, meedoen is veel belangrijker dan winnen. En wij hadden dan wel de meeste soorten, maar zij hadden de mooiste soorten met een Bosruiter en een Blauwborst.

Laten we hopen dat er volgend jaar weer meer groepen meedoen, want dat verdient dit sportieve evenement zeker.

Martien van Dooren

De deelnemers en de koffieman

In gesprek met...

In gesprek met... 'Isidro Rendon'

Ik zoek Isidro op in zijn woonplaats Sint Anthonis, een klein dorp in de buurt van Wanroy. Hij staat voor zijn appartement met een

camera in zijn hand. Isidro heeft zojuist een Scholekster op de gevoelige plaat vastgelegd. We gaan naar binnen en ik zie een klein appartement met een keukentje, slaapkamer en een volle huiskamer. Een verzameling X-Box spellen ligt op een tafeltje en in zijn boekenkast staat een hele reeks met natuur- en vogelboeken. En hij heeft een bijna complete verzameling van Suske en Wiske stripboeken. Isidro legt uit dat hij sinds 1992 in een beschermde woonvorm van de stichting Bronlaak woont. De groep bestaat uit zo'n dertig medebewoners en krijgt daarbij wat extra hulp en ondersteuning. Op deze manier wonen bevalt Isidro goed. Hij heeft zich wel ingeschreven voor begeleid wonen in Uden omdat hij dan minder vervoersproblemen heeft bij de activiteiten van de Vogelwacht. Hij is nu vaak afhankelijk om ergens te komen van iemand van de Vogelwacht die hem kan of wil ophalen. Het openbaar vervoer is, naast de financiële kosten, vaak tijdrovend. Hij vindt het lastig om aan anderen te vragen om hem op te halen voor activiteiten van de Vogelwacht.

Isidro tijdens de voorjaarsexcursie in Friesland 2014

Isidro is kortgeleden teruggekomen van een excursie naar Hongarije met de Vogelwacht. Hij vertelt zonder een spier van zijn gezicht te vertrekken dat ze 178 soorten hebben gescoord! Hij lijkt het heel gewoon te vinden maar ik ben verbaasd over de grote hoeveelheid soorten! Terwijl Isidro over Hongarije vertelt, probeert hij een vliegende mot te vangen. Zijn hele gezicht ontspant terwijl hij hiermee bezig is. Aan het einde van het gesprek heeft hij, met een brede

Grote Trap (foto internet)

grijns op zijn gezicht, het motje vastgeklemd in zijn handen. De eerste dagen in Hongarije was het wisselvallig weer. Daarna zonnig en 25 graden Celsius. Isidro vertelt dat het een mooie waarneming was om de Grote Trap te ontdekken. Ik vraag hem tot welke familie de Grote Trap behoort. Isidro moet het antwoord schuldig blijven maar pakt zijn vogelboek erbij en start de computer op. Uiteindelijk ontdekt hij dat de Grote Trap gewoon bij de familie van de Trappen behoort. Hij krijgt een appje binnen van de Vogelwacht groepsapp en negeert deze. Isidro is ook aangesloten bij deze groepsapp en vertelt dat hij ooit een mooie foto van een prachtig gekleurde Vuurvlinder heeft doorgestuurd.

Hoe vult Isidro zijn dagen in? Hij werkt de hele week via Bronlaak in de Bosgroep. Deze mensen ondersteunen Staatsbosbeheer bij het onderhouden van natuurgebieden. Ze maaien onder andere gras, legen de prullenbakken, verrichten snoeiwerkzaamheden etc. Isidro schildert op dit moment de ruiterspaaltjes zodat deze goed zichtbaar blijven voor de paardrijders. 's Avonds kookt hij zijn maaltijd en kijkt daarna televisie of zit achter de computer.

Eenmaal in de drie weken kookt hij, beurtelings met enkele medebewoners, op vrijdagavond een maaltijd. Isidro houdt van de Italiaanse keuken. In het weekend neemt hij wel eens deel aan de aangeboden excursies die worden georganiseerd door de leiding. Bij alles wat Isidro onderneemt moet hij rekening houden met het kostenaspect. Isidro lijkt dit gegeven te accepteren als iets onvermijdelijks en is er niet verbolgen onder. Knap van hem, denk ik bij mezelf. En natuurlijk gaat hij graag een à twee keer per jaar mee met de (meerdaagse) excursies van de Vogelwacht. Hij is niet aangesloten bij een van de werkgroepen van de Vogelwacht. Ook nu speelt het vervoersprobleem een rol en hij heeft een volle werkweek en daardoor niet zoveel tijd.

Een kleine autobiografie van Isidro: Isidro is 43 jaar geleden geboren in Utrecht in een gezin met drie kinderen. Hij heeft een broer die in Tilburg woont. Soms heeft hij contact met zijn broer. Zijn enige zus woont in het buitenland dus ziet haar niet zo vaak. In 1992 is Isidro bij de stichting Bronlaak gekomen. Hij legt uit dat hij niet geheel zelfstandig kan wonen en daarbij wat extra hulp nodig heeft. In 2004 overlijden zijn beide ouders. Toen zijn moeder overleed was hij op vakantie in Griekenland. Het troost Isidro dat hij een kaars voor haar kon opsteken in een kapel die hoog op een berg lag. Sinds 2006 woont hij in zijn huidige appartement.

Hoe kwam Isidro bij de Vogelwacht Uden terecht?

In 2006 kwam Isidro iemand tegen die hem enthousiast maakte om zich aan te sluiten bij onze Vogelwacht. Hij werd vervolgens tegelijkertijd met Mark van Els lid van onze vereniging. Hij gaat graag mee met de excursies. Ondanks dat hij zich wat verlegen voelt, heeft hij ontdekt dat dit wegvalt als hij met anderen over hun gezamenlijke hobby praat en dat is natuurlijk de natuur en vogels! Verder observeert Isidro graag en is met heel veel plezier in de natuur. De lievelingsvogels van hem zijn de Wielewaal en de IJsvogel. Hij laat wat prachtige foto's zien op de computer van de IJsvogel en voegt er aan toe: "Die foto's zijn gemaakt door Mark van Els".

IJsvogel (foto Mark van Els)

Ook roofvogels hebben zijn belangstelling. Isidro heeft het verhaal van de twee Visarenden gevolgd die nu broeden in de Biesbosch. Een van die Visarenden heeft nu enkele jonkies. Een zeldzaamheid!

Het interview loopt ten einde en Isidro loopt met me mee naar buiten. Samen luisteren we naar het gekwetter van de Merels en hij wijst mij aan waar hij de Scholekster heeft gefotografeerd. Tevreden rijd ik door de binnenlanden naar huis en ben blij dat ik Isidro wat beter heb leren kennen. Het is een prettig en open gesprek geweest.

Marlies Noy

*Scholekster
(foto John Hermans)*

Excursie Groote Peel: net over de grens

Vogelrijk hoogveengebied - zondag 29 mei 2016

Voor zondag 29 mei stond een bezoek aan de Groote Peel op het maandprogramma van Vogelwacht Uden (VWU). De weersvoorspellingen gaven bakken met regen en een flinke klap onweer aan op de vooravond van vertrek. Mooie uitdaging denken acht VWU'ers. Ze worden beloond, want alhoewel het grijs oogt is het wel droog en dat zal het de hele excursie blijven. De Groote Peel ligt in de achtertuin van Noord-Brabant op de grens met Limburg in de driehoek Asten-Meijel-Nederweert. Het is een natuurgebied van 1.400 ha dat nergens door wegen of hoogspanningsleidingen wordt doorsneden. De laatste resten van een enorm hoogveengebied, dat voor de rest door het afsteken van de turf is verdwenen. We hebben afgesproken op de parkeerplaats met Annetje Elfrink die 'om de hoek' woont bij de Groote Peel. Vanaf de parkeerplaats gaan we eerst terug via de Moostdijk naar de Mussenbaan, een zandpad met aan weerszijden dichte struiken met veel Meidoorn, Braam en Amerikaanse Vogelkers. De naam 'banen' werd gebruikt voor de verharde paden, die gebruikt werden om de turf langs af te voeren. De Mussenbaan dankt zijn naam of aan de vele vogels (vroeger allemaal met 'mus' aangeduid) of aan de familie De Mus die aan deze baan grond had. In de struiken kwelen en zingen vele tientallen vogels. Het wemelt van de Spotvogels (in 2014 zat er een Orpheusspotvogel, dus het blijft zaak goed te luisteren naar de zang), Tuinfluiters, Bosrietzangers en Zwartkoppen.

Vanaf het pad kunnen we op de plassen kijken tussen de Mussenbaan en de Moostdijk. Er foerageren wat steltlopers (Grutto, Kievit en Scholekster) en wat eenden (Krakeend, Wintertaling en Slobeend) en boven het water melden zich de Kokmeeuwen. Geen grote aantallen. De trek is nagenoeg voorbij. We besluiten rondom het biezenveld met Meidoorns en braamstruiken heen te wandelen. We hopen eigenlijk een glimp op te kunnen vangen van de Grauwe Klauwier, die hier eigenlijk elk jaar wel zit. We turen steeds de randen van de braamstruiken en Meidoorns af, maar de Grauwe Klauwier laat zich niet zien. Wel zien we drie Koekoeken. Er is in ieder geval een vrouwtje bij. Zij heeft een kakelend geluid dat wel iets op het geluid van de Dodaars lijkt, maar het geluid is veel lager en wordt minder lang aangehouden. De Koekoeken blijven lang in de lucht en laten zich prachtig zien. Met zoveel zangvogels in de buurt zijn ze er vast al in geslaagd een ei te deponeren in een bosrietzangernest of een andere populaire waardvogel. Tijdens onze rondwandeling verbazen we ons over het enorme aantal Spotvogels. Elke tien tot twintig meter lijkt er een nieuwe Spotvogel te zingen. In het weiland zitten de Kieviten met jongen. De jongen hebben al het formaat van de ouders, maar hun kuif is erg kort, ze hebben een lichte keel en bruin omzoomde bovendekveren. Hierdoor lijken ze op afstand veel lichter dan hun ouders. De Kieviten zitten nu al in grotere groepen: ouders met jongen, kinderloze echtparen en ongepaarde Kieviten. Tot de najaarstrek zullen ze bij elkaar blijven. Even verderop krijgt John een Spotvogel prachtig in de telescoop. Helemaal vrij zit ie en zijn gele borst/hals en oranje ondersnavel en iets donkerder bovensnavel zijn zelfs zichtbaar. Lang laat de rusteloze vogel zich echter niet zien. Hij vliegt alweer een Lijsterbes in.

Terug bij de auto's zetten we opnieuw koers naar het bezoekerscentrum, om daar de wandeling door de Groote Peel voort te zetten. We willen graag over de knuppelpaden. Dit zijn paden waarbij dunne boomstammen worden gebruikt om over de moerassige, verende veenbodem te kunnen lopen. Het eerste deel van het pad is verhard en loopt samen met een kabouteroute voor kinderen. We kijken op een ven waar een Tafeleend, Dodaars, Grauwe Ganzen met jongen en een Kuifeend het enige vogelleven vormen op het ven. Dan maar verder. In de bomen rondom het ven zijn nog wel Blauwborst, Fitis, Kleine Karekiet en een Zwartkop te horen.

We vervolgen onze weg en komen nu inderdaad bij de eerste knuppelbruggetjes. Het gebied wordt nu duidelijk drassiger. Door de russen en biezen wordt het nu erg lastig om vogels te zien. Ze worden aan het oog onttrokken. Een Aalscholver vliegt over en even verderop een Blauwe Reiger. Dan klinkt er plotseling een geluid uit het natte gebied. 'toeke toeke' lijkt het. Het heeft het ritme van de zang van de Moorse Nachtzwaluw, maar het geluid is veel scherper. Ik denk nog even aan een pad, maar dat is meer "toek", heeft een ander ritme en een mooi rond geluid. Plots gaat me een lichtje branden. Het is de roep van een Watersnip. Gaaf. Niet te zien, maar wel waar te nemen. Dit zou wel eens een gebied kunnen zijn waar het prachtige blaten van de baltsende Watersnippen in de ochtend is te horen. Op het verlanglijstje zetten dus. Het is inmiddels broeierig warm geworden. We lopen in korte mouw door het gebied. Daar zijn ook de aanwezige muggen mee ingenomen. Jan-Willem en anderen weten ze goed te vinden. Langs het pad hangen op ca. één meter hoogte verschillende nestkasten. De zijkant is met een haakje vastgezet. Je kunt de zijkant openen. In het eerste nestkastje zit een leeg nestje. In het tweede zitten acht koolmeesjongen. Je kunt de warmte van het knusse nest voelen als je je hand tegen het perspex legt. De nestkasten zijn bedoeld voor de educatie van de jeugd, maar ook als volwassene is het leuk om het kleine grut even te zien. We zijn weer terug bij de start van het pad en besluiten dat we de terugreis gaan aanvaarden. Het is een mooi gebied en wij vielen in de prijzen met het weer en zijn zelfs even de grens met Limburg over geweest.

Voor de volledigheid nog even de soortenlijst van de excursie (53 waargenomen soorten):

Soortenlijst van excursie Groote Peel 29 mei 2016		
Aalscholver	Kievit	Spotvogel
Blauwborst	Kleine Karekiet	Spreeuw
Blauwe Reiger	Kneu	Sprinkhaanzanger
Boerenzwaluw	Koekoek	Tafeleend
Boompieper	Kokmeeuw	Tjiftjaf
Bosrietzanger	Koolmees	Tuinfluit
Buizerd	Krakeend	Vink
Dodaars	Kuifeend	Waterhoen
Fitis	Meerkoet	Watersnip
Gaai	Merel	Wielewaal
Geelgors	Nijlgans	Wilde eend
Graspieper	Pimpelmees	Winterkoning
Grauwe Gans	Putter	Wintertaling
Grote bonte specht	Roodborst	Witte Kwikstaart
Grutto	Roodborsttapuit	Zanglijster
Heggenmus	Scholekster	Zwarte Kraai
Holenduif	Slobeend	Zwartkop
Houtduif	Sperwer	

Bart Gras

De Zeearend in Nederland

Er is op internet veel informatie te vinden over de grootste levende roofvogel in Nederland, de Zeearend. Met name Staatsbosbeheer, Natuurbericht en Sovon geven goede inzichten. Op basis van alle gegevens op internet kan een totaaloverzicht worden gemaakt van broedplekken, geboren jongen en aantallen in Nederland.

De Europese Zeearend

De Zeearend, volledig Europese Zeearend geheten (*Haliaeetus albicilla*) moet niet verward worden met de Amerikaanse Zeearend (*Haliaeetus leucocephalus*). De laatste heeft de bekende karakteristieke witte kop, terwijl de Europese Zeearend een (licht)bruine kop heeft. Beide soorten hebben een witte staart, gele poten uitgerust met scherpe klauwen en een reusachtige gele haaksnavel. Jonge exemplaren hebben die witte staart overigens niet. De Europese Zeearend (in het vervolg Zeearend genoemd) kan ongeveer twintig jaar oud worden, 7,5 tot 8 kilogram zwaar wegen en een vleugelwijdte bereiken van tweeëneenhalve meter. Vanwege deze grote spanwijdte wordt de Zeearend ook wel de 'vliegende deur' genoemd. Deze roofvogel, die in Nederland uitermate zeldzaam is, heeft een actieve vlucht met een lange reeks ontspannen en ondiepe vleugelslagen, afgewisseld met korte glijpauzes. Cirkelt soms langdurig op grote hoogte. Het dier werd in de vorige eeuw in de jaren '80 en '90 wel waargenomen als wintergast maar dit betrof bezoekers uit onder andere Noorwegen, Finland en Duitsland. Sommige bronnen beweren dat de vogel voor het laatst in de middeleeuwen in Nederland gebroed heeft. In het verleden hebben opzettelijke vergiftigingen van boeren en pesticiden in de landbouw, naast versnippering, verdroging en grootschalige landbouw er toe bijgedragen dat de Zeearend op een gegeven moment verdwenen is uit ons land. Toen de populaties zich weer begonnen te herstellen in Duitsland en Denemarken was het volgens de ecologen een kwestie van tijd wanneer de Zeearend zich ook (weer) in Nederland als broedvogel zou vestigen. In 2005 begonnen de eerste Zeearenden in Nederland een broedpoging te ondernemen en wel in de Oostvaardersplassen.

Toppredator

Als toppredator staat de Zeearend bovenaan de voedselketen. Het verschijnen als wintergast, het zoeken naar voedsel (foerageren) en zelfs het vestigen als broedvogel is een goed teken dat het weer goed gaat met de natuur en dat er voldoende voedsel is. Zonder een geschikt en gezond ecosysteem ook geen Zeearend. Om die reden is het dan ook goed nieuws dat de Zeearend zich (weer) in Nederland als broedvogel heeft gevestigd. Toppredators zijn echter wel zeer kwetsbaar. Als vergiftigde ratten of ander verontreinigd voedsel wordt gegeten, dan komt dit gif ook in de Zeearend terecht en kan het dier ziek worden en zelfs sterven.

Habitat

De Zeearend komt voor waar veel bossen zijn in combinatie met veel open water, rivieren, plassen en meren. In bossen wordt vaak gebroed en in open velden of boven plassen wordt gejaagd. De soort komt ook aan zee voor en broedt dan langs rotskusten. Zeearenden verspreiden zich over zeer grote afstanden. Een jong exemplaar uit de Biesbosch, dat in 2013 gered was van vergiftiging, is in 2014 gezien op Texel, bij het Lauwersmeer en in de Ooijpolder bij Nijmegen! In oktober is de kans op het zien van een Zeearend het grootst.

Zeearend

Naast de vaste broedparen zijn er dan ook relatief gezien veel wintergasten in ons land, plus de uitvliegende jongen die al het formaat van hun ouders hebben. Zo was het voor de deelnemers van een excursie van vogelwacht Uden naar de Ooijpolder op 27 december vorig jaar een hoogtepunt toen er liefst twee Zeearenden van dichtbij gespot konden worden.

Voedsel

De Zeearend staat als toppredator aan de top van de voedselketen en heeft geen natuurlijke vijanden behalve de mens. Zeearenden jagen op vis, bijvoorbeeld Brasem, Karper, Rietvoorn, Zeelt of Baars. Er kunnen met gemak exemplaren van een halve meter uit het water getild worden. De Zeearend heeft een zeer karakteristieke manier om met uitgestrekte poten vis uit het water te pakken. Daarnaast eten Zeearenden watervogels als eenden, ganzen of Meerkoeten. Brandganzen en Grauwe Ganzen zijn een geliefde prooi. Ook worden zoogdieren als Konijnen en zelfs Reeën gegeten. Tijdens strenge winters, als de meren en plassen zijn dichtgevroren, zijn Zeearenden aangewezen op oude kadavers van bijvoorbeeld herten. Zo dragen Zeearenden bij aan de cyclus van het leven en recycling van het ecosysteem. In de Oostvaardersplassen hebben Zeearenden zelfs van een dood Konik-paard gegeten.

Aantallen en verspreiding in Europa

In Europa komen na tellingen en schattingen zo'n 6.000 tot 7.000 broedparen voor inclusief het Europese gedeelte van Rusland. Globaal kan men zeggen dat de meeste broedparen langs de Noorse fjorden (2.000), in Noord-Zweden (500), in Polen (660), Noord-Duitsland (575-700) en in Europees Rusland voorkomen. Tijdens de winter trekken veel wintergasten naar het zuiden om voedsel te zoeken. De wintergasten in Nederland komen dan meestal uit Duitsland, Noorwegen en Zweden. Aan geringde exemplaren is goed te zien waar deze exemplaren vandaan komen.

*Amerikaanse Zeearend
(foto Dick Slaa)*

Broedgedrag en nestbouw

Het nest is minimaal anderhalve meter maar vaak twee meter in doorsnee en ruim 1,75 meter diep en wordt vaak meerdere jaren gebruikt. In oktober en november worden oude nesten weer versterkt met nieuwe takken. Het versterken van het nest versterkt ook de band tussen de partners, het maakt onderdeel uit van het baltsgedrag. In 2012 is in de Oostvaardersplassen een voormalig Haviksnest gebruikt. In Nederland wordt van hoge bomen gebruik gemaakt, een nest op een hoogte van twintig tot dertig meter is geen uitzondering. Zeearenden houden ervan nesten te bouwen. Meestal wordt door een broedpaar in het eerste jaar nog geen eieren gelegd maar wel alvast een nest gebouwd. Er wordt zelfs vaak door een jonge Zeearend een nest gebouwd zonder dat een partner is gevonden.

Broedperiode

Rond maart worden de eieren gelegd. Het aantal eieren dat wordt gelegd bedraagt een tot twee (hoogstzelden zijn het er drie, zoals in 2015 in de Biesbosch). Veertig dagen lang broedt de Zeearend op haar eieren. Eenmaal uitgekomen groeien de jongen snel en vliegen vanaf juli. Zowel het mannetje als het vrouwtje voeden de jonge kuikens.

Het jong dat in 2011 in het Lauwersmeer eind april uit het ei kroop was in juli tijdens het uitvliegen al net zo groot als de ouders, woog maar liefst acht kilo en had een spanwijdte van meer dan twee meter!

De snavel van jonge kuikens is nog donker, deze wordt later geel, de staart is eveneens donker. Geboren vrouwtjes blijven meestal in het gebied waar ze zijn opgegroeid. Dus als er vrouwtjes worden geboren kan dat positief uitpakken voor de populatie in een gebied. Deze vrouwtjes gaan dan waarschijnlijk in dezelfde omgeving een nieuw nest beginnen. Dat het echter soms totaal anders kan verlopen bevestigde het nieuws april dit jaar uit de Biesbosch. Voor het vijfde jaar op rij had een zeearendstel een nest gebouwd in de Brabantse Biesbosch. Alles verliep voorspoedig tot het noodlot toesloeg. Een vrouwelijke Zeearend pikte het nest van haar rivale in. Volgens boswachter Thomas van der Es zijn op grote hoogte hele felle gevechten geweest tussen die twee maar de brutale indringster heeft uiteindelijk gewonnen. Om het drama compleet te maken lijkt het erop dat de dominante dame ook het mannetje heeft versierd. Wat er met de jonkies is gebeurd, blijft gissen. Het kan zijn dat ze zijn opgegeten of uit het nest zijn gegooid volgens van der Eng. De strijd om het nest heeft zich alleen maar tussen de twee vrouwtjes afgespeeld. “Bij roofvogels is het vrouwtje dominant en dus leidend” legde van der Eng uit.

Overzicht broedplekken in Nederland 2004-2015

- 2004: De Zeearend keert terug als wintergast in Nederland, in de Oostvaardersplassen.
- 2005: Voor het eerst wordt er een nest gebouwd, nog geen broedsel.
- 2006: Voor het eerst wordt er gebroed en een jong geboren. De moeder is afkomstig uit Sleeswijk-Holstein.
- 2007: Wederom wordt er een jong geboren.
- 2008: In een ander nest wordt door dezelfde ouders twee jongen ter wereld gebracht.
- 2009: Er wordt een jong geboren in de Oostvaardersplassen en een eerste waarneming van Zeearenden en een eerste nest ontdekt in het Lauwersmeer.
- 2010: er wordt een jong geboren in de Oostvaardersplassen en een eerste broedsel zowel in het Lauwersmeer als bij het Zwarte Meer (Randmeren) maar beiden zonder succes.
- 2011: twee jongen geboren in de Oostvaardersplassen en het eerste jong in het Lauwersmeer. Nestbouw bij Zwarte Meer zonder resultaat. Eerste waarneming van een Zeearend in de Biesbosch.
- 2012: een jong geboren in de Oostvaardersplassen, een jong bij in Lauwersmeer en een jong in de Biesbosch. In het Roggebotzand (randmeren) worden twee jongen geboren. De vader is geboren in Duitsland de moeder komt van het nest van de Oostvaardersplassen 2007.
- 2013: twee jongen in de Oostvaardersplassen, twee jongen in het Lauwersmeer, een jong in Het Roggebotzand en twee jongen in de Biesbosch (een van de jongen is later vergiftigd gevonden, opgeknapt en weer uitgezet en later in de Ooijpolder gespot).
- 2014: drie jongen geboren in de Oostvaardersplassen, er is niet gebroed in het Lauwersmeer, in het Roggebotzand wordt het broeden afgebroken en in de Biesbosch zijn er voor het eerst twee broedpaartjes. Er worden per broedpaar twee jongen geboren.
- 2015: twee jongen in de Oostvaardersplassen, De Zeearenden in het Lauwersmeer zaten twee weken op het nest maar begin april viel er door een storm een grote tak op het nest waarna de vogels gestopt zijn met broeden, eerste jong in Zwarte Meer en in de Biesbosch zijn in elk geval in een van de twee nesten drie jongen geboren.

Dit betekent dat het totaal aantal jongen geboren in de Oostvaardersplassen tot en met 2015 op zestien staat. Het totaal aantal jongen in het Lauwersmeer tot en met 2015 op vier, het totaal aantal jongen in het Roggebotzand plus Zwarte Meer tot en met 2015 op vier en het totaal aantal jongen in de Biesbosch tot en met 2015 op tien (mogelijk meer).

Het ringen van de jonge Zeearend

Het ringen van vogels kan veel inzicht verschaffen over de verspreiding van de uitgevlogen vogels. Door de ringen kan informatie worden verkregen over de trek van de vogels, waar ze zich ophouden en hun leeftijd.

Om deze redenen is het van belang om jonge Zeearenden in het jaar van geboorte te ringen. Aan een poot wordt een oranje ring bevestigd. Dit is de zogenaamde landsring. De oranje kleur geeft aan dat de vogel in Nederland geboren is. Aan de andere poot wordt een ring bevestigd met een unieke code. Deze ring is met een goede verrekijker en/of telescoop prima af te lezen. In totaal zijn er in Nederland tot en met seizoen 2014 negentien jongen geringd. Twee vogels zijn dood terug gevonden.

Toekomstige broedlocaties in Nederland

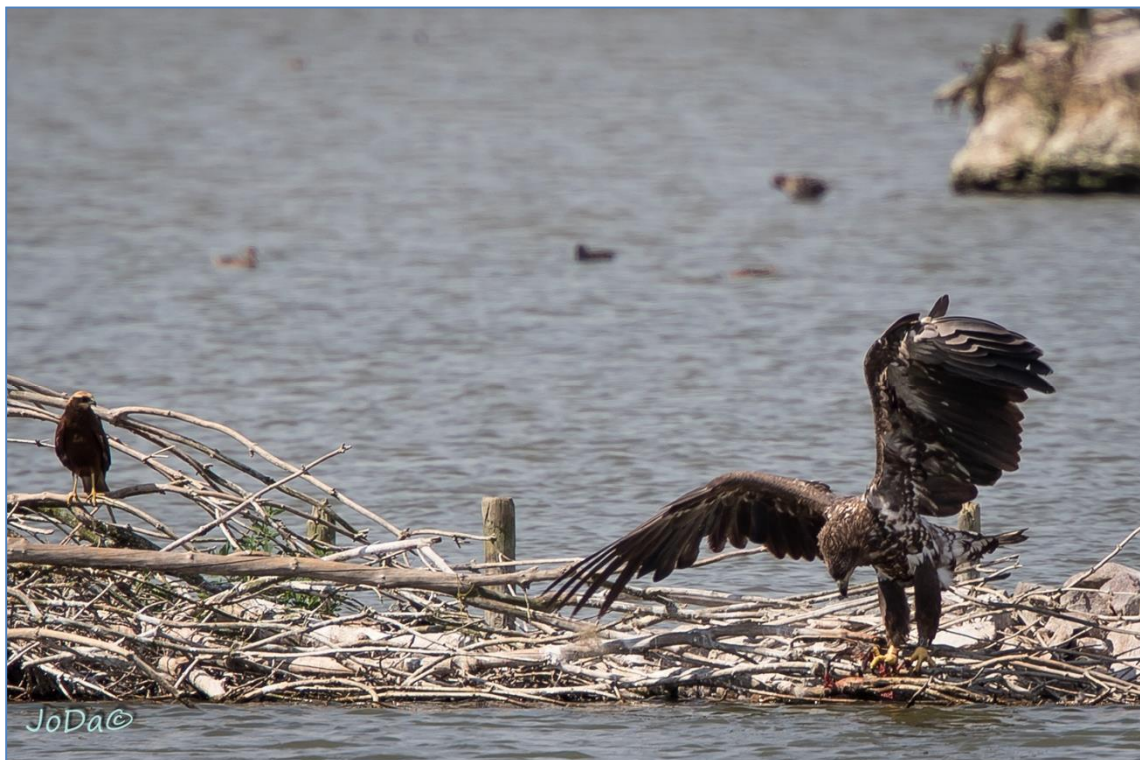
In de Gelderse poort tussen Nijmegen en Millingen aan de Rijn is in 2014 meerdere malen een jonge Zeearend gezien die een nest aan het bouwen was. Deze Zeearend is vaak waargenomen. Het gebied zou een mogelijke broedlocatie kunnen zijn voor de toekomst. Mogelijke andere toekomstige geschikte locaties zijn de Lepelaarsplassen in Flevoland, de noordelijke IJssel, het noordelijke Deltagebied bij Haringvliet en misschien ook rond het Zuidlaardermeer en het Leekstermeer. De toekomst zal uitwijzen of deze locaties ook daadwerkelijk door broedparen worden gebruikt. In 2015 werden in het voorjaar maar liefst zes nog niet volwassen Zeearenden op het Krammer Volkerak en bij het Haringvliet gezien.

Verantwoording

Alle gegevens zoals beschreven in deze inventarisatie zijn op de best mogelijke wijze verzameld op de daarvoor gekwalificeerde bronnen als Staatsbosbeheer, Sovon en Natuurbericht. Verder is er gebruik gemaakt van een recent artikel uit het Brabants Dagblad over de gevechten van de Zeearenden in de Biesbosch (20 april 2016). Tenslotte zijn de bijgeleverde foto's van de (amateur) fotograaf Jos Daanen die ik verleden jaar ontmoette op Lesbos en die vorig jaar een aantal unieke foto's heeft gemaakt van de Zeearend in de Oostvaardersplassen.

Tip: let vooral op het verschil in grootte tussen de Bruine Kiekendief en de Zeearend!

Dick Slaa

Zeearend en de veel kleinere Bruine Kiekendief

Iedere derde zaterdag van de maand komen ze bij elkaar om te beleven wat vogels kijken is. Soorten als Klapekster, Nachtzwaluw en Kerkuil pronken op hun waarnemingslijsten. JeugdVogelwacht Uden is hét voorbeeld voor alle volwassen leden. Een verslag van de activiteiten mag als eidooier dan ook niet ontbreken in het Bruuijsel.

Seizoen 2015 - 2016

Leijgraaf - De Jeugd ligt op koers (19 maart 2016)

De JeugdVogelwacht groeit. We hebben maar liefst 25 kinderen, die niets liever doen dan naar buiten gaan en op zoek gaan naar de verrassingen in de natuur. Op 19 maart staan er achttien kinderen in de startblokken bij Lemkes Gat. Dit is de 'achteringang' van Bedaf. De Barts (Bart Gevers en Bart Gras) hebben op Bedaf een GPS tocht uitgezet. Met een heuse GPS (Global Position System) van de Mastworp (van Walter Pepers) gaan de kinderen in drie groepen op pad. Onze avonturiers krijgen alleen te horen dat ze langs vijftien punten op Bedaf moeten en ze hebben een vel met vijftien vogels erop. In de GPS zijn de punten al opgeslagen. Ze kunnen van punt 1, naar punt 2, naar punt 3 enzovoort. Eén groep gaat tegen de klok in (van punt 15, naar punt 14 enz.). Ze krijgen een korte uitleg over hoe de GPS werkt. Dat snappen ze erg snel en ze kunnen op pad. Bij elk punt krijgen ze van hun begeleider een opgave te horen. Wie eet de vliegjes die op de paardenvijgen op het pad zitten en heeft een op en neer slaande staart (Kwikstaart)? Hoeveel Koolmeesjes zitten er eigenlijk in een kilogram? Op hun antwoordvel zetten ze de antwoorden. De kinderen rennen bijna van punt naar punt. Ze hebben er zin in. Om de beurt hebben ze de GPS vast en zetten de koers voor de rest van de groep.

Bedaf blijkt toch een mooi gebied met veel afwisseling. Het ene moment sta je bij een vennetje met eenden erop. Het volgende moment is er een zandverstuiving. De kinderen rennen de berg op (in de volksmond de 'blote kont', omdat er twee heuvels zijn). Ze kunnen van hieruit zelfs het Provinciehuis in Den Bosch zien. Dat ligt wel zestien kilometer verderop. Wie heeft ook een goed uitzicht nodig om prooien op te sporen? Een Buizerd, dat weten ze wel.

De bekende koeken van Hermien krijgen ze deze keer bij een bosje sprokkelhout waar een Winterkoning zijn schuilplaats heeft. En zo gaat de tocht verder tot alle vijftien punten bezocht zijn en ze weer bij de parkeerplaats zijn. De ouders staan er al. De kinderen vertellen hun enthousiaste verhalen. Bij de puntentelling blijken alle groepen het maximale aantal punten te hebben gescoord. Ze kunnen trots zijn, ze hebben de groep op koers gehouden.

Uitleg voor de GPS-tocht

Op stap met de boswachter (16 april 2016)

In de Maashorst is de laatste tijd veel gebeurd met betrekking tot natuurontwikkeling. Onze jeugd wilde ook hier het fijne van weten. Hiervoor hebben we natuurlijk ARK Natuurontwikkeling gevraagd. Elma Duijndam wilde ons deze ochtend graag het een en ander laten zien.

Na een inleidend praatje van Elma over wat ARK zoal doet zijn we op pad gegaan. Op de Karlingerweg natuurlijk even kijken naar 'onze' Steenuilenkast. En jawel hoor, één Steenuil zat in de kast te zonnen. Deze hebben we mooi kunnen bekijken door de telescoop.

Via de Grensweg zijn we het klaphek doorgegaan. Bij het vennetje aangekomen moest er natuurlijk over bomen geklauterd worden. Enkele jeugdleden waren boomstammetjes aan het omdraaien op zoek naar dieren. Een mooie

Alpenwatersalamander werd er gevonden. In een boom wat verderop zagen we een

Wel een Steenuil, helaas geen Wisenten

prachtige Putter met zijn rode masker. Bij het begrazingsgebied zochten we nog naar de Wisenten, maar deze waren helaas niet te vinden. Die gaan we zeker later nog eens opzoeken. De Taurossen die er net uitgezet waren, hebben we wel mooi gezien. Elma gaf aan dat de verschillende grazers in dit gebied een variatie aan nieuwe natuur gaan geven. Dit gaan de jeugdleden zeker nog meemaken! Op een boomstam vond één van de leden een soort kikkerdril. Dit was uitgespuugd door een Blauwe reiger die waarschijnlijk alleen de kikker lekker vond! Na de koeken zijn we weer teruggelopen richting het Natuurcentrum. Een leerzame en leuke ochtend hebben we gehad, mede dankzij ARK.

De jeugd kijkt in de kast (21 mei 2016)

Grote Bonte Specht gaat het gat van een Berk in

De weersvoorspelling voor zaterdag 21 mei is slecht. Er wordt hevige regen voorspeld. Op de Slabroekseweg, tegenover het trainingsveldje voor honden, blijkt dat zeventien kinderen van de JeugdVogelwacht niet uit te maken. Het zonnetje schijnt deze morgen zelfs. Je moet je niet altijd door voorspellingen uit het veld laten slaan. Dan zien we een Grote Bonte Specht het gat in een Berk ingaan. De jongen kunnen we op de grond horen bedelen om voer. Op de grond verdwijnt een Koolmees met voer in de snavel in een aluminium paal waar ooit een verkeersbord op stond. Het laat meteen zien waarom we vandaag nestkasten gaan controleren. De meeste vogels in de nestkasten hebben al jongen of eitjes. Vandaag gaan we dan ook met Willie Bergmans op

pad. Willy controleert samen met Leo Ballering de nestkasten in een deel van de Maashorst. Willie repareert de kasten als dat nodig is. Daarbij mogen de kinderen vandaag helpen. Dat willen ze wel. In de eerste kast is het meteen raak. Er zitten elf jonge Koolmezen op elkaar gepropt in de nestkast. Willie maakt een geluidje en meteen sperrren alle elf de snaveltjes open. Zo kan de koolmeesvader of -moeder makkelijk het voer aan de kleinen geven. Het Koolmeesje dat zijn snaveltje het verst open krijgt en het hoogste boven de anderen uitkomt krijgt het meeste voer. We struinen door de bosjes naar de volgende kast. Weer Koolmezen. Alle Koolmeesjes zijn al uit het ei. Als we bij een ander kastje aankomen vertelt Willie dat in dit kastje een Bonte Vliegenvanger zit. Als het kastje opengaat zit het vrouwtje op de eieren. Willie pakt het vrouwtje kundig uit de kast.

We kunnen het vrouwtje bekijken: het klinkt “oohh” en “aaah wat lief”. Nestkasten zijn altijd een magneet voor de kinderen. We gaan verder. “Kijk dit is ook bijzonder”, zegt Willie. In een oude nestkast voor Roodborsten heeft een Roodborstje inderdaad zijn nest gemaakt. Er liggen vijf roomwitte eitjes in met rode spikkels.

Bij de volgende nestkast is de bodemplaat los. De kinderen mogen helpen deze weer vast te schroeven. Zo gaan we door tot het tijd is voor de koeken, die Hermien heeft meegenomen. Tijdens het eten van de koeken op de bank zien we allemaal haar liggen. Hier is een hond gekamd. Grappig genoeg komen we later in de nestkastjes hondenharen tegen. De vogels gebruiken allerlei materiaal om hun nestjes te stofferen. Ook komen we een wespenbok tegen. Een ongevaarlijke boktor, die lijkt op een Wesp. Dan liggen in een nestkast zes jonge vogeltjes. Dit blijken Boomklevers te zijn. De moeder zit te alarmeren in de boom tegenover de nestkast. We kijken maar kort om de ouder niet te lang ongerust te maken. Het nestje bestaat slechts uit wat boomschorrschilvers. Het gat van de nestkast is een beetje dichtgesmeerd. Dat doen Boomklevers altijd. Om half twaalf die ochtend zijn we weer terug bij het vertrekpunt.

*Koolmeesjes
op elkaar gepropt*

Echt naar buiten?

Ken je kinderen die wel warmlopen voor een grote portie natuur op elke derde zaterdag in de maanden hier erg graag tijd voor vrij willen maken? Laat ze contact opnemen met een van de begeleiders, zodat ze zich op kunnen geven. Een keer vrijblijvend meelopen kan natuurlijk altijd. Opgeven kan op www.vogelwachtuden.nl en klik op jeugd.

Peter van de Braak
(Jeugdcoördinator, telefoon 0413-253586)

JeugdVogelwacht op bezoek bij boerenerven

Zaterdag 18 juni jl. was de laatste activiteit van de JeugdVogelwachters. Deze ochtend werd een bezoek gebracht aan verschillende boerenerven in de omgeving van Uden. Er werden verrassend veel nesten met jonge vogels gevonden. Bij de eerste boerderij was het direct raak; een boerenzwaluwnest met jongen die op uitvliegen stonden. Ook werd een Zwarte Roodstaart met jongen gezien en gehoord. Iets verderop trof men enkele jonge Steenuilen aan die net het nest hadden verlaten. Bij het tweede adres ontdekte men een Kerkuil met maar liefst vijf jonge uilskuikens. De jeugd glunderde en mocht de jonge uiltjes vasthouden. Hun dag kon niet meer stuk!

*JeugdVogelwacht sluit seizoen af
(foto Peter van de Braak)*

Bij het laatste adres werd een bezoek gebracht aan een torenvalkkast met daarin vijf jonge valkjes. De kinderen genoten met volle teugen. Nu maar weer wachten tot het volgende seizoen!

Geelgorstelingen Maashorst voorjaar 2016

De Geelgors is een kenmerkende vogels van het landschap in Oost-Brabant. Hij siert dan ook de voorkant van het jubileumboek 'Langs Weindupper en Schrijverke'. De indruk bestaat alleen dat de soort in aantallen achteruitgaat (rond het Melven in Veghel bijvoorbeeld heb ik ze dit jaar nog niet gehoord, vijf jaar terug toch meerdere territoria). Daarom is er een telling georganiseerd om te ontdekken of het echt zo is. In het voorjaar van 2016 zijn we twee ochtenden op pad geweest om te proberen in korte tijd de hele Maashorst te inventariseren op aanwezige Geelgorzen. Dit gebied is mede gekozen omdat we verschillende inventarisaties van dit gebied hebben en dan hebben we gegevens om mee te kunnen vergelijken. Er is op 4 april en op 28 mei geteld, deels op de fiets en deels lopend. De gegevens zijn aangevuld met waarnemingen uit hetzelfde weekend die op waarneming.nl te vinden waren en met de gegevens die door Telpost Brobbelbies Zuid aangeleverd werden.

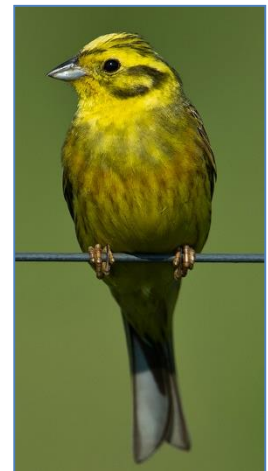
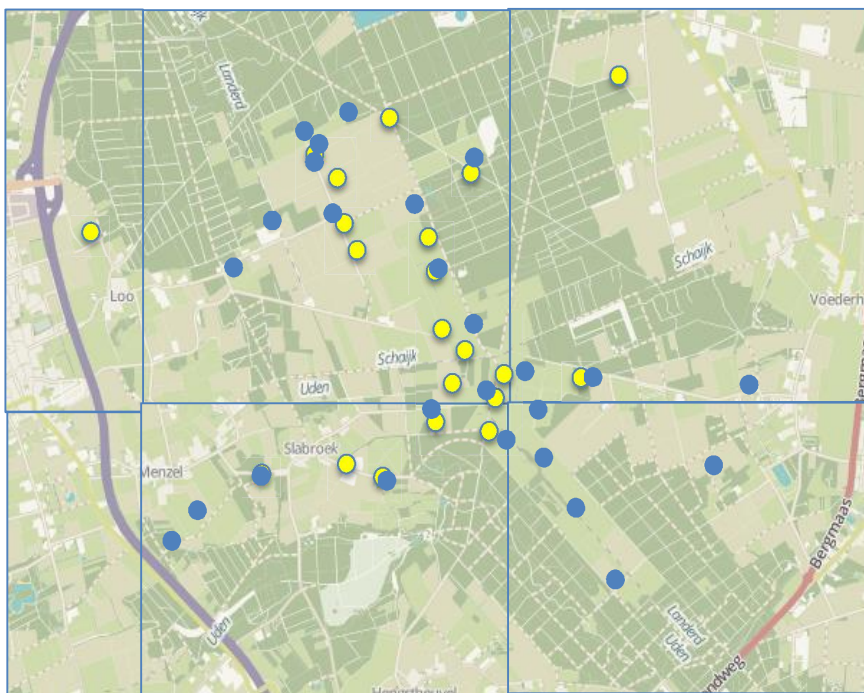

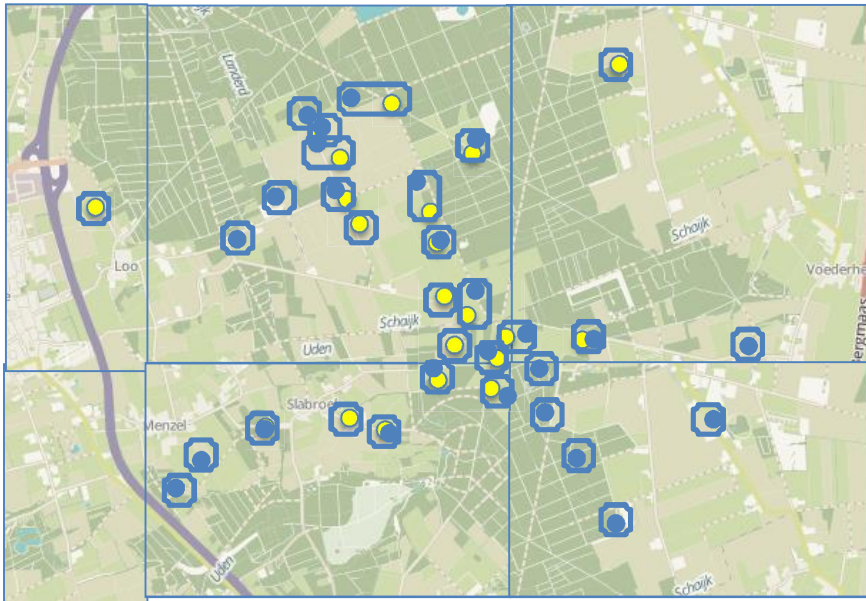
Foto John Hermans

De tellingen

De eerste telling vond plaats op maandag 4 april en de tweede telling op zaterdag 28 mei. Beide keren was het weer acceptabel, alleen bestond de indruk dat de Geelgorzen niet echt uitbundig zongen. In de eerste ronde werden er 26 Geelgorzen geteld, de twee ronde waren dat er 20 (figuur 1). Als je dat samenvoegt en er probeert territoria van te maken komt het op 32 territoria. Dat kunnen er meer zijn geweest, want niet alle gebieden zijn even goed geteld. De twee territoria ten zuiden van Menzel bijvoorbeeld zijn alleen in de eerste ronde geteld, de twee ronde was er geen tijd om daar ook een bezoek te brengen. Misschien zaten er toen wel meer. Een deel van het gebied is dit jaar niet toegankelijk omdat daar begin dit jaar Wisenten zijn uitgezet. Telpost Brobbelbies Zuid heeft geprobeerd vanaf hun post dat zoveel mogelijk te compenseren door die dag alle Geelgorswaarnemingen op Waarneming.nl in te voeren (dank daarvoor). Een deel van het gebied is niet tijdens de tellingen geteld, maar daar staan wel waarnemingen ingetekend. Dit zijn losse waarnemingen die via waarneming.nl zijn ingevoerd op de dagen rond de telling.

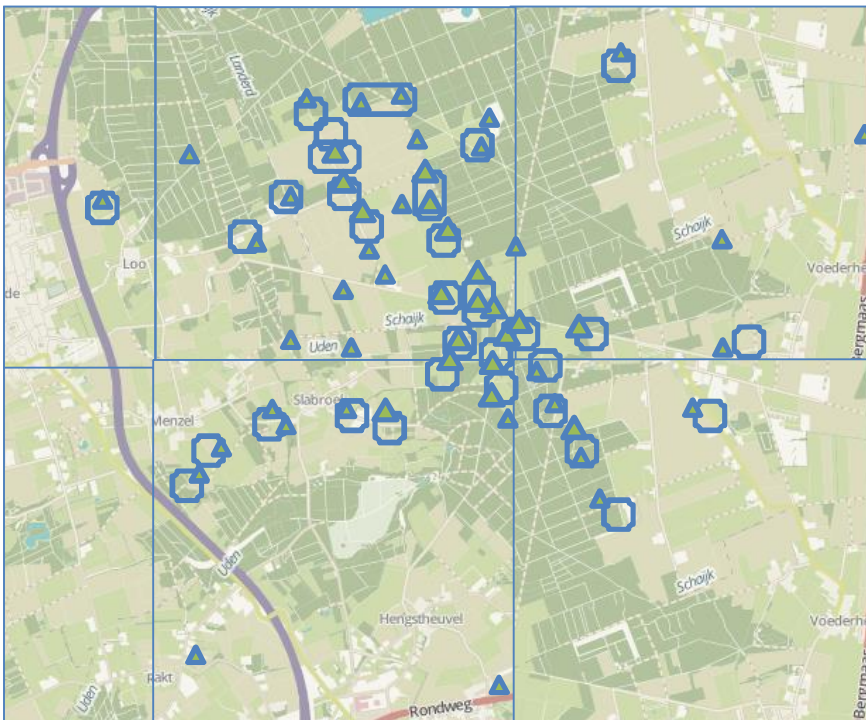

Figuur 1:
Territoriale Geelgorzen, Blauw (donker bolletje) is de eerste telling, geel (licht) de tweede.

Figuur 2: Territoria Geelgors 2016 gebaseerd op de twee tellingen, elk schilderijlijstje staat voor een territorium.

Zijn dit alle territoria? De gebruikte methode is wat dat betreft natuurlijk niet goed genoeg, meer bezoeken zou beter zijn. Om dit te controleren is er ook een kaartje van alle waarnemingen tussen 1 februari en 16 juni gemaakt. In die periode zijn er 378 waarnemingen in ons werkgebied ingevoerd (waarvan 159 van zingende vogels). In het centrale gedeelte zie je erg veel waarnemingen, maar zeker voor de randen is dit wel een methode om gemiste territoria alsnog te ontdekken. Dit staat weergegeven in Figuur 3. Omdat het erg onoverzichtelijk wordt om alle 378 waarnemingen in een kaartje te zetten heb ik bij een of enkele waarnemingen een kleine driehoek neergezet en bij veel waarnemingen vlak bij elkaar een grotere driehoek. De territoria gebaseerd op onze twee tellingen staan er ook in, dat zijn de schilderijlijstjes. Heel veel territoria zijn er niet gemist, maar rond de Keltenweg zien we toch enkele driehoeken, daar zouden makkelijk nog 3 territoria erbij kunnen en verspreid over het kaartje zo nog enkele.

Figuur 3: Territoria en alle waarnemingen van februari tot half juni 2016. Grote Driehoeken: veel waarnemingen. Kleine driehoeken: enkele of een waarneming. Schilderijlijstjes zijn territoria zoals in figuur 2.

Vergelijking met inventarisaties 2009-2010

In de inventarisatie van de hele Maashorst in de jaren 2009-2010 zijn er over het hele gebied 111 territoria van de Geelgors vastgesteld. Dit was wel over een veel groter gebied en overal zijn er (circa) 10 bezoeken afgelegd, meestal in de vroege ochtend. Die inventarisatie zal een complete dekking van het hele gebied hebben gehad en alle territoria zullen zijn geteld. In tabel 1 hieronder staan de gegevens van de verschillende inventarisaties. Daarin valt op dat de dichtheid tussen 2002 en 2009/10 behoorlijk is gedaald (en die 3.0 is een gecorrigeerde dichtheid voor eerder niet getelde gebieden, zonder correctie is het 2,1). Eerdere inventarisaties hebben alleen maar een deel van de Maashorst als onderzoeksgebied gehad (zie Rapport Broedvogels Maashorst 2009/10).

	1990	1996	2002	2009/10	2016
Territoria	166	130	109	103	32
Dichtheid	6.8	7.2	7.1	3.0*	2.14

Tabel 1: Gegevens van de verschillende inventarisaties

Deze eerdere inventarisaties zijn netjes volgens de BMP-methode gedaan en daarom eigenlijk niet met de telling van dit jaar te vergelijken. Toch ga ik een poging doen. Met de BMP-methode worden er 8 ochtendbezoeken aan het gebied gedaan en wordt het hele onderzoeksgebied bezocht en dit gebeurde te voet. Dit keer is er een deel ook op de fiets gedaan, om voldoende oppervlak te bestrijken. Dit keer werd er alleen maar op Geelgorzen gelet en niet op alle vogels. En een zingende Geelgors is op vrij grote afstand te horen en makkelijk te herkennen. Wat lastiger is om te bepalen hoeveel hectare we dit jaar hebben geteld. Dat wordt nattevingerwerk, maar ik kom op ongeveer 1500 hectare. De 32 getelde territoria geven dan een dichtheid van 2.14 Geelgors per 100 ha.

Ik heb figuur 2 ook geprojecteerd op het kaartje met territoria in 2009/10. Twee dingen die opvallen: De dichtheid lijkt afgenomen, overal, maar dat valt zeker in het centrale gedeelte op. De dichtheid daar is minstens gehalveerd. Ook zijn er gebieden waar nu nauwelijks nog Geelgorzen op de kaart staan, maar dat is bijvoorbeeld ook het gebied rond de Keltenweg, waar met losse waarnemingen toch makkelijk nog 3 territoria bleken te zijn. Wat er dan wel minder zijn dan in 2009/10. Ook noord en zuid van Nabbegat waren er aardig wat Geelgorzen in 2009/10. Dit gebied is nu nauwelijks bezocht, dus dat is ook een verklaring.

Geelgors (foto Mark van Els)

Conclusie

De conclusie is dat het niet heel duidelijk is dat de Geelgorzen achteruitgaan, maar dat dat wel heel waarschijnlijk is. De gebruikte methode vergelijken met voorgaande inventarisaties maakt een vergelijking erg lastig en met conclusies moet voorzichtig worden omgegaan.

Dank aan de tellers: José Escher, Koos Doorten, John Hermans, Simone Schraven, Theo Vos, Wim Gremmen, Ria de Vent, Ria van de Rakt, Martien van Dooren en vanaf Telpost Brobbelbies Zuid: Gerard van Aalst en Henk van den Acker. En niet te vergeten iedereen die er niet bij was maar wel zijn gegevens op waarneming.nl heeft doorgegeven.

Tekst: Arend Vermaat

Vogelreis naar IJsland (5 t/m 19 juni 2016)

Inleiding

öAlléén vogels kijken?ö Nee, natuurlijk niet, anders kreeg ik mijn vrouw Sjan niet mee! -IJsland is meer dan alleen vogels kijken. De ongerepte natuur is voor veel toeristen (natuurlijke liefhebbers) dé reden om naar dit eiland in de Atlantische Oceaan af te reizen. Op nog geen drie uur vliegen vanaf Schiphol kom je in een geheel andere wereld. Hoewel IJsland beduidend duurder is dan een gemiddeld ander Europees land, is het zeer de moeite waard om het veelzijdige en vogelrijke eiland te bezoeken.

IJsland is het op een na grootste eiland van Europa en ongeveer drie keer zo groot als Nederland. Het ligt in het noordelijke deel van de Atlantische Oceaan net ten zuiden van de poolcirkel. Het internationale vliegveld van IJsland ligt op een kleine vijftig kilometer ten zuidwesten van de hoofdstad Reykjavík in het plaatsje Keflavík. Het land telt ruim 300.000 inwoners waarvan er 200.000 in Groot-Reykjavík wonen. Buiten de hoofdstad en belangrijke toeristische gebieden kom je maar weinig mensen tegen. Een oase van rust, wat in ons drukbevolkt landje bijna ondenkbaar is. Doordat IJsland aan alle zijden omgeven is door de Atlantische Oceaan is het weer nog onvoorspelbaarder dan in Nederland, terwijl er grote verschillen kunnen zijn tussen het noorden en zuiden en oosten en westen van het land. Het weer kan er snel omslaan. Wij hadden tijdens onze vijftiendaagse rondreis geluk en hadden nagenoeg geen regen, hooguit wat motregen. De korte zomers (juni t/m augustus) zijn koel en ondanks de noordelijke ligging zijn de lange winters relatief zacht als gevolg van de invloed van de warme Golfstroom. Door de noordelijke ligging wordt het op IJsland 's zomers niet of nauwelijks donker. Voor ons gevoel is het twee weken continu licht geweest. Een verduisteringsgordijn en eventueel oogbeschermingskapje zijn onmisbaar voor een goede nachtrust. In de wintermaanden november, december en januari is het daarentegen maar enkele uren per dag licht. In IJsland is het 's zomers twee uur vroeger dan in Nederland. De gemiddelde temperatuur in de zomermaanden ligt tussen de tien en vijftien graden Celsius. IJsland kent één ringweg (nr. 1) van 1.339 kilometer lang en die is doorgaans goed berijdbaar en geasfalteerd. Een gedeelte in het zuidoosten van zo'n dertig kilometer is nog steeds onverhard (gravel). Genoemde ringweg vormt de levensader, niet alleen voor IJslanders, maar ook voor bezoekers. Deze hoofdweg leidt door verlaten lavavelden, langs donderende watervallen en hier en daar door een klein dorp, gehucht of stadje. De wegen in het binnenland zijn vaak onverhard (F-wegen) en mogen alleen met 4x4 auto's (4-wielaandrijving) worden bereden in verband met de slechte conditie van de wegen en het doorwaden van rivieren en beken.

Kort broedseizoen

Wij hebben onze reis in de eerste twee weken van juni geboekt omdat het vogelleven dan het uitbundigst is. Er moet immers in een korte tijd voor nageslacht worden gezorgd. Veel vogelsoorten zijn in genoemde periode het beste waar te nemen en goed benaderbaar. Een aantal trekt na het broedseizoen weg richting zee en is dan lastiger waar te nemen. Mijn (onze) wenssoorten voor deze vogelreisvakantie zijn onder andere Harlekijneend, Papegaaiduiker, IJslandse Brilduiker, Kuifduiker, Roodkeelduiker, IJsduiker, Watersnip maar ook de diverse meeuwensoorten.

De beste kans om vogels te spotten is in en rondom het Mývatn meer (Muggenmeer) en op de kliffen langs de kust. Ook de vele meertjes en snelstromende rivieren (waaronder de Laxárvier) herbergen veel vogels. Ofwel een waar eldorado voor zowel vogels als vogelspotters. Naast vogels is de flora in het voorjaar en 's zomers op zijn mooist. Hoewel wij geen floradeskundigen zijn, is de aanblik van de vaak verrassende kleurenpracht een lust voor het oog. IJsland kent maar één inheemse zoogdiersoort, de Poolvos. Alle andere zoogdieren zijn door immigranten meegebracht. Amfibieën en reptielen komen hier niet voor. Slechts één keer hebben we een bruingekleurde Poolvos (zomervacht) waargenomen. Weliswaar op gepaste afstand. De Poolvos (*Vulpes lagopus*) is een zoogdier die behoort tot de familie van de hondachtigen.

Nationale parken

Er zijn drie nationale parken ingericht in IJsland, namelijk Þingvellir, Snaefellsjökull en Vatnajökull. IJsland is een vulkanisch eiland met tientallen al dan niet actieve vulkanen, maar ook kokende geisers, modderpoelen en dampende zwavelbronnen (rotte eierenlucht) tref je er aan. Wie van watervallen, sneeuw en gletsjers houdt, kan hier zijn hart ophalen. Dwars over IJsland loopt een tektonische breuk en deze vormt de scheiding tussen de Amerikaanse en Europese continentale plaat. Het schijnt dat deze platen jaarlijks enkele centimeters uit elkaar drijven. Een vliegreis naar Amerika zal op de lange duur dan ook meer tijd in beslag nemen. Voordat het echte vogelen kon beginnen brachten we eerst een bezoek aan de 'Golden Circle' (populaire toeristische regio). Dit is een must-do voor veel toeristen. We kwamen tijdens onze vakantie veel Amerikanen, Britten, Duitsers, Fransen en Aziaten tegen. De 'gouden' waterval (Gullfoss) en de geiser 'Strokkur' zijn indrukwekkend en trekken altijd veel publiek. Tijdens onze doorreis naar het volgende guesthouse in Skógar zagen en hoorden we diverse baltsende Watersnippen (hemelgeiten). Deze koddige middelgrote steltloper heeft een buitenproportioneel lange, rechte snavel. Sjan noemde deze vogel dan ook steevast 'Pinokkio'. Met zijn snelle zigzagvlucht en zijn trillende (vibrerende) buitenste staartpennen maakt deze vogel het zo kenmerkende mekkerende geitengeluid, 'hèhèhèhèhèhèhè'. Nadat we onderweg ook nog een koppel Harlekijneenden ontdekten, kon onze dag niet meer stuk. Deze soort broedt langs snelstromende rivieren (o.a. Laxárvier), waarbij de kleurenpracht van het mannetje bijna exotisch aandoet. De IJslandse populatie bestaat uit ca. 3.000 broedparen. Later deze vakantie zagen we nog meer Harlekijneenden. Nadat de jongen zijn uitgekomen vertrekken de mannetjes richting zee en blijven de vrouwtjes met hun jongen achter.

Watersnip

Op het gebied van soortenrijkdom is IJsland niet rijkelijk bedeeld, met 70 à 75 soorten broedvogels heb je het zo'n beetje gehad. Wel zijn er van bepaalde soorten grote aantallen aanwezig. Wij zijn blij wanneer we op Texel in het voorjaar een Noordse Stern zien, op IJsland struikel je er bijna over. We hebben grasvelden gezien met honderden broedende Noordse Sterns. Een andere typische soort voor IJsland is de Wilde Zwaan. Op bijna ieder plasje zagen we een of meerdere exemplaren. Deze majestueuze vogels broeden op IJsland en overwinteren in Nederland, Engeland, Noord-Duitsland en Scandinavië. Het leuke van vogelen op IJsland in deze periode is dat je veel soorten in zomerkleed (broedkleed) tegenkomt, waarbij het baltsgedrag erg mooi is om te zien. Je hoort geluiden die je normaal niet direct aan een bepaalde vogel zou koppelen omdat je de soort in Nederland alleen tijdens de najaarstrek en/of winter ziet of hoort. Zo heb ik de zang van de Koperwiek leren kennen, nooit geweten dat deze zo'n leuk melodietje heeft. Ik kende immers alleen het hoge piepgeluid!

Platte kar

Eén van mijn wenssoorten was de Papegaaiduiker. Deze tot de verbeelding sprekende vogel heeft in de loop der jaren een grote aantrekkingskracht op mij uitgeoefend, met name omdat ik hem nog steeds niet op mijn vogellijst heb staan. Enkele jaren geleden op het eiland Runde (Noorwegen) waren we helaas te net laat en waren de Papegaaiduikers weer terug naar zee. Nú moest en zou het dan toch gebeuren. We schreven ons in voor een excursie op donderdag 9 juni met de platte kar (hooiwagen) naar de Papegaaiduikers. Een tractortocht van een half uur leidde ons naar het begin van de rotskaap van Ingólfshöfði in het zuiden van IJsland. Tijdens het broedseizoen is deze kaap het domein van duizenden zeevogels. Na een pittige beklimming, door diep en mul lavazand, bereikten we de top van de hoge kliffen. En ja hoor, na enig geduld kregen we de eerste Papegaaiduikers in het vizier. De opwinding in de groep van zestien deelnemers was merkbaar. Wat een schitterende vogels zijn dat, je kon ze tot op tien meter benaderen. Mijn fotocamera maakte overuren, ik kon mijn geluk niet op. De laatste jaren neemt de populatie Papegaaiduikers op IJsland echter af. Vanwege overbevissing is er minder voer (= vis) aanwezig, wat de populatie niet ten goede komt. Ook schijnt het dat er restaurants zijn die Papegaaiduiker op het menu hebben staan. We zagen boven op de kaap diverse Alken, Zeekoeten, Noordse Stormvogels en Grote Jagers. Een skistok boven je hoofd beschermt je tegen de verwoede aanvallen van deze jagers. Ze vinden het niet prettig wanneer je hun territorium binnenwandelt. Later deze reis zagen we een Noordse Stern die een onwetende ‘vogelaar’ tot bloedens toe verwondde. Hij moest zijn geschonden hoofd bij een plaatselijk café laten behandelen. Zo zie je maar weer, doordat bepaalde vogels hun jongen willen beschermen, kan dit tot ‘aanvalsgedrag’ leiden. ‘Onze’ Buizerd die mensen tijdens het broedseizoen ‘aanvalt’ is daar een goed voorbeeld van. Een veel voorkomende soort op IJsland is de Eider(eend). Overal zag je kleine tot grote groepen Eiders, bestaande uit felgekleurde mannetjes en egaal bruine vrouwtjes met hun jongen. Vaak zwemmend in een meertje of op zee. Het wemelde ervan. Hun karakteristieke en vérdragende, koerende baltsroep was apart om te horen.

Papegaaiduiker

Mývatn (Muggenmeer)

Een vogelreis naar IJsland zonder een bezoek te brengen aan het vogelrijke Mývatnmeer is haast ondenkbaar. Vanuit ons Guesthouse aan de zuidkant van het meer konden we de weg oversteken en een wandeling langs de oevers van het Muggenmeer maken (gelukkig steken de muggen hier niet). We gingen uit ons dak toen we op een afstand van nog geen twee meter een groepje baltsende Grauwe Franjepoten konden fotograferen en filmen. Wat was het adembenemend mooi om in het serene en verstillde landschap dit schouwspel van dichtbij te mogen meemaken. Helaas hebben we de zeldzame Rosse Franjepoot niet kunnen ontdekken. Ook de daar broedende Giervalken bleven voor ons verborgen. Een medewerker van het plaatselijke bezoekerscentrum gaf aan dat hij deze zeldzame roofvogel nog maar vijf keer in zijn leven had gezien. Iets verderop in het meer zaten een mannetje en vrouwtje Topper en een solitaire IJsduiker. De IJsduiker valt op door zijn verdragende en klagende ‘WUU wu-a WUU wu-a’ roep. Op IJsland broeden ongeveer driehonderd koppeltjes IJsduikers, een vrij zeldzame soort dus. Naast de meer algemene soorten als Wilde Eend, Kuifeend, Grauwe Gans, Brandgans, Regenwulp, Wintertaling, Smient, Bonte Strandloper, Bontbekplevier, Goudplevier, Grasmus, Spreeuw, Merel, Witte Kwikstaart, Tapuit en Tureluur zagen we ook de IJslandse Brilduiker, Roodkeelduiker, Middelste Zaagbek, Pijlstaart, Raaf, IJseend, Sneeuwgorst en IJslandse Grutto.

Walvistocht

Nadat we een schitterende boottocht met een amfibievoertuig over een prachtig gletsjermeer (Jökulsárlón) hadden gemaakt, reden we via het noordoosten naar het pittoreske vissersplaatsje Húsavík voor een walvistocht van vier uur. In het voorjaar en in de zomer komen in de wateren rondom IJsland walvissen en dolfijnen voor. De walvissen verschijnen begin juni en gaan tegen het eind van augustus weer weg.

Walvistocht bij Húsavík

Onderweg naar Húsavík kwamen we, naast de vele IJslandse paarden, een kudde Rendieren tegen. Het Rendier werd

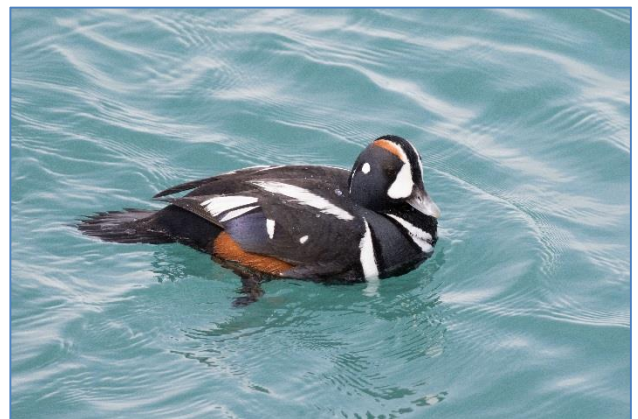
aan het eind van de 18de eeuw vanuit Noorwegen ingevoerd. Ze werden vooral gebruikt voor eigen vleesconsumptie. In de omgeving van Egilsstadir kun je nog grote kuddes aantreffen. Een enkele keer komt er een verdwaalde IJsbeer via een ijsschots aangedreven, maar deze wordt vanwege de bescherming van de bevolking, direct gedood (zonde!). We gingen om 13.30 uur aan boord van een heus zeilschip om op zoek te gaan naar walvissen en Witsnuitdolfijnen in de baai van Húsavík. Veel weet ik hier niet meer van want ik heb meer over de railing van het schip gehangen dan dat ik walvissen heb kunnen spotten. Wat is zeeziekte toch ellendig, je voelt je hondsberoerd. Ook Sjan hield het niet meer droog. Achteraf hoorde ik dat de groep, waarvan zo'n kwart zeeziek is geworden, diverse Bultruggen, gewone Vinvissen en Dwergvinvissen had gespot. De wateren rondom IJsland zijn rijk aan vis en dus een gewilde plek voor walvissen en vogels. In de kustwateren en op de kliffen zagen we duizenden broedende Noordse Stormvogels, Drieteenmeeuwen, Zeekoet, Zwarte Zeekoet, Aalscholver, Alk, Grote Mantelmeeuw, Grote Burgemeester, Kleine en Grote Jager. We hebben ze tijdens deze vogelreis allemaal mooi kunnen bekijken.

Na twee weken rondreizen (tegen de klok in) en bijna drieduizend autokilometers kwamen we weer in de hoofdstad Reykjavík, waar we onze reis ook begonnen zijn. Wat hebben we genoten van deze reis, de uitgestrektheid en ongereptheid van de natuur van IJsland heeft ons geraakt. Voor natuurmensen en met name vogelaars is een reis naar IJsland een must do. We raden het iedereen aan. Wij gaan zeker terug!

Peter Noy (tekst en foto's)

Geraadpleegde literatuur:

- ANWB Vogelgids van Europa (L. Svensson)
- Vogels kijken op IJsland (Martin Hierck)
- Reisgids IJsland (ANWB)
- App Digitale Vogels van Europa 2.0

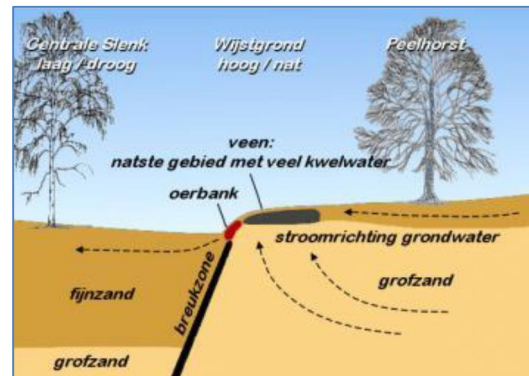

Harlekijneend (man)

De Wijstgronden, een bijzonder natuurverschijnsel

Bron: website IVN Uden

Het natuurgebied 'de Wijstgronden Uden' bestaat uit drie natte, kwelrijke deelgebieden. Dit zijn de Loose Beemden, de Raktse Beemden en Kooldert. Het bekende Sint Annabos maakt deel uit van het (deel)gebied de Raktse Beemden. Alle deelgebieden liggen langs de Peelrandbreuk. De Loose en Raktse Beemden liggen tussen Uden en Vorstenbosch, specifiek tussen de buurtschappen Loo, Bedaf en Rakt. Kooldert ligt tussen Uden, Erp en Volkel. Het totale gebied omvat zo'n 15 tot 20 hectare.

Eigenaar / beheerder(s) gebied

Staatsbosbeheer is eigenaar van het gebied. Zij zijn ook primair verantwoordelijk voor het terreinbeheer. Staatsbosbeheer wordt hierbij ondersteund door de werkgroep Stichting Vrijwillig Landschapsbeheer Uden (sVLU), die de verschillende kleine landschapselementen als elzensingels en knotwilgen beheert. Het Waterschap Aa en Maas is verantwoordelijk voor het (oppervlakte)waterbeheer.

Landschap (cultuurhistorie, ontstaansgeschiedenis)

Omdat wijstgronden van oorsprong nat zijn, zijn deze gronden vrij laat ontgonnen. Omdat door de permanente kwel de gronden niet te ontwateren waren, werden deze gronden benut als hooiland, (elzenbroek)bos of (populieren)bos. Met de ruilverkaveling Uden zijn veel wijstgronden verdwenen. Genoemde drie (deel)gebieden zijn als kleine natuur- / landschapsreservaten gedeeltelijk veilig gesteld.

Landschap (landschapsbeeld, open/besloten, schaal)

De wijstgronden kennen een vrij besloten landschapsbeeld. Door de aanwezigheid van bosjes, elzensingels en knotwilgen is er sprake van een kleinschalig landschap. De verkaveling bestond vroeger uit lange smalle percelen hooiland, die omzoomd werden door Elzen en (Knot)wilgen. De waterhuishouding bestond uit kleine slootjes in de singels. De ontsluiting was zeer beperkt. Vaak lagen er onverharde wegen tot aan de hooilanden.

Natuur (flora, vegetatie, fauna)

De wijstgronden herbergen verschillende natuur- en landschapswaarden, welke een direct gevolg zijn van de hydrologie en het extensieve agrarische gebruik door de jaren heen. Ten eerste zijn er de waarden, die samenhangen met de bloemrijke hooilanden. Op de natste plekken bloeien in het voorjaar Dotterbloemen. De hooilanden zelf worden gekenmerkt door Scherpe- en Kruidende Boterbloemen, Pinksterbloemen en Koekoeksbloemen, alsmede verschillende zeggensorten. Langs de slootjes komen we bijzondere soorten als Adderwortel en Bittere Veldkers tegen. In de bosjes en singels komen we (Zwarte) Els, Hop, Framboos, en Pluimzegge tegen. Qua fauna worden de wijstgronden gekenmerkt door (Huisjes)slakken, kleine zoogdieren als Egel, Wezel en Bunzing en struweelvogels als Zanglijster, Heggemus, Winterkoning, Zwartkop en Tuinfluiter.

Bedreiging, bescherming en beheer

De grootste bedreigingen waren in het verleden de ruilverkaveling Uden en het oude tracé van de A50. Het IVN Uden heeft op deze plannen actief gereageerd. Op dit moment zijn de waterhuishouding en de verkaveling het grootste probleem. Door de (landbouwkundige) verbetering van de waterhuishouding is het gebied sterk verdroogd. De aanleg van enkele extra stuwen heeft het probleem deels opgelost. Een finale oplossing is pas mogelijk als alle agrarische enclaves aangekocht of uitgeruild zijn. In 2004 zijn de Wijstgronden Uden door de provincie aangemerkt als ‘Aardkundig reservaat’. In de reconstructie is het gebied aangeduid als natte natuurplein. Dit wil echter niet zeggen dat het gebied nu helemaal veilig gesteld is. Het hooilandbeheer kan verder verbeterd worden door twee keer per jaar te hooien.

Natuurfeest bij Natuurcentrum De Maashorst

NISTELRODE - Natuurcentrum De Maashorst en de Stichting Natuurorganisaties De Maashorst hebben de handen ineengeslagen en houden op zondag 17 juli a.s. van 10.00 tot 16.00 uur een gezamenlijk Natuurfeest op het erf van het Natuurcentrum aan de Erenakkerstraat 5 in Nistelrode. Op het erf staan diverse kraampjes van alle in natuurpark de Maashorst actieve en natuur-gerelateerde organisaties. Zij geven het publiek informatie waarbij ook voor kinderen van alles te beleven is. Iedereen is hierbij van harte welkom en de toegang is gratis.

Volgens medeorganisator Albert van Rosmalen wordt het een mooie en leerzame dag. “Er is van alles te zien en te beleven. Ons uitgangspunt is een zo breed mogelijk publiek te informeren over wat de aangesloten verenigingen en non profit instanties precies doen en welke bijdrage zij leveren aan de Maashorst. Naast het Natuurcentrum hebben op dit moment IVN Uden en Vogelwacht Uden, Staatsbosbeheer, Waterschap Aa en Maas, ARK Natuurontwikkeling, Stichting Taurus en Free Nature toegezegd om te komen. We zijn nog in gesprek met enkele organisaties. Het belooft een breed gezelschap te worden”, aldus een enthousiaste Van Rosmalen.

*Diverse kraampjes tijdens het Natuurfeest
(foto Peter Noy)*

Excursies naar het wengebied

Het afgelopen voorjaar is de begrazing van de Maashorst ingrijpend veranderd. De Schotse Hooglanders, paarden en schapen zijn inmiddels vervangen voor Wisenten, Taurossen en Exmoor pony's. Zij vormen de komende jaren de groep grote grazers die de Maashorst verder vorm moet geven. Dit vergroot de biodiversiteit van het natuurgebied. Tijdens het natuurfeest worden korte excursies naar het wengebied gegeven, zodat het publiek een beeld kan krijgen van de natuurontwikkeling. Naast muziek is ook een hapje en een drankje te verkrijgen. Het belooft een gezellige en educatieve dag te worden. Voor meer informatie over het Natuurfeest kan men contact opnemen met het Natuurcentrum de Maashorst, telefoon: 0412-611945 of per e-mail info.natuurcentrumdemaashorst.nl.

Peter Noy

Activiteiten werkgroepen Vogelwacht Uden e.o.

HET BESTUUR

Het bestuur verzorgt de algehele coördinatie van de vereniging, zij stimuleert tal van activiteiten en legt contacten met derden. Tevens organiseert het bestuur de ledenactiviteiten, zoals excursies, cursussen en dialezingen. Genoemde activiteiten worden mede uitgevoerd door middel van een aantal werkgroepen, te weten:

WERKGROEP INVENTARISATIE

De werkgroep Inventarisatie organiseert diverse vogeltellingen in de Maashorst. Genoemde inventarisaties hebben tot doel een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de vogelstand in een bepaald gebied. De verkregen informatie wordt ter beschikking gesteld aan het SOVON, Staatsbosbeheer en Gemeentes. Zij gebruiken de informatie ten behoeve van beheersplannen voor de Maashorst en de Wijstgronden.

Coördinator Arend Vermaat, telefoon: 0413-377116

WERKGROEP ZWALUWEN

Sinds 1986 heeft de Vogelwacht een kunstmatige oeverzwaluwenwand op de voormalige grindafgraving 'Hemelrijk' te Volkel (nu Recreatiepark BillyBird). Men houdt zich bezig met de inventarisatie en registratie van de daar broedende oeverzwaluwen. Daarnaast wordt regelmatig onderhoud uitgevoerd aan de oeverzwaluwenwand en observatiehut. Sinds enkele jaren is er ook een natuurlijke broedwand bij de Kleuter aangelegd. Een gratis brochure is verkrijgbaar.

Coördinator Marc Poulussen, telefoon: 0413-274046

WERKGROEP UILEN

Het plaatsen en onderhouden van nestkasten in kerken, boerderijen en schuren is een van de belangrijkste taken van deze werkgroep. Momenteel heeft de werkgroep de beschikking over ca. vijftig kerkuilenkasten, die verdeeld zijn over Uden, Volkel/Odiliapeel en Boekel/Venhorst. Alle broedgegevens worden geregistreerd en aan de betreffende instanties doorgegeven. Daarnaast het geven van advies aan belangstellenden.

Coördinator John Opdam, telefoon: 0413-255179

WERKGROEP NESTKASTEN

Deze werkgroep verschaft nestgelegenheid aan vogels en dan met name holenbroeders, zoals Koolmees, Pimpelmees en Zwarte Mees, Gekraagde Roodstaart, Vliegenvanger etc. Dit gebeurt door diverse soorten nestkasten te maken en op geschikte locaties te bevestigen. Op dit moment heeft de werkgroep het beheer over zo'n zeshonderd nestkasten. Tevens het inventariseren en administreren van broedgevallen.

Coördinator Leo Ballering, telefoon: 0413-368248

WERKGROEP STOOTVOGELS

Naast het inventariseren van een zestal soorten stootvogels, welke in de Maashorst voorkomen, wordt aandacht besteed aan het maken en plaatsen van nestkasten of horsten, alsmede het controleren en registreren ervan. Verder is het doorgeven en assisteren bij het ringen van de jongen ook een taak van de groep. Het betreft hier voornamelijk de Buizerd, Havik, Sperwer, Torenvalk, Wespandief en Boomvalk.

Coördinator William van der Velden, telefoon: 0413-343308

WERKGROEP CLUBBLAD / PUBLICITEIT

Een belangrijk communicatiemiddel binnen de Vogelwacht is 'Het Bruujssel'. Dit clubblad wordt viermaal per jaar uitgebracht in een oplage van ca. 300 exemplaren. Hierin is veel te lezen over de diverse activiteiten binnen de vereniging. Verder verzorgt de werkgroep alle publiciteit rondom de activiteiten die op touw worden gezet. Dit resulteert in diverse berichtgevingen in de dag- en weekbladen, kabelkranten, radio en televisie.

Coördinator Peter Noy, telefoon: 0413-251691

WERKGROEP STICHTING VRIJWILLIG LANDSCHAPSBEHEER UDEN

Deze werkgroep bestaat inmiddels 25 jaar en is sinds december 2013 een zelfstandige stichting geworden. Zij houdt zich bezig met behoud, herstel en ontwikkeling van kleine landschapselementen in de omgeving van Uden. Hiertoe worden o.a. wilgen geknot, elzensingels teruggezet en poelen gegraven. Daarnaast participeert het VLU in de Stichting Udense Kersenboomgaard. Zij onderhoudt daartoe een kersenboomgaard aan de Patrijsweg te Uden.

Coördinator Willem Peters, telefoon: 0413-252529

WERKGROEP JEUGDVOGELWACHT UDEN E.O.

De Jeugdnatuurgroep is een zelfstandige werkgroep binnen Vogelwacht Uden. Zij is bedoeld voor jongeren tussen de pakweg acht en vijftien jaar en heeft als doel de jeugd kennis te laten maken met alle facetten van de natuur. Iedere derde zaterdagmorgen van de maand trekt men het veld in om naar vogels te kijken, bomen te herkennen of paddenstoelen te zoeken. Men tracht het besef en waardering voor de natuur bij de jeugd te vergroten. Zij gaan daarbij 'echt naar buiten'!

Coördinator Peter van de Braak, telefoon: 0413-253586

WERKGROEP SENIOREN

Een actieve groep senioren binnen de Vogelwacht die iedere maandagmorgen in de Maashorst gaat wandelen voor het sociale contact maar ook om van de natuur (flora en fauna) te genieten. Daarnaast wordt assistentie verleend bij het maken van diverse soorten nestkasten en helpt men mee met de verschillende werkgroepen. Ook wordt ondersteuning verleend bij het uitvoeren van inventarisatiewerkzaamheden. De minimum leeftijd voor deelname is 55 jaar.

Coördinator Wil Verbossen, telefoon: 0413-268414

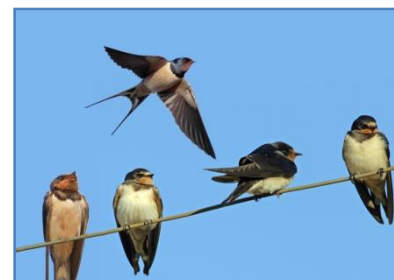
WERKGROEP NATUUR & MILIEU

Een gezamenlijke werkgroep met het IVN-Uden. Het doel van deze werkgroep is om natuur- en milieuplannen van bijvoorbeeld de Gemeente Uden of provincie te toetsen en van commentaar te voorzien. Kansen en bedreigingen op natuurgebied worden besproken en waar nodig actie ondernomen. Daarnaast wordt onder andere flora- en faunaonderzoek verricht in de verschillende natuurgebieden met als doel het geven van beheeradviezen.

Coördinator Joep van Lieshout (a.i.) telefoon: 0413-269153

Doe mee en meld je aan!

Iedere werkgroep kan wel extra hulp gebruiken. -Vele handen maken immers licht werk- Wanneer je interesse hebt om mee te doen of eerst meer informatie wilt hebben, neem dan telefonisch contact op met de desbetreffende werkgroepcoördinator. Zij staan je graag te woord (alvast bedankt)!

Wat doet Vogelwacht Uden e.o.?

Vogelwacht Uden e.o. (en omgeving) is een zelfstandige vereniging die zich actief inzet voor alle, in de vrije natuur, levende vogels. De belangrijkste doelstellingen zijn:

- Directe bescherming van vogels en hun biotoop;
- Het behouden en creëren van nestgelegenheid voor vogels;
- Belangstelling kweken voor vogels bij een groot publiek;
- Deelname aan landelijke en provinciale activiteiten met betrekking tot vogelstudie en inventarisatie.

Om de doelstellingen te realiseren worden tal van activiteiten georganiseerd, waaronder:

- Publiekswandelingen zowel in het Udense Maashorstgebied als de omliggende dorpen;
- Excursies naar waardevolle natuurgebieden in Nederland en ook daarbuiten;
- Film- en dia-avonden in het eigen clubgebouw, de Groenhoeve;
- Vogelcursussen voor leden en niet-leden;
- Houden van lezingen voor scholen, verenigingen en instanties;
- Geven van voorlichting op tentoonstellingen en open zondagen;
- Verzorgen van publicaties in diverse media en tijdschriften.

Naast de hierboven genoemde educatieve middelen verleent Vogelwacht Uden ook daadwerkelijke hulp aan de vogels door middel van:

- Het plaatsen en onderhouden van nestkasten (zang-, stootvogels en uilen);
- Herstel en beheer van kleinschalige natuurgebieden in Uden en omgeving;
- Beheer en onderhoud van de kunstmatige oeverzwaluwenwand op het Recreatiepark Hemelrijk;
- Het plaatsen van nestbeschermers voor weidevogels;
- Wintervoeding aan vogels in nood (in geval van strenge en langdurige vorst).

Andere activiteiten van de Vogelwacht zijn:

- Het inventariseren van diverse (broed)vogelsoorten in het Maashorstgebied;
- Het opstellen van beleidsplannen en aanbevelingen ten aanzien van Gemeentes en Overheden om zodoende voor de belangen van de natuur en in het bijzonder de vogels op te komen;
- Ten behoeve van Vogelwacht Uden, IVN-Uden en de Kinderboerderij het exploiteren en onderhouden van het gezamenlijke onderkomen, de Groenhoeve;
- Het plaatsen van schuil- en observatiehutten;
- In samenwerking met het IVN-Uden actief deelnemen aan Stichting Vrijwillig Landschapsbeheer Uden (SVLU). Het behouden en herstellen van kleine landschapselementen in Uden en omgeving;
- Het samenstellen en uitgeven van een eigen verenigingsblad 'Het Bruujssel'.

Vogelwacht Uden werkt samen met provinciale en landelijke organisaties op het gebied van:

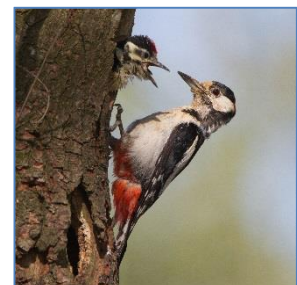
- Inventarisaties, waaronder het Broedvogel Monitoring Project (BMP), wintervogeltellingen en de Vogeltrek-teldag in de Maashorst;
- Het ringen en registreren van o.a. stootvogels, Kerkuilen en zangvogels;
- Controle op de naleving van de (nieuwe) Vogelwet.

Wilt u actief meedoen of een financiële bijdrage geven?

- De jaarcontributie bedraagt € 14,- per persoon.
- Gezinsleden betalen € 6,-
- Het éénmalig inschrijfgeld bedraagt € 2,50
- Per adres ontvangt men ieder kwartaal 'Het Bruujssel'.

Voor inlichtingen en lidmaatschap:

- Secretariaat: José Escher, Kruisstraat 13 - 5388 CH Nistelrode.
Telefoon: 0412-650180 of E-mail: secretariaat@vogelwachtuden.nl

Grote Bonte Specht

Website Vogelwacht Uden: www.vogelwachtuden.nl

Clubgebouw: De Groenhoeve, Artillerieweg 3, Uden (bij Kinderboerderij). Telefoon: 0413-250047.

Vogelwacht Winkel

De winkel is er voor leden. Voor elk jaargetijde en elke vogelactiviteit heeft de winkel artikelen, die u zullen aanspreken. Neem nu de zomerperiode. Tijd om de voorraad vogelboeken of -geluiden aan te vullen. Hieronder vindt u een kleine selectie. Ziet u iets niet, neem dan gerust contact op met de winkel: winkel@vogelwachtuden.nl of kijk op de website voor een uitgebreider overzicht <http://www.vogelwachtuden.nl/index.php/home/winkel>.

1 Vogelzang van Nederland

Aan een piepcursus niet genoeg of wilt u gewoon nog meer vogels aan de hand van hun geluid leren kennen? Nu is er een uitstekend boek voor vogelzang in Nederland van Dick de Vos en Luc de Meersman. Prettig geschreven en erg overzichtelijk.

Bij voldoende interesse kunnen we een ledenprijs bedingen van: p 25,00.

2 T-shirt Vogelwacht Uden

Met dit T-shirt in navy blue en officieel logo van de Vogelwacht Uden kunt u voor de dag komen. Zowel verkrijgbaar in heren- als damesmodel. Als u uw gewenste maat doorgeeft hijsen wij u in dit jaloersmakende T-shirt.

Ledenprijs: p 15,00

3 Vogels van Europa ANWB

De klassieker voor het herkennen van vogels in Europa. Deze gids mag in uw boekenkast niet ontbreken. Alle Europese vogels staan erin. In de tekeningen staat aangegeven waar u voor de herkenning op moet letten. Hangt uw oude exemplaar al aan de binnendraad, denk dan eens aan vervanging met de laatste editie.

Ledenprijs: p 25,00

4 Vogelvoer

Meer Groenlingen, Koolmezen, Ringmussen, Kepen, Pimpelmezen of zelfs spechten in uw tuin. Andere vogelwachtleden melden deze successen. Hun geheim? Met het speciale voer van de VWU bent u verzekerd van veel verschillende gasten in uw tuin.

Ledenprijs: p 1,80 per kg (in zakken van 1 kg of 2,5 kg)

Tip:

Heeft u een suggestie voor een artikel waar veel leden van de vogelwacht plezier van kunnen hebben? Laat van u horen. Wij gaan graag aan de slag met suggesties van u.

De winkel bevindt zich fysiek bij:

Koos Doorten
Kruisstraat 13,
5388 CH Nistelrode
Telefoon: 0412-650180

Wist u dat:

U altijd boeken kunt bestellen bij de winkel. Bijvoorbeeld van uw vakantiebestemming, over fotografie of speciale vogelsoorten.

De Vogelwachtwinkel bevindt zich fysiek bij:

Koos Doorten

Kruisstraat 13, 5388 CH Nistelrode

Telefoon: 0412-650180

Tip!

De winkel staat open voor suggesties van leden over artikelen, die in het assortiment opgenomen kunnen worden.

Foto Rooijmans

www.fotorooijmans.nl

Markt 10 - 6021CD - Budel

tel. 0495-494890

h.rooijmans1@chello.nl

Al vele jaren zijn wij het adres voor Swarovski verrekijkers, Spottingscopes en toebehoren.

Met gedegen advies en eindeloos geduld staan we u terzijde in uw keuze voor het juiste Swarovski produkt.

Een produkt dat beschouwd mag worden als de "Rolls Royce" onder de optiek. De "EL-serie" bijvoorbeeld wordt op 140 punten op kwaliteit gecontroleerd. Daardoor ontstaat een produkt waarop met een gerust hart 30 jaar garantie wordt gegeven (10 jaar bij spotting scopes)

SWAROVSKI

SWAROVSKI OPTIK DIGISCOPING

Dankzij de DCA, DCB en TLS800 gaat voor u de fascinerende wereld van SUPER-TELE-FOTOGRAFIE open.

Met gemak haalt u uw moeizaam te benaderen object 40,...50,...60 maal dichterbij. Vogels en wild fotograferen was nog nooit zo gemakkelijk.

Met 30 jaar ervaring in fotografie kunnen wij u uiteraard een schat aan informatie en adviezen verstrekken, waardoor goede resultaten meteen haalbaar zijn.

Het assortiment van Swarovski omvat meer dan 25 kijkers en telescopen.

Nobru ● ● ● ● ●
TECHNISCH PERSONEEL BV

Dé specialist voor technische functies

- **Opdrachtgevers** kunnen vacature(s) voorleggen aan Nobru waarna zij zich toelegt op het, binnen de gestelde termijn en budget, adequaat vervullen van de personeelsbehoefte.
- **Werkzoekenden** met een technische of technisch/commerciële achtergrond kunnen bij Nobru terecht voor advies en bemiddeling naar een duurzame baan bij een van haar opdrachtgevers.

De belangrijkste vakgebieden waarbinnen Nobru Technisch Personeel werkzaam is, zijn:
Elektrotechniek, Werktuigbouwkunde, Bouwkunde en Civiele Techniek.

Nobru Technisch Personeel B.V.
Rondweg 73 (Poort van Uden)
Postbus 73
5400 AB Uden

Telefoon: 0413-243610
Fax: 0413-243615
E-mail: info@nobru.nl
Internet: www.nobru.nl

**HONDEN & KATTEN
SPECIAALZAAK
UDEN**

Gratis bezorgservice in Uden, Oss, Veghel, Nijmegen, Wijchen en omgeving!

Onder andere in ons assortiment:

20 kg Senior krokant:	€ 34,00
20 kg Krokante brok:	€ 25,30
20 kg Superieur Kip & Rijst (Premium):	€ 31,50
20 kg Superieur Puppy brokjes:	€ 40,75
15 kg Superieur Lam & Rijst (hypoallergeen):	€ 27,75
20 kg Sensitive No Grain (hypoallergeen):	€ 43,30
10 kg 6-Mix kattenbrokjes:	€ 19,90

en vele andere soorten; ook alles in 10 kg verpakkingen

U bent ook van harte welkom in onze winkel:
Honden & Katten Speciaalzaak 4FEEDT
Volkelseweg 26 - 5405 NA Uden

**premium honden en katten voeders,
ZO'N KWALITEIT; ZO VOORDELIG !!**

**Meer informatie en VOORDELIG online-shoppen (> 1.000 artikelen):
www.4feedt.nl Of vraag een folder aan: 0413-266 398**

Ideeën nodig voor in en om het huis?

Kom eens kijken en vraag advies én alles voor een voordelige prijs

U zoekt een goede hovenier?

Die zijn vak verstaat en kennis van zaken heeft?

Laten we kennismaken!

Kijk ook eens op onze site.

GOORKENSWEG 1 - 5405 BV UDEN - 0413- 26 10 78 - INFO@DEKLEUTER.NL - WWW.DEKLEUTER.NL

Voor boeken en tijdschriften gaat u naar:

Boekhandel Bert van der Heijden

Mondriaanplein 12, 5401 HX UDEN

Telefoon: 0413-260907

Internet: www.libris.nl

E-mail: bertheijden@libris.nl

Bolk & De Bekker
ACCOUNTANTS ADVISEURS

Ons team van bedrijfsadviseurs staat voor u klaar!

Kwaliteit, Vertrouwen & Betrokkenheid

Velmolenweg 50 5404 LD Uden 0413-268343 uden@bolkendebekker.nl	Saffierborch 26 5241 LN Rosmalen 073-6422695 rosmalen@bolkendebekker.nl
---	--

www.bolkendebekker.nl

mickers architectuur

..... bij Lamber Mickers
krijg je mooi de ruimte

www.architectmickers.nl

Thuis in wonen

Atriensis B.V.
Zernikestraat 17
Postbus 842
5600 AV Eindhoven
Telefoon: 040-2367859

E-mail: info@atriensis.nl
Website: www.atriensis.nl

Th. Peters Machinale Timmerwerken

Het juiste adres voor kozijnen en trappen

Eisenhowerweg 22
5466 AC VEGHEL
Tel.: 0413-377744
Fax: 0413-354755

*Wij bieden u
met zekerheid
het beste
rundvlees uit
Nederland*

**FRANS KNOBBOUT
SLAGER**

**Drossaard 12, 5403 ET Uden
tel. 0413-267354
www.knobboutslager.nl**

- Loonbedrijf**
- Transport**
- Opzetstation**

**Duifhuizerweg 8
5406 TB Uden
Tel 0413 363785
Fax 0413 342047
info@kanters-bedrijven.nl
www.kanters-bedrijven.nl**

foto de vakman
Uden - Wijchen

**Echte foto speciaalzaak met
internet prijzen**

**Marktstraat 10 - Uden
Telefoon: 0413-263695
E-mail: verkoop@fotodevakman.nl**

**Deskundig
advies
lage
prijzen**

www.fotodevakman.nl
voor wie goedkoop een camera wil kopen...

**wim de wilt
tweewielers**

**Tweewielers Wim de Wilt v.o.f.
Kerkstraat 4, 5401 BE UDEN**

**Telefoon: 0413-262620
Telefax: 0413-255560
E-mail:
tweewielerswimdewilt@gmail.com**

snijders metaal

IJZERWAREN
GEREEDSCHAPPEN
METALEN

Kapelstraat 1
5401 EC UDEN
Tel. 0413-262780

Een vertrouwd adres
voor al uw verzekeringen

Velmolenweg 87, Uden • Telefoon: (0413) 330999
E-mail: info@debruin.nl • Internet: www.debruin.nl

HONDEN WASSERETTE IN ZEELAND

UNIEK IN DEZE REGIO!
DE HONDENWASSERETTE, DE PERFECTE
OPLOSSING VOOR IEDERE HONDENBEZITTER.
UW HOND WASSEN MET SHAMPOO,
ANTIVLOOIEN/TEKEN BEHANDELING EN
DAARNA DROOGFÖHNEN.
ALLES IN ÉÉN MOEITE EN GEEN ROMMEL
EN NATTIGHEID IN UW BADKAMER.
U KUNT 7 DAGEN PER WEEK TERECHT.

WILLEMSSEN
TUIN- EN PARKMACHINES
TANKSTATION
HONDENWASSERETTE

Kerkstraat 117
5411 CK Zeeland Nbr
Tel (0486) 45 21 15 www.tonnywillemsen.nl

WILLEMSSEN

TUIN- EN PARKMACHINES
TANKSTATION
HONDENWASSERETTE

Kerkstraat 117 - 5411 CK Zeeland Nbr - Tel (0486) 45 21 15 - www.tonnywillemsen.nl

- Verkoop van tuin- en parkmachines
 - Tuingereedschap
 - Berekening benodigdheden
 - Reparatie van tuin- en parkmachines
 - Slijpen van houtbewerking-gereedschap,
 - Veetondeuses scharen, messen, etc.
 - Levering en verkoop Shell/campinggas
 - Levering en verkoop petroleum/gasolie
 - 24uur Tamoil tankservice
- Altijd tanken via de betaalautomaat met 'n
bank/giro- of andere betaalcad

Graag tot ziens!

Openingstijden: Ma gesloten | Di t/m Do 8.00 - 18.00 uur | Vrij 8.00 - 20.00 uur | Za 9.00 - 16.00 uur

Hallo **JUMBO**

**"DE BESTE SUPERMARKT
VAN BRABANT"**

**Jumbo, Roland de Laak
Drossaard 14-18
5403 ET UDEN
Telefoon: 0413-267837**

COCK ULAND

de fietsenwinkel

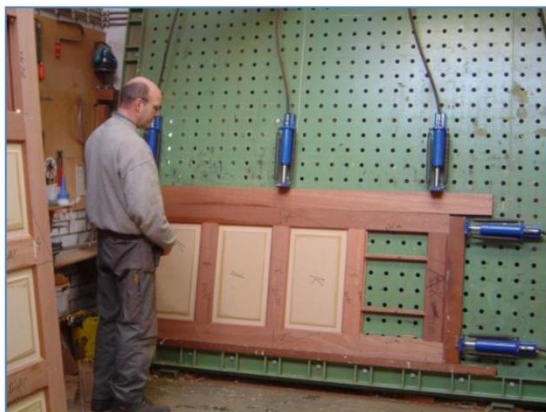

**Drossaard 47
5403 ES Uden
Tel. 0413-267088**

**Hans van den Heuvel
Machinale Timmerwerken**

*Voor al uw binnen- en
buitendeuren*

**Leurke 2A
5427 EE BOEKEL
Tel.: 0492-323861
Fax: 0492-324013
Website: www.heuveldeur.nl**

**Kom kijken,
ontdekken én spelen**

KINDERBOERDERIJ UDEN

**Artillerieweg 3, 5403 PB UDEN
tel : 0413 - 250047**

**Open: ma- vrij vanaf 11uur.
za en zo vanaf 13.30uur.
Sluiting : zomer 17.00 uur.
Winter 16.30 uur.**

www.kinderboerderij-uden.nl

Graphiset bv is een modern grafimedia bedrijf met een fullservice dienstverlening. Met meer dan 50 innovatieve, creatieve en kwaliteitsgedreven medewerkers voorzien wij in de communicatiebehoefte van ondernemingen variërend van MKB tot multinational.

ADVIES

Graphiset biedt u niet alleen een breed scala aan hoogtechnologische oplossingen, maar kan ook van dienst zijn met professioneel advies.

DRUKWERK

Naast de toepassing van moderne communicatietechnologieën, speelt drukwerk nog steeds een cruciale rol. Graphiset is al 30 jaar actief met het realiseren van offset en digitaal drukwerk.

ETIKETTEN

Met etiketten-op-rol bieden wij u unieke mogelijkheden. Denk aan etiketten op maat voor speciale reclamedoeleinden, productetiketten voor diverse branches. Van één tot en met full colour, in ieder gewenst formaat!

INTERNET

Ook voor úw onderneming is een website onmisbaar! Als presentatiemedium of als verkoopinstrument. Onze specialisten zijn u graag van dienst met de ontwikkeling van een fraaie, efficiënte website die eenvoudig is te vinden en te gebruiken.

Graphiset bv • Frontstraat 2b, 5405 PB Uden • T (0413) 264 293 • info@graphiset.nl • www.graphiset.nl

Nobru ● ● ● ● ●
TECHNISCH PERSONEEL BV

WERVING & SELECTIE, DETACHERING

MTS-HTS-TU personeel

Rondweg 73 (Poort van Uden)
Postbus 73, 5400 AB Uden

Telefoon: (0413) 24 36 10
Internet: www.nobru.nl

